KARYS

1956

SPALIS

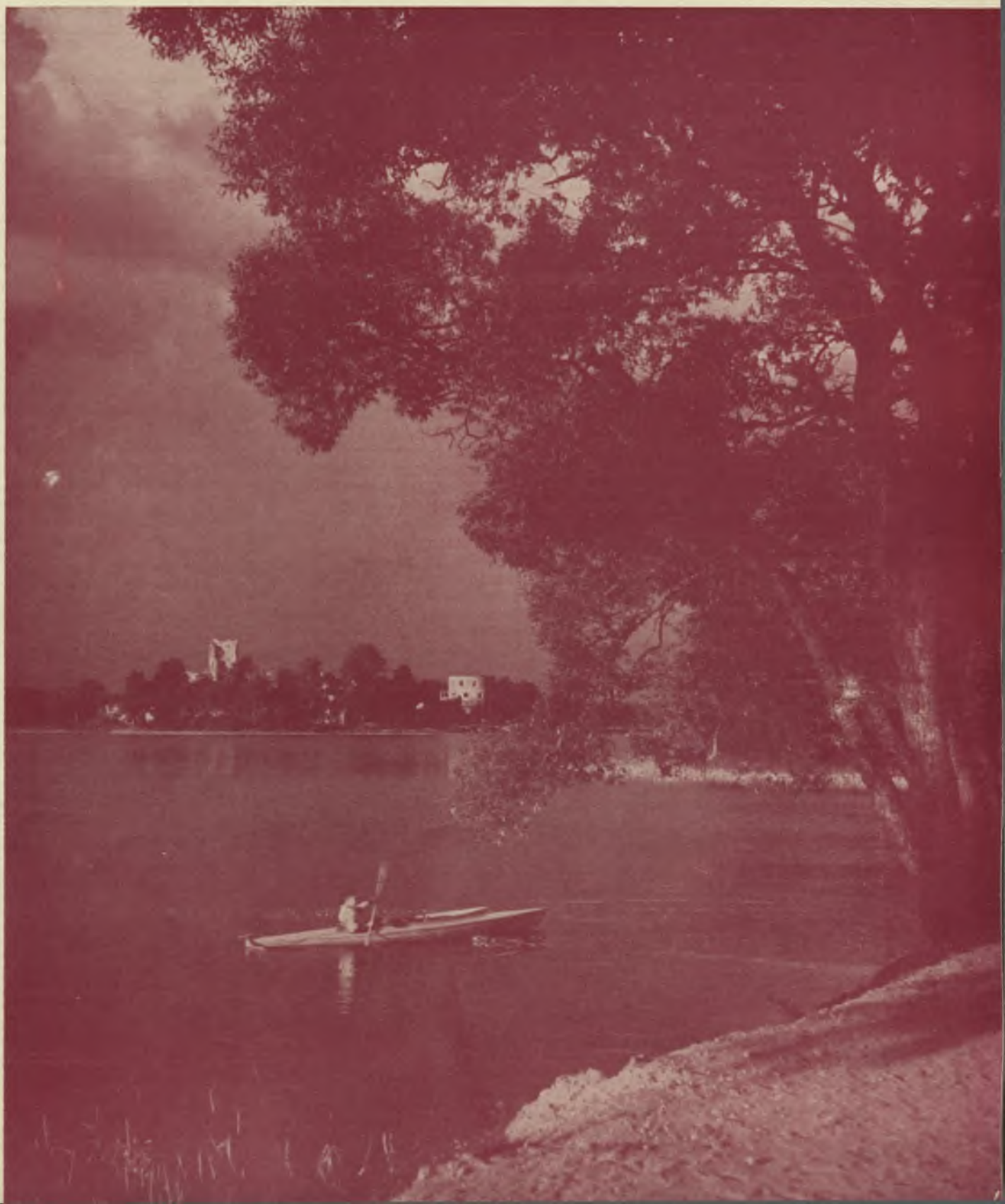

KARYS

1956 M.
SPALIS
Nr. 9 (1325)

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis**
Redaktoriaus pavaduotojas **Stasys Butkus**
Kalbinę dalį redaguoja **Kazys Kepalas**
Dailiosios literatūros dalį redaguoja **Vincas Jonikas**

*

Administratorius **Leonas Bileris**

*

Leidžia **Kario leidykla**

*

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,
Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas,
Justinas Liaukus — Karinės žinios.
L. š. S. T. — Tremties Trimitas.

T U R I N Y S

V. AUGUSTINAS — Trakų pilis ir Galvės ežeras (Ateities klišė) .... Viršelis
V. BŪTAUTAS — Tauta jus įpareigoja 293
P. BLIUMAS — Kaip rusų carai švietė ir kultūrino Lietuvos liaudį 294
A. BERNOTAS — Kaip aš patekau į "Lietuvišką Diviziją" 298
V. PERMINAS — Eilėraščiai 300
B. VRUBLEVIČIUS — Netekome pabūklų 300
K. STALŠANS — Senieji baltai ir jų gyvenamas plotas 301
J. SKARDIS — Vairuojamosios raketos ir taika 302
P. BŪTĖNAS — Vytauto Didžiojo vasaros pilis 306
S. ŠIRVYS — Gen. S. Raštikio atsiminimai 308
N. MAZALAITĖ — šaknys, novelė 211
KSENOFONAS — 10.000 žygis 315
Tremties Trimitas 318
Kariai ir Jaunimas 321
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 323
Karinės Žinios 326
Karinė Spauda 327
Kuprinės Pabiros 328

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, P. Bliumas, G. Botyrius, P. Būtėnas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, Dr. K. Jurgėla, J. Jurgėla, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Lanskoronskis, J. Lukas, P. Mačiulaitis, Marių Žuvėdra, kan. J. Meškauskas, S. Miglinas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis. V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšans, E. Sulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, kun. Dr. S. Valiušaitis, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, B. Vrublevičius, T. Žiūraitis, O. P.

ATSTOVAI: Albinas Baranauskas, Kaiserslautern, Vokietija. **Balys Brazdžionis,** Chicago, Ill. **Andrius Mart. Cieminis,** Rochester, N. Y. **Vytautas Sederavičius,** Omaha, Nebr. **Jonas Citavičius,** Cleveland, Ohio. **V. Šalkūnas,** Melbourne, Australija. **Morkus Šimkus,** Baltimore, Md. **Kazys Trečiokas,** Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brooklyn, N. Y.—"Laima",
Chicago, Ill.—J. Karvelis, "Marginiai" — Ramanauskas, "Terra"
Cleveland, Ohio—V. Rocevičius,
Detroit, Mich.—"Neringa",
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Omaha, Nebr. — Elz. Ribokienė,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys, Z. Orvidas,
London, Ont. — Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, "Tėviškės Žiburių" Knygynas, J. Smolskis, Br. Žolpys,
Verdun, Montreal, Que. — "Parish Library".

ANGLIJOJE:

D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave., London, N. W. 6, Gt. Britain.
K. Rožanskas, 4 Bailey St., Old Basford, Nottingham.
Santarvė, 46 Aberdare, Gdns, London. N. W. 6, Gt. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda, Vic.
E. Stašys, 17 Belmore Ave., Belmore, Sydney, NSW.
Pr. Zenkevičius, 15 Victoria St., N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369, Caracas, Venezuela, SA

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, 2040 Labor Service Co., Kaiserslautern, Postfach 556

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — $5.00, pusm. — $3.00 atsk. nr. — 55c. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

•

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas 10 dienų prieš kiekvieno mėnesio pradžią. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $5.00 per year. Single copy 55 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

KU biblioteka
093 00523504 1

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1325) SPALIS—OCTOBER 1956

TAUTA JUS ĮPAREIGOJA

V. BŪTAUTAS

Karinė prievolė, tai tikri vyriškumo egzaminai, kurių laikyti kasmet yra pašaukiama nemaža lietuviško jaunimo. Tie egzaminai buvo sėkmingi ir labai reikšmingi Lietuvoje, savo tautinės valstybės kariuomenėje, kur jaunuoliai, ne tik išbandydavo savo fizinį subrendimą, bet ir auklėjosi patrijotinėje dvasioje, tvirtėjo pilietiškai, buvo nuolatiniame sąryšyje su visa tauta. Negalima to viso turėti tarnaujant U.S.A. karinėse pajėgose. Nežiūrint to, lietuvis ir čia tą prievolę moka paversti sau garbinga privilegija — tapti kariu vienos iš moderniausių armijų pasaulyje.

Lietuvis amžiais yra vėtytas ir mėtytas, ginklu ir atkaklumu žiebęs naujas idėjas, tvarkęs kaimynų valstybinius reikalus. Nuo jūrų lig jūrų viešpatavo jo genijus. Lietuvio ginklas sutrupino Europos pabaisą mongolus, valdė ir klupdė rusus, sunaikino germanų-kryžiuočių plieninę galybę. Lietuvio kario jėga dalyvavo ir šias U.S.A. valstybes kuriant, jo tautinis kraujas, nors kitu vardu pramintas, įgalino atsirasti Prūsiją ir taip vadinamą "prūsišką militarizmą", kuris sujungė ir sustiprino dabartinę vokiečių tautą. Neapsiėjo be lietuviško proto karalių sostai — Lenkijos, Rusijos, Prūsijos, Austrijos, net Anglijos valdovai yra turėję kiek lietuviškos gyvybės, kuri kai kurioms iš tų tautų davė puikias dinastijas. Rusų carai turėjo žymių lietuvių savo armijos ir laivyno vadų tarpe, neišsiverčia be jų nė bolševikai. Ne todėl, kad lietuvis būtų pigus samdinys, kaip mauras, bet todėl, kad likimo verčiamas tarnauti karo dievaičiui, jis visada savo pareigas atlieka garbingai.

Lietuvis niekam neparsiduoda ir nepataikauja. Tarnaudamas svetimiems, jis budi ir laukia. Kartais jam tenka laukti ilgai, kaip atsitiko caro ir kaizerio tarnyboje, tačiau jis lieka ištikimas savo idealui. Lietuva, su savo žmonėmis, visomis žemėmis, nuosava kultūra ir visuotina gerove yra tas lietuvio idealas, už kurį jam nebaugu mirti. Tai liudija Nepriklausomybės kovos, visuotinas 1941 metų sukilimas ir dabartinė, žūtbūtinė partizanų ginklo kalba. Lietuvis žinojo, ko nori. Jis taipgi žino, kad tarnaudamas U.S.A. karinėse pajėgose, dalyvauja aktyvioje kovoje prieš savo tautos priešą — rusišką komunizmą. Toje tarnyboje pralietas prakaitas ir kraujas duoda geriausių progų susipažinti su moderniausiomis kovos priemonėmis, panaudotinomis savo tautos laisvei atgauti. Lietuvis jaunuolis, atlikdamas betkur karinę prievolę, turi veržtis į vadus, siekti sau laipsnio, ypatingai specialiose ginklo rūšyse. Vengti ištižimo, lengvumo. Domėtis laivynu ir aviacija, — tai sritys, kurios gali duoti ne tik civilinį darbą, bet būti labai naudingos atsikuriančiai tėvynei. Išnaudoti visas nemokamo lavinimo galimybes, turtinti savo asmens vertę, tarnybos laiką padaryti prasmingu. Didelis tikslas yra vertas didelių pastangų. Nepamiršti savo tautinės ambicijos. Elgtis ir veikti taip, kad vykdomos pareigos tautos garbei nekenktų, bet ją didintų. Garbingai pasielgti kariuomenė duoda daug progų, kartais iš požiūrio smulkiuose, tačiau reikšminguose dalykuose. Ryžtumas, teisingumas ir gailestingumas bus tie didieji jauno kario draugai, kurie padarys jį garbės vertu vyru ir savo tautos pasigrožėjimu. Gyvendamas tautos idealais ir jusdamas savo vertę, jaunas vyras nedings svetimybių audroje, bet brės garbingiems darbams ir savo tautos labui.

Lietuviui kariui, tarnaujančiam svetimoje kariuomenėje, turėtų ateiti į talką sesė lietuvaitė, laiškuose su juo svajonėmis pasidalindama, jo idealus pakurstydama, padarydama bent atostogas jaukias.

KAIP RUSŲ CARAI ŠVIETĖ IR KULTŪRINO LIETUVOS LIAUDĮ

P. BLIUMAS

Bolševikiniai rusai okupantai per spaudą ir radiją nenustoja prikaišioję nepriklausomosios Lietuvos vadžiai, kad ji nesirūpinusi žmonių švietimu, jų gerove, nepristačiusi mokykloms namų, neorganizavusi chorų, ansamblių, teatrų, sporto klubų ir žaidimų komandų. Jie kasdien giriasi visa tai dabar padarę. Sako, kad tik bolševikams okupavus Lietuvą, suklestėjęs mokslas, menas, sportas ir visos kitos gerovės Lietuvoje atsiradusios.

Okupantai niekada neprimena, kokį menką švietimą ir žmonių medžiaginį vargą Lietuva paveldėjo iš rusų carų valdžios, kuri ją valdė per 120 metų. Jie nutyli ir tą faktą, kad Lietuva buvo atsikūrusi iš karo griuvėsių, kad ji pradėjo savo nepriklausomą gyvenimą nuoga, kaip naujagimis kūdikis. Bolševikai neprimena nė to, kad lietuviai, atgavę laisvę, turėjo visą žmonių ir valstybės gyvenimą kurti iš naujo ir iš nieko.

Ką Lietuvos žmonės sukūrė per trumpą, tik 20 metų, nepriklausomo gyvenimo laiko tarpą, bolševikiški okupantai jų pavergtoje Lietuvoje puikiai matė. Jie mato ir dabar tas pastatytąsias moderniškas mokyklas, universiteto, bankų, ministerijų, pašto rūmus, bažnyčias, fabrikus, nutiestus plentus, geležinkelius, naujus gelžbetoninius tiltus, puikiai sutvarkytas ligonines, susisiekimą, paštą ir kitką, reikalingą moderniai valstybei. Jie, užgrobę Lietuvą, rado turtingas vienkiemių sodybas, miestų ir miestelių krautuves, bibliotekas ir knygynus, kurių lentynose stovėjo tūkstančiai naujų išleistų knygų, žurnalų ir laikraščių komplektų. Ar ne tais pačiais nepriklausomybės laikų pastatytais rūmais, mokyklomis, stadionais, salėmis, sporto aikštėmis ir klubais bolševikiniai okupantai dabar naudojasi? Nepriklausomybės laikais pastatytuose fabrikuose jie gamina maisto konservus, cukrų, muilą, popierių, audžia audeklus, šilką, neria trikotinius drabužius, gamina autuvą ir visa kita, ką bolševikai gali į Sovietų Sąjungą, Kiniją arba Indiją išvežti ir jie tuos gaminius veža. Vieno tik dalyko bolševikai Lietuvoje nerado, tai beraščio ir ruskio kelio besiklausiančio lietuvio. Bolševikai visas lietuvių sukurtąsias gėrybes radę užgrobė ir vis rėkia, kad jų permaža buvo sukurta.

Netenka kalbėti, kokį švietimą rusų carų valdžia atnešė, okupuodama Lietuvą prieš pusantro šimto metų. Tik reikia pastebėti, kad tada uždarė šimtus veikusiųjų lietuviškų parapinių mokyklų, progimnazijų, gimnazijų, kolegijų ir net Lietuvos universitetą. Koks lietuvių liaudies švietimas buvo per 40 metų spaudos draudimo ir nežmoniško jos varžymo laikotarpį, visi gerai žino. Lietuvos žmonių švietimas per visą carų okupaciją nedaug tepažengė pirmyn. Rusams rūpėjo ne pavergto krašto žmonių švietimas, kultūrinimas, jų gerovė, bet savanaudiškas išnaudojimas. Pakanka pažiūrėti pačių rusų duodamas vienų kitų metų statistikos žinias, rodančias ano meto klaikų švietimo, kultūros ir žmonių gerovės vaizdą.

Štai ką rodo 1900-1 ir 2 metų rusų valdiškoji statistika (Pamiatnaja knižka 1902 m.).

1. Gardino gubernijoje 1902 metais buvo 1,616,622 gyventojai. Jiems valdyti rusų valdžia laikė 37,264 karius, didelį skaičių žandarų ir rusų valdininkų, nes visoje gubernijoje jie tada priskaitė 886,153 pravoslavų tikybos žmones, 370 cerkvių ir 1,175 popus. R. Katalikų buvo 416,838 žmonės, 91 bažnyčia ir 111 kunigų, žydų — 292,385, protestantų — 11,088, mahometonų — 2,158 žmonės.

Visoje Gardino gubernijoje buvo tik šešios augštesniosios mokyklos, kuriose mokėsi 1,709 berniukai ir 1,023 mergaitės, iš viso 2,732 mokiniai, kurių tarpe 588 berniukai ir 499 mergaitės bajorų, o 224 berniukai ir 31 mergaitė valstiečių vaikai. Pravoslavų buvo 1,013 mokinių, R. katalikų — 633, izraelitų — 914, protestantų — 153 ir mahometonų — 20 mokinių.

R. katalikų 5,154 mokiniai lankė rusų valdžios mokyklas ir 3,199 cerkvines, iš viso 8,353 mokiniai. Viso gubuernijoje mokėsi 61,728 berniukai ir 15,475 mergaitės, iš viso tik 77,203 mokiniai.

Tuo tarpu rusų monopolis pardavė degtinės už 1,933,493 rublius, rusų valdžia mokesčių iš gyventojų surinko 4,009,854 rublius, muitų ir akcizo mokesčių 2,968,408 rublius, iš viso 8,911,755 rublius. Į Sibirą ištrėmė 290 šeimų — 2,578 žmones. "Laisvuoju" noru į Sibirą išvyko — 15 šei-

mų ir 280 pavienių asmenų. Bežemių buvo 22,328 žmonės. Netikėta mirtimi mirė 435 žmonės, kurių tarpe buvo 68 žmogžudystės, 22 žmonės rasti negyvi, ir jų mirties priežastis neišaiškinta. Teismuose buvo 4,862 bylos: už bedievystę 33 bylos, pasipriešinimą rusų valdžiai — 145, tarnybinių nusižengimų — 44, pasipriešinimą popams — 544, už muštynes — 2,317, už vagystes — 1,630 ir už įvairius kitus nusikaltimus — 56 bylos. Rusų teismai tais metais Gardino gubernijoje nuteisė sunkiomis bausmėmis 641 vyrą ir 137 moteris, iš viso 778 asmenis, kurių tarpe buvo 406 pravoslavai. Pavainikių kūdikių tais metais gimė: 746 berniukai ir 631 mergaitė, iš viso 1377 vaikai.

2. Suvalkų gubernijoje 1900 metais buvo 604,945 gyventojai: 305,383 vyrai ir 299,562 moterys. Tų metų žmonių prieauglis buvo 7,537 asmenys. Visoje Suvalkų gubernijoje buvo tik šešios augštesniosios mokyklos, būtent: Suvalkuose ir Marijampolėje berniukų gimnazijos, Veiveriuose mokytojų seminarija, Seinuose kunigų seminarija, Suvalkuose mergaičių gimnazija ir Marijampolėje — mergaičių progimnazija. Kiek jose mokėsi mokinių, rusų valdžia statistikos žiniose nenurodo. Sako, kad iš viso buvo 412 mokyklų, ir jose visose mokėsi 10,881 berniukas ir 3,731 mergaitė, taigi 14,612 mokinių. Tame skaičiuje buvo 214 žydiškų mokyklų, ir jose mokėsi 3,564 berniukai ir 722 mergaitės, iš viso 4,286 mokiniai. Kaip matyti, žydai tada turėjo didesnę pusę visų gubernijoje buvusiųjų mokyklų, bet jose mokėsi tik trečdalis visų buvusių mokinių.

Tuo tarpu rusų valdžia gyventojams buvo uždėjusi visokių mokesčių 1,746,715 rublių. Rusai nesirūpino nė žmonių sveikatos reikalais, nes visoje Suvalkų gubernijoje tada buvo tik 7 ligoninės su 181 lova, 50 gydytojų, 32 vaistinės, 137 felčeriai ir 23 priėmėjos (Vsia Rossija, 1900 m.).

3. Kauno gubernijoje 1901 metais buvo 1,620,308 gyventojai. R. katalikų buvo 1,180,822 žmonės, stačiatikių — 71,630, protestantų — 60,642 žmonės, izraelitų — 305,474, mahometonų — 1,693 ir netikinčiųjų — 40 žmonių. Tautybėmis Kauno gubernijoje gyventojai buvo paskirstyti šitaip: lietuvių 78%, žydų — 16%, lenkų — 3% ir rusų — 3%. Luomais: bajorų — 79,182 žmonės, sodiečių 1,080,715, miesčionių — 379,855, pirklių ir amatininkų — 4182, dvasiškių — 1002, kareivių ir valdininkų — 70,303, svetimšalių — 5,269 žmonės.

Augštesniųjų mokyklų visoje Kauno gubernijoje buvo tik septynios: Kauno berniukų gimnazija, kurioje mokėsi 490 mokinių. Bajorų ir valdininkų vaikų joje buvo 342, miestiečių — 92, sodiečių — 48, svetimšalių — 8 vaikai. R. katalikų buvo 172, pravoslavų — 222, protestantų — 30, izraelitų — 56, mahometonų — 3 mokiniai. Kauno mergaičių gimnaziją lankė 442 mokinės. Bajorų ir valdininkų buvo 232 dukterys, miestiečių — 171, sodiečių — 35 ir svetimšalių

Konkė — rusų "kultūrinis" paliklmas Kaune. Taip atrodė Laisvės Alėja 1920 m.

Kauno senamiestis žiūrint per Nemuną

— 4 dukterys. R. katalikių buvo 63 mokinės, pravoslavų — 199, protestantų — 16, izraeličių — 160 ir 4 mahometonės mokinės. Šiaulių berniukų gimnaziją lankė 353 mokiniai, iš kurių 198 buvo bajorų ir valdininkai vaikai, 70 miestiečių, 85 sodiečių vaikai. R. katalikų buvo 225 mokiniai, pravoslavų — 80, protestantų — 13, izraelitų — 35 mokiniai. Šiaulių mergaičių gimnaziją lankė 286 mokinės. Bajorų ir valdininkų buvo 94 dukterys, miestiečių — 176, sodiečių — 16 dukterų. R. katalikių buvo 82, pravoslavių — 43, protestančių — 5, izraeličių — 156 mokinės. Panevėžio Realinę mokyklą lankė 219 mokinių. Bajorų ir valdininkų vaikų buvo 106, miestiečių — 53, sodiečių — 60 vaikų. R. katalikų buvo 126 mokiniai, protestantų — 14, pravoslavų — 58, izraelitų — 21 mokinys. Į Panevėžio mokytojų seminariją lietuvių ir R. katalikų vaikams beveik neįmanoma buvo patekti.

Visose Kauno gubernijos augštesniosiose mokyklose mokėsi 1,266 berniukai ir 728 mergaitės, iš viso tik 1,994 mokiniai. Panevėžio mokytojų seminarijos pavyzdinę mokyklą lankė 72 mokiniai, iš kurių buvo 6 bajorų ir valdininkų vaikai, 31 miestiečių, 32 valstiečių ir 3 svetimšalių vaikai. R. katalikų buvo 41 mokinys, pravoslavų — 27, protestantų — 2, izraelitų — 2 mokiniai. Kauno gubernijoje pradžios mokyklų buvo 368, iš kurių 111 cerkvinių. Valdžios mokyklas lankė 13,342 berniukai ir 3,230 mergaičių, o cerkvines — 1,746 berniukai ir 927 mergaitės, iš viso 15,088 berniukai ir 4157 mergaitės. Tuo būdu visose Kauno gubernijos augštesniosiose ir pradžios mokyklose tais metais mokėsi tik 21,311 mokinių. Viena pradžios mokykla buvo 175 kvadratiniuose varstuose ir teko 7,185 gyventojams, todėl mokyklinio amžiaus vaikų tas mokyklas lankė tik 7.2%. Nuo 1899 iki 1901 metų (per 10 metų) pradžios mokyklose, visoje gubernijoje, mokinių skaičius padaugėjo tik 434 moksleiviais. Visų pradžios mokyklų išlaikymui rusų caro valdžia davė 54,663 rublius ir 51 kapeiką, o valstiečiai patys turėjo pridėti 92,350 rublių ir 15 kapeikų. Trūkstamus 78,907 rublius ir 34 kapeikas mokyklų išlaikymui reikėjo padengti iš kitų įvairių šaltinių.

R. katalikų bažnyčių ir filijų buvo 314 ir 565 kunigai su 1,180,822 parapijiečiais; cerkvių buvo 61 ir 68 popai su 71,630 parapijiečių; protestantų — 15 bažnyčių su 19 kunigų ir 60,642 parapijiečiais; sinagogų — 9 (miestuose) su 10 rabinų ir 305,477 tikinčiaisiais, mahometonų — 1 mečetė (Vidžiuose).

Tais metais rusų monopolis pardavė degtinės už 3,608,888 rublius, valdžia uždėjo baudų ir mokesčių — 9,341,713 rublių, akcizo mokesčių — 2,371,530 rublių, iš viso 15,321,131 rublį. Žemės savininkai buvo bankams įsiskolinę 25,631,365 rublius.

Iš 1900 metais karo tarnybon paimtų 2872 lietuvių, 548 žydų, 133 rusų ir 11 vokiečių tautybių vyrų, iš viso 3,606 naujokų, raštingų buvo tik 969 asmenys.

Tuo pat metu rusų valdžia atėmė iš valstiečių 952 dešimtines žemės ir 20,505 dešimtines miško, o iš jėzuitų ir kitų vienuolynų atėmė 37,440 dešimtinių žemės.

Teismuose buvo sprendžiamos 75,175 bylos, kuriose sunkiomis bausmėmis rusų teismai nubaudė 759 vyrus ir 206 moteris, iš viso 965 žmones. Kalėjimuose už įvairius nusikaltimus rusai kalino 28,146 vyrus ir 3,077 moteris, iš viso 31,223 žmones. Padegimų buvo 62, žmogžudysčių — 45, kūdikių nužudyta 39, savižudysčių buvo — 25, nuo persigėrimų mirė — 12, dėl neaiškių priežasčių negyvų žmonių rasta — 82, šiaipjau mirusių rasta — 58 žmonės. Valsčių teismai nuteisė 162 žmones rykštėmis nuplakti.

Lietuvių daugiausia bausta ir kalinta už lietuviškos spaudos laikymą, jos skaitymą ir platinimą. Bet pagal rusų statistikos žinias, vis dėlto į Kauno guberniją patekdavo: "Varpo" — 309 egzemplioriai, "Ūkininko" — 478 egz., "Naujienų" — 514 egz., "Tėvynės Sargo" — 1834 egz., "Žinyčios" — 200 egz., "Lietuvos" — 65 egz., "Kataliko" — 10 egz. ir "Vienybės Lietuvninkų" (iš Amerikos) — 93 egzemplioriai. Matyt, tik tiek rusų žandarai tebus sušnipinėję.

Sveikatos ir kitais žmonių reikalais rusai taipgi mažai tesirūpino, nes visoje Kauno gubernijoje buvo tik 217 gydytojų, tik 110 vaistinių ir

tik 95 pašto įstaigos, ar punktai (Pamiatnaja knižka 1902 m.).

4. Vilniaus gubernijoje 1901 metais buvo 1,706,357 gyventojai. R. katalikų buvo 1,005,250 žmonių, 164 bažnyčios ir 241 kunigas, stačiatikių — 424,182 žmonės, 389 cerkvės ir 815 popų, izraelitų — 246,390, sentikių — 23,759, protestantų — 3,880, mahometonų — 2,906, armėnų — rytinių 10 žmonių.

Augštesniųjų mokyklų Vilniaus gubernijoje buvo tik vienuolika. Norinčių įstoti į augštesniąsias mokyklas buvo 1,626 berniukai ir 406 mergaitės, bet priimta tik 815 berniukų ir 214 mergaičių. Dėl vietos stokos ir kitų priežasčių nepriimta 813 berniukų ir 192 mergaitės. Iš viso tais metais Vilniaus gubernijoje buvo mokyklinio amžiaus 170,636 vaikai, bet mokyklas lankė tik 55,755 mokiniai. Iš buvusiųjų R. katalikų mokyklinio amžiaus 105,375 vaikų, mokėsi tik 15,341 mokinys, t.y., 15%, pravoslavų iš 42,419 vaikų, mokėsi — 23,054 mokiniai — 51.9%; žydų iš 24,577 vaikų, mokėsi 16,351 mokinys — 66.5%; sentikių iš 2,376 vaikų, mokėsi 463 mokiniai — 19.5%; protestantų iš 467 vaikų, mokėsi — 467 mokiniai — 100%; karaimų iš 443 vaikų, mokėsi 443 mokiniai — 100%; mahometonų iš 388 vaikų, mokėsi 36 mokiniai — 9.3%; iš viso iš 170,636 mokyklinio amžiaus vaikų mokėsi tik 55,755 mokiniai, o tai sudarė 32.6%. Mokyklų reikalams rusų valdžia tais metais išleido pinigų: 253 pradžios mokykloms davė 216,570 rublių ir 43 kapeikas, pravoslavų (cerkvinėms) mokykloms 172,660 rublių ir 63 kapeikas, 11 augštesniųjų mokyklų — 492,146 rublius ir 12 kapeikų, 563 žydų mokykloms 263,898 rublius ir 19 kapeikų, amatų mokykloms 42,351 rublį ir 44 kapeikas, prieglaudų mokykloms 15,875 rublius ir R. katalikų dvasinei seminarijai davė 9,574 rublius, iš viso 1,213, 075 rublius ir 81 kapeiką.

Tokie yra buvę to rusų švietimo ir kultūrinimo rezultatai:

Iš paimtų 1901 metais vyrų į kariuomenę raštingų buvo: Vilniaus mieste — 44%, Vilniaus aps. — 9%, Vileikos aps. — 25% Dysnos aps. — 17%, Lydos aps. — 22%, Ašmenos aps. — 22.4%, Švenčionių aps. — 18% ir Trakų aps. — 18.8.%

Nepergeresni reikalai yra buvę ir su rusų skirtaisiais valsčių viršaičiais. Vilniaus apskrityje buvo 18 valsčių, kuriuose 5 viršaičiai buvo visiški beraščiai, Vileikos aps. — iš 26 viršaičių buvo 6 beraščiai, Lydos aps. iš 23 viršaičių 8 beraščiai, Ašmenos aps. iš 23 viršaičių 5 beraščiai, Švenčionių aps. iš 22 viršaičių 4 beraščiai, Trakų aps. iš 16 valsčių 3 viršaičiai beraščiai. Visoje Vilniaus gubernijoje 37 valsčių viršaičiai tada buvo beraščiai.

Sveikatos ir kitais žmonių reikalais rusų valdžia taipgi nedaugiau tesirūpino. Visoje Vilniaus gubernijoje buvo tik 13 ligoninių, 168 gydytojai, 61 dantų gyd., 47 priėmėjos, 89 vaistinės ir tik 81 pašto įstaiga, arba pašto punktas.

Bet įvairių nusikaltimų ir Vilniaus gybernijoje nemažiau būta: padegimų buvo 38, apiplėšimų — 168, vagysčių — 2063, užraktų išlaužta — 249, arklių pavogta — 248, apgavysčių susekta — 44, neteisingų priesaikų išaiškinta — 35, svetimų parašų padirbta — 37, žmonių nužudyta — 157, žmonių sužeista — 127, didelių muštynių buvo 60, pakurstyta vogti ir žudyti — 119 kartų, neteisingų skundų paduota — 27, moterų išprievartauta — 18, giminystės prievartavimų išaiškinta — 6, rusų valdžiai jėga pasipriešinta — 51 kartą, kūdikių nužudyta — 12, šventovių išniekinta — 2, paprastų rusų valdžiai pasipriešinimų įvyko — 486 kartus, iš viso tais metais nusikaltimų padaryta — 4369 (Pamiatnaja knižka 1902 m.).

Statistikos žiniose lietuvių tautybė beveik visur nutylėta. Rusai lietuvius kartu su lenkais pažymėjo R. katalikais. Jie kiekviena proga ir visokiais būdais lietuvybę slopino ir lietuvio tautybę slėpė, nes jų didžiausias tikslas buvo lietuvių tautą surusinti, supravoslavinti ir Lietuvos žemėse galutinai įsitvirtinti. Ko nepajėgė padaryti rusų carai, tą dabar daro jų palikuonys — raudonieji tie patys rusai okupantai, tik pastarųjų priemonės tūkstančius kartų gudresnės ir jų metodai žiauresni.

L. S. "Ramovė" Niagaros Pusiasalio Skyriaus Pirmininką

p. JUOZĄ VYŠNIAUSKĄ ir
p-lę LEOKADIJĄ MARTINAITYĘ,

sukūrusius lietuvišką šeimą, sveikiname ir linkime gražaus ir saulėto gyvenimo

Niagaros Pusiasalio Ramovėnai

KAIP AŠ PATEKAU Į "LIETUVIŠKĄJĄ DIVIZIJĄ"

ANT. BERNOTAS

Papasakojo vokiečių karo belaisvis K., kilęs iš Tauragės aps., S. valsčiaus.

"...Savo kilme esu gudas, bet nuo mažų dienų gyvenau Lietuvoje, esu vedęs lietuvaitę, turiu šeimą, kuri gyvena S. valsčiuje. Iki karo verčiausi statybininko amatu. Kai užėjo bolševikai, buvau paskirtas S. valsčiau vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoju, vėliau toms pačioms pareigoms buvau perkeltas į N. valsčių. Būdamas pavaduotoju, su žmonėmis elgiausi padoriai, niekas nuo manęs nenukentėjo ir, manau, manimi niekas negalėtų nusiskųsti.

Pirmąją karo dieną su šeima slapsčiausi miške. Beeidamas vieškeliu, susitikau vieną rusų sunkvežimį, pilną prisėdusį milicininkų. Milicininkai mane suėmė ir liepė sėsti į jų sunkvežimį. Mes atvažiavome į Kelmę. Kelmėje su kitais vyrais buvau pristatytas kasti apkasų. Su vyrais pradėjau tartis, kad reikia pabėgti. Apie tokį mano sumanymą kažkas pranešė milicijai. Aš ir kiti nepatenkintieji buvome suimti ir nugabenti į Daugpilį, kur taip pat mus pristatė apkasų kasti. Po poros dienų mane su kitais 19 vyrų nuvežė į Velikije Luki, po to pro Rževą tolyn ir sustojom čuvašų respublikoje.

Čia buvau paskirtas į Ivanovkos kolchozą darbininku. Bet kolchoze teišbuvau tik dvi savaites, nes mano brolis, kuris Rusijoje buvo pasilikęs dar nuo Didžiojo karo laikų, patyręs apie mane, padarė žygių, kad būčiau perkeltas ten, kur jis gyvena. O jis gyveno baškirų respublikoje, kolchoze "Udarnik". Šiame kolchoze aš, kaip paprastas darbininkas, išdirbau iki 1942 m. pradžios.

1942 m. vasario 18 d. gavau įsakymą stoti į kariuomenę. Nuvykęs į savo "vojenkomatą", gavau įsakymą vykti į Ufą. Ufoje mane priėmė kažkokia moteris, kalbėjusi lietuviškai. Ji man pasakė, kad esu paskirtas į naujai organizuojamą "Lietuviškąją Diviziją" (16) ir turiu vykti į Balachnos miestelį Gorkio apygardoje. Į Balachną aš ir nuvykau su dar dviem žydukais.

Balachnoje buvau paskirtas į 167 šaulių pulko 2 batalioną, į ūkio dalį, rusiškai vadinamą OVS. Čia pradėjau maždaug mėnesio apmokymą, po to toliau dirbau tame pačiame OVSe prie ratų ir rogių remonto darbų.

1942 m. pabaigoje visa "lietuviškoji divizija" pajudėjo fronto kryptimi Orelio link ir frontą pasiekė 1943 metų vasario mėnesio pabaigoje. Divizija Orelio ruože dalyvavo kautynėse su vokiečiais ir labai smarkiai nukentėjo. Iš visos divizijos beliko tik sužeistieji ir šiaip menki likučiai. Aš pats šiose kautynėse nedalyvavau, bet tie, kurie dalyvavo, pasakojo baisius dalykus: iš kiekvienos kuopos belikę tik apie 12—15 žmonių. Šie likučiai buvo grąžinti į Tulą divizijos papildymui, gi sužeistieji buvo paguldyti į ligonines. Pasveikusieji vėl buvo siunčiami į Balachną ir ten formuojami nauji daliniai. Po kautynių mūsų OVSe beliko tik apie 30 vyrų: meistrai, kalviai, batsiuviai, siuvėjai ir kitoki.

Tačiau ir po šitokio smūgio bolševikai nenusiminė ir toliau ryžosi palaikyti savo "lietuviškąją diviziją". Jie ją papildė naujais žmonėmis ir pasveikusiais kariais, ir 1943 m. liepos mėnesį tame pačiame Orelio ruože ją vėl metė į frontą. Kautynėse divizija ir vėl smarkiai nukentėjo.

Po antrųjų Orelio kautynių divizija buvo atitraukta į Tulą, pagrindinai pertvarkyta ir naujai papildyta. Iš Balachnos čia buvo atsiųsta apie 300 vyrų lietuvių: buvę sužeistieji, atsargos bataliono kariai, įvairūs nerikiuočiai, amatininkai ir panašūs. Taip pat buvo atsiųsta 1925 metų gimimo rusų ir atgabenta daugybė uzbekų. Taip "lietuviškoji divizija" ir vėl buvo sudaryta, bet dabar šioje divizijoje lietuvis tebuvo tik kas kelintas žmogus. Kiekvienoje kuopoje buvo apie 80 žmonių.

Iki to laiko visos komandos divizijoje buvo lietuvių kalba. Ir, jei čia nebuvo lietuviškos dvasios, tai bent tautybė ir kalba jungė karius. Žinoma, ir tada reikėtų atmesti visus tuos iš Lietuvos kilusius žydus, rusus ir tuos lietuvius, kurie gimę ir augę Rusijoje ir jau dauguma nebemokėjo lietuviškai. Nuo naujojo divizijos pertvarkymo visos komandos buvo pakeistos rusiškomis ir lietuvių kalba išnyko. Lietuviškai begalima buvo pasikalbėti tik susėjus saviškiams. Lietuvių karininkų irgi beliko vos keli. Visi likusieji buvo žuvę arba dar tebegulėjo ligoninėse. Buvo atsiųsti karininkai rusai.

Mane iš OVSo taip pat atėmė ir paskyrė į 4

kuopą. Kuopoje vėl turėjau atlikti apmokymą drauge su naujokais.

1943 metų spalio mėnesį visa "lietuviškoji divizija" vėl pajudėjo fronto link. Šį kartą jau į Nevelio ruožą.

Mes sustojome 60 km nuo fronto pirmųjų linijų ir kurį laiką tvarkėmės. Po keletos dienų visa mūsų divizija buvo permesta į pirmąsias linijas, kur dalyvavome kautynėse. Pirmosiose linijose išbuvau viso tik 3 dienas ir dalyvavau kautynėse.

Pirmojo puolimo metu mes iš vokiečių turėjome atimti vieną kaimą. Turėjome didelių aukų, bet kaimą mums pavyko paimti. Tačiau nakties metu vokiečiai vėl mus puolė ir iš kaimo išmušė. Kitą dieną gynėme vieną prieštankinį griovį. Čia išgyvenau labai smarkią artilerijos kanonadą ir pats mačiau, kaip iš puolusių rusų tankų vos pora tegrįžo atgal. Visi kiti buvo tuojau pat vokiečių sunaikinti.

Trečią dieną puolėme vokiečių apkasus ir turėjome juos paimti. Tačiau čia vokiečiai panaudojo raketsvaidžius. Aš išgyvenau tikrą pragarą. Mes turėjome didžiausių nuostolių. Ir, jeigu vokiečiai galėtų visur panaudoti raketsvaidžius, joks bolševikas jų linijų neperžengtų.

Bolševikų "katiušos" taip pat smarkiai šaudo, tačiau su vokiečių raketsvaidžiais nepalyginami, nes, iššovę vieną salvę, jie kuo greičiausiai turi trauktis atgal, kitaip būtų vokiečių artilerijos sudaužyti: dėl savo didumo jie yra puikūs taikiniai.

Aš jau seniai galvojau pasiduoti vokiečiams į nelaisvę, tačiau vis nebuvo progos, nes mes buvome atidžiai saugojami. Lapkričio 10 d. tokia proga pasitaikė: kada vokiečiai mus puolė, aš nesitraukiau ir pasilikau krūmuose begulįs. Kada pastebėjau, kad bolševikai pasitraukė, aš su visais ginklais nurėpliojau vokiečių link. Vokiečiai mane paėmė į nelaisvę, išklausinėjo ir su manim elgėsi labai gerai.

Dar turiu pridurti, kad 167 šaulių pulko vadu buvo Lietuvos kariuomenės karininkas plk. Motieka, 2 bataliono vadu — kpt. Kulikovas (rusas), 4 kuopos vadu — ltn. Bradauskas (buv. Lietuvos kariuomenės puskarininkis, pas bolševikus baigęs karininkų mokyklą). Kitų karininkų nebeatsimenu. Didelė karininkų dalis buvo sudaryta iš Lietuvoj kilusių žydų arba rusų.

Maistas paskutiniu laiku buvo pagerėjęs. Beveik visi gaunami maisto produktai buvo angliškos arba amerikoniškos kilmės. Net lašiniai turėjo angliškus spaudus. Apmundiravimas ir apšarvavimas taip pat daugumoje angliškas, tik automatiniai ginklai pačių bolševikų gamybos, tačiau labai "stachanovietiškai" atlikti.

Aš dažnai stebiuosi, iš ko bolševikai begalėjo kariauti. Buvau įvairiose Rusijos vietose ir žinau, kad vyrą Rusijoje sunku buvo bepamatyti. Kolchozuose tedirbo beveik tik vienos moterys, seniai ir vaikai. Ištisi laukų plotai nedirbami, gaunamo derliaus dalis paliekama nesuvalyta. Jokios mašinos nedirbo, viskas atliekama rankomis. Tik vienintelė, kas buvo nesumažinta — tai milicija ir NKVD. Kiekvienas mažiausias nepaklausymas, skundimasis, dejavimas, nepasitenkinimas baudžiamas išvežimu nežinia kur arba sušaudymu," — baigė belaisvis K. savo pasakojimą.

Šie metai artinasi prie pabaigos. KARYS stengiasi įvykdyti savo pažadą ir pasiryžimą: duoti kas mėnesį įdomios medžiagos pluoštą iš Lietuvos praeities, karybos ir turtingos visų sričių informacijos.

Leidėjai ir bendradarbiai nesigaili pastangų, rėmėjai — nešykšti moralinės ir materialinės paramos. Visi dirbame vienam tikslui: **Nepriklausomai Lietuvai.**

Tačiau tikriausias žurnalo gyvybingumo šaltinis tai jo skaitlingi skaitytojai. Mums yra vertingas kiekvienas prenumeratorius, kuris pastoviai skaito žurnalą ir sumoka metinį mokestį.

Tačiau yra skaitytojų, kurie gaudami šį — 9 Nr., dar iki dabar yra neatsilyginę už 1956 metus. Tuo tarpu Administracija jau turi planuoti sekančių metų KARIO leidimą. Netasiskaitę skaitytojai, skubiai atsiųsdami mokestį, palengvintų žurnalo leidimo planavimą ir padėtų suvesti šių metų biudžetą lygiomis.

●

KRYŽIUOČIŲ II tomas jau parengtas siuntimui. Nesumokėję už I tomą kviečiami tai padaryti nedelsiant, kad nesusitrukdytų II tomo išsiuntinėjimas.

Dar yra likęs nedidelis kiekis egz. KRYŽIUOČIŲ I tomo. Kas norėtų įsigyti ar platinti prašomi kreiptis į KARĮ.

V. PERMINAS

BARE

Vyrai ir bobos sėdi baruose
Pirštai sulinkę, veidai dažuose.
Stiklus kilnoja, gaivinas leduose —
Nei šilta, nei šalta kas daros namuose.

Jis ką tik iš tėviškės — viską prarado:
Žandikaulis liko prie Stalingrado
Ir kas kam darbo ,kad buvusio vado
Veidas be kaukės, lyg iš maskarado.

Iš lūpų neaišku, jis juokias ar liūdi,
Kažkas paslaptingo jo bruožuose glūdi —
Ir nėrė į dumblą gyviai pablūdę,
Kai veidas atsimušė tėviškės prūde.

Apglėbęs klajūno gyvenimą kartų
Paliko sodybą, dirvonus neartus.
Brisius aklasis lydėjo lig vartų,
O varnos ir šarkos ligi Kybartų.

Ei, jūs Dubysos grakščiosios fėjos,
Ir jūs, raudonnagės barų padavėjos!
Draskykite kūną šio pusbrolio vėjo —
Prikaltą prie baro laukų prometėjų.

RYTIEČIAMS

Žemė, kur gimėm — tai tėviškė mūsų,
Kur su saule sukilę ir vargom, ir triūsėm,
Kur gabendavom duonterbėm knygas iš Prūsų,
Kur kryžius obliavome Viešpačiui mūsų.

Ten skudurus bruko, raudonas žvaigždes,
Paniekino žmogų, laukus ir gėles, —
Nelaukėt, kol varnos akis jums išles,
Išėjot į mūšį suglaudę eiles.

Plėšimai, žudymai, kraujuoti laukai,
Jūs verkėt nustebę, kaip verkia vaikai —
Nė vieno rezervo aplink nematai
Ir pogrindžio noris paklaust apie tai.

Tik nemigos, speigai ir šiauriškos pūgos,
Vytebskas, Lukė, Leningradas ir Luga — — —
Tėviškės žemę, išjudintą plūgų,
Bučiavot sugrįžę, kaip brangiausią žemčiūgą.

Viktoras Perminas, KARIO bendradarbis, laisvu nuo darbo ir kūrybos laiku.

NETEKOME PABŪKLŲ

B. VRUBLEVIČIUS

Tai buvo 1943 m. liepos mėn. Rytų fronte prie Staraja Rusa. Tuomet ėjo atkaklios kovos tarp vokiečių ir rusų. Buvau prievarta paimtas ir įjungtas į vokiečių karinius dalinius ir drauge su jais dalyvavau Rytų fronte, tuo būdu ir anksčiau minėtame bare.

Mūsų priešlėktuvinė 843 baterija, majoro Kotzinger vadovaujama, buvo atkelta iš Latvijos. Turėjome kovoti prieš rusų tankų puolimą.

Gavę įsakymą vykti, tučtuojau viską susikrovėme į sunkvežimius ir po trijų parų pasiekėme pafrontę. Arčiau fronto jau nebegalėjome dienomis važiuoti, nes nuolatos mus puldinėjo rusų lėktuvai. Dienos metu apsikasdavome, užsimaskuodavome pabūklus ir laukdavome vakaro, kad vėl galėtumėm judėti.

Paskutiniąją naktį įvažiavome į išdaužytą retą mišką. Fronto linijos jau čia pat. Mūsų sunkvežimiai turėjo tyliai ir be šviesų slinkti į paskyrimo vietovę. Tą valandą buvo tylu ir niekur nesišaudė. O tamsu, nors į akį durk.

Privargęs, nemiegojęs, atsisėdau sunkvežimyje ir greit užsnūdau. Nežinau, kiek laiko miegojau, kai staiga sudundėjo, sutraškėjo, ir aš atsidūriau ant žemės. Rusų artilerijos sviedinys pataikė į vieną mūsų pabūklą ir apvertė sunkvežimį, kuriame aš miegojau. Tik per plauką likau gyvas. Visi mūsiškiai šoko slėptis, kur tik pakliuvo. Tamsią naktį nieko nesiorientavome. Mudu su puskarininkiu Mueller, griuvome į seniau artilerijos išmuštą duobę ir laukiame savo galo. Juokais mėginu jį užkalbinti, kad čia jau bus galas ir nebepamatys savo namų ir Elzės. Puskarininkis nuolat vis kartoja "Dievas su mumis".

Na, ir prasidėjo tikras pragaras. Artilerijos sviediniai, kulkos, tik staugia, zvimbia, medžiai lūžta. Nebesitikėjau išlikti gyvas. Pasirodo, tą velniavą sukėlė vienas mūsiškis šoferis. Nematydamas kelio, uždegė vieną sunkvežimio prožektorių. Rusai tai pastebėję ir atidengė artilerijos ugnį. Vieną mūsų pabūklą sudaužė ,sunkvežimį į šipulius sumalė, 4 vokiečius užmušė, o 6 sužeidė.

Senieji baltai ir jų gyvenamas plotas

MAG. HIST. K. STALŠANS

Iki 19 a. antrosios pusės dar nebuvo rimtų tyrinėjimų apie baltų proistorę, todėl vyravo pažiūra, kad jie yra kilę iš romėnų, germanų arba slavų. Tiktai apie 19 a. vidurį ir vėliau atsirado mokslininkų, kurie šitą klausimą pradėjo rimtai tyrinėti. Ryšium su tuo baltų pirmutines gyvenamas vietas pradėjo aiškinti nemaža kitataučių, taip pat ir lietuvių bei latvių mokslininkų. Jie randa, kad mums pažįstamose trijų baltų tautų kalbose (lietuvių, latvių, senųjų prūsų) bendrieji vietų pavadinimai randami tiktai vidutiniojo klimato zonos floroje ir faunoje. Iš to galima spręsti, kad baltų gimtinė yra buvusi vidutiniojo klimato zonoje. Kadangi minėtose trijose kalbose yra daug indo-europiečių pirmosios tautos kalbos žodžių ir formų, tad senoji baltų tauta nebus daug klajojusi ir besimaišiusi su kitom tautom, bet pasilikusi tos indo-europiečių pirmosios tautos gimtinės artumoje.

Imant domėn vietų pavadinimus, baltų tautų pirmutinė gimtinė yra jieškoma į šiaurę nuo Pripetės upės, palei jos intakus ir Nemuno upės baseine. Pats Pripetės upės pavadinimas bus sutrumpintas lietuvių žodis "prie pietų". Kitose kalbose tas žodis neturi jokios reikšmės. Reikšmingas ir įsidėmėtinas yra tos upės pavadinimas, nes jos krantai su dideliais miškais ir balomis buvo pietinė baltų tautos riba.

Gyvendami apibrėžtame plote ilgus šimtmečius, baltai pamažu pradėjo plėstis toliau į šiaurę ir į rytus. Jie buvo priversti tai daryti dėl gyventojų prieauglio ir dėl svetimų tautų spaudimo. Pagal iškasenas mokslininkai konstatuoja, kad baltai jau trečiame tūkstantmetyje prieš Kr. yra atėję į Rytprūsius ir pasiekę Baltijos jūros pietų-rytų krantą. Eidami dar toliau palei jūros krantą į šiaurę, jie patenka dabartinės Latvijos pietų vakaruosna apie 2000 m. prieš Kr. Kita baltų tautos dalis stūmėsi į rytus, kurie tuomet buvo neapgyvendinti arba labai retai apgyvendinti ir pasiekė Dauguvos, Dniepro ir Okos augštupius, kur gyveno suomių-ugrų kilmės gyventojai. Tokiu būdu baltų tautų gyvenamieji plotai apie pirmą tūkstantmetį prieš Kr. siekė nuo Vyslos žiočių iki Okos upės baseino. Tokia daugelio kitataučių ir mūsų tyrinėtojų nuomonė.

Paskutiniu laiku archeologų nuomonė ir pažiūros yra pasikeitusios apie senųjų baltų apgyventus plotus šiaurės kryptyje. Latvių archeologas prof. Ed. Šturms priima populiaraus Pabaltijo praeities tyrinėtojo R. Indreko pažiūras, pagal kurias mūsų šalies pirmieji gyventojai čia bus atėję apie 8000 metų prieš Kr. Tai buvę suomiai-ugrai, o senieji baltai čia atėjo tiktai apie 2000 metų prieš Kr. ir užėmė visą Pabaltijį, ne tiktai iki Suomių jūros įlankos, bet taip pat ir dabartinės Suomijos pietus ir vakarinę pakrantę. Tiktai vėliau, pradedant 1000 metų prieš Kr., ateidami iš rytų, plotus į šiaurę nuo Dauguvos vėl užėmė estų ir suomių ainiai, kurie vėliau, Kristui gimus, pradėjo kolonizuoti Suomiją. Plotus į pietus nuo Dauguvos, iki Dniepro, Pripetės balų ir Vyslos senieji baltai pasilaikė sau. Latvių gentys jau apie 500 metų prieš. Kr. buvo pradėjusios veržtis į šiaurę, stumdamos estus, ir 9 a. po Kr. buvo jau atgavusios dalį prarastųjų senųjų baltų plotų ir pasiekusios dabartinės Latvijos etnografines sienas šiaurėje.

Po to, kada apie 1000 metų prieš Kr. estų ir suomių ainiai užėmė senųjų baltų apgyventus plotus, jie susimaišė su baltais, kurie prarado savo kalbą. Iš to išeina, kad estų ir suomių gyslose irgi teka baltų kraujas, ką liudija ir jų europietiška išvaizda: daugiausia mėlynos akys, šviesūs plaukai, priešingai kitom suomių-ugrų tautom, kilusiom iš Azijos. Estai dažnai stebisi, kodėl jie skiriasi nuo kitų suomių-ugrų.

Savaime suprantama, kad baltai, gyvendami tokioje plačioje teritorijoje, imant domėn tų laikų sunkias susisiekimo sąlygas, negalėjo palaikyti tamprią tautinę vienybę. Tolimesnių kraštų gyventojai pradėjo vystyti savo ypatybes, kalboje radosi tarmės, kurios laikui bėgant tapo atskirom kalbom. Taip pamažu išsivystė kelios tautos, kurios pasiskirstė gentimis. Prof. J. Endzelino nuomone, pirmutinės baltų tautos susiskirstymas pradėjo reikštis 1 a. po Kr. Lygiai ir Dr. J. Puzinas randa, kad, sprendžiant iš iškasenų, pirmuose šimtmečiuose po Kr. jau galima nagrinėti baltų pasiskirstymą. Baltų kultūra pradėjo diferencijuotis: kyla 2 kultūrinės grupės — vakarų ir rytų. Apie plačiosios teritorijos vidurį gyveno lietuviai, į šiaurę nuo jų — latviai, kurie, kaip matėme, tiktai 9 a. po Kr. pasiekė savo šiaurės sieną. Vakaruose gyveno Tacito aprašytieji aisčiai arba prūsai, iš kurių atsiskyrė kuršių gentis, nusikėlusi į dabartinę Kuržemę. Į pietus nuo prūsų ir lietuvių gyveno jotvingai tarp Vyslos įtako Būgo, Nemuno ir Pripetės upių. Toli

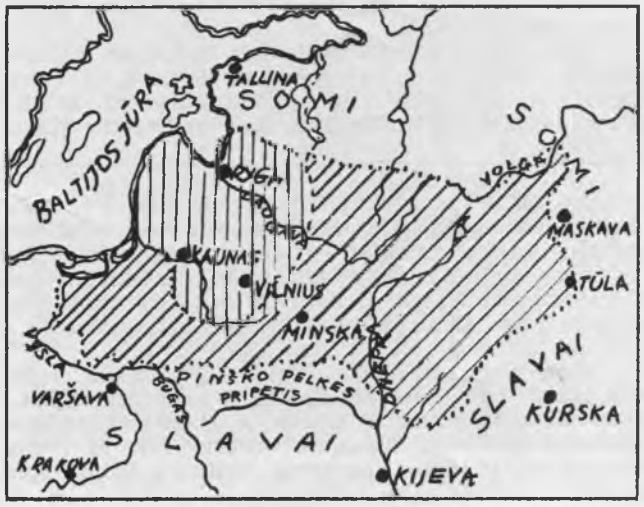

Reikalingą vietovę žūtbūt reikia pasiekti. Dar reikia slinkti apie 500 metrų. Šaudymas nurimo. Su sveikais dviem pabūklais slinkome pirmyn. Mūsų užimta vieta buvo prie upelio. Pabūklus reikėjo įtraukti į čia esančią augštumą. Kareiviai dar paėmė arklį, kad nelengvą pabūklą galėtų įtraukti į kalnelį.

Čia vėl nauja nelaimė. Nakties tamsoje nepastebėjo, jog laukas buvo užminuotas (nors buvo pertverta spygliuota viela). Tik vos-ne-vos užtempus pabūklą, arklys užlipo ant minos. Smarkiai sudundėjo, ir aš kritau ant žemės, nieko nesuvokdamas, kas atsitiko. Arklys buvo sudraskytas į gabalus, ir 5 kareiviai sužeisti, jų tarpe ir aš. Minos skeveldra, nuslydusi nuo šalmo, sužeidė man kaklą. Ranka apčiupinėjau save, ar nėra sužeista dar kuri nors kūno dalis. Tik po valandos mus nuvežė į lauko ligoninę. Iš trijų pabūklų liko tik vienas tinkamas, o iš 20 kareivių tik 5 sveiki. Einąs būrio vado pareigas viršila Winter už neapdairumą buvo areštuotas ir patrauktas karo lauko teisman. Po dviejų savaičių aš pasveikau. Vėliau mūsų bateriją išsiuntė net prie Leningrado.

Vairuojamoji raketa TALOS
Navy photo

HONEST JOHN iššaunama nuo judraus stovo, manevrų metu Vokietijoje
Army photo

VAIRUOJAMOSIOS RAKETOS IR TAIKA

J. SKARDIS

Didžiausia paslaptis J. A. Valstybių gynyboje šiandien yra milžiniškos balistinės raketos išvystymas ir tobulinimas. Raketa ATLAS galėtų perskristi Atlantą per 30 minučių, ji didesnė už pačius didžiausius J.A.V. lėktuvus ir neša sprogalą, kurio griaunamoji ir naikinamoji galia yra didesnė už bombų, išmestų Antrojo Pas. karo metu visų kariavusių valstybių kartu paėmus. Daug puikiai parengtų "smegenų" įtemptai šiuo metu dirba eilėje slaptų laboratorijų, kad šį projektą paverstų realybe.

Šitokia vairuojama raketa, kurią galima paleisti iš lėktuvo, laivo ar povandeninio laivo, žinoma, ir nuo žemės paviršiaus, yra beveik fantastiškas ginklas. Juo ginkluoti priešai gali nedrįsti net pradėti karą. Todėl J.A.V. tikslas ir yra užtikrinti šios rūšies ginklų išteklius, kad jie būtų bent lygūs, jei ne didesni už ateities kare turėsimus priešo tos rūšies ginklų išteklius.

Toki bandymai kaštuoja milžiniškus pinigus. J.A.V. jau šiuo metu yra išleidę jiems daugiau pinigų, kaip, kad savo laiku buvo išleidę vadinamajam Manhattano projektui, iš kurio atsirado atominė bomba. Užplanuota išleisti dar daugiau.

J. A. Valstybės yra priverstos dalyvauti vairuojamųjų svaidmenų lenktynėse su Sovietų Sąjunga. Tikrai yra žinoma, kad komunistai, kurie irgi dideliu mastu šiuos bandymus vykdo, turi lygiaverčio ginklo amerikiečių ATLASUI projektą. Tuo ginklu jie galėtų iš Sov. Sąjungos pasiekti bet kurį J.A.V. tašką.

Prieš tokią vairuojamąją raketą, tuo tarpu, nėra jokios apsigynimo priemonės, nebent tik baimė, kad už tai bus panašiais ginklais atkeršyta, o toji atsikeršijimo galia, savaime aišku, bus nelygi, jei rusai šį projektą užbaigs pirmieji.

1944 m. vokiečių mokslininkų grupė Peenemuendėje prie Baltijos jūros pagamino garsųjį ginklą V-2. Tai buvo raketa 46 pėdų ilgio, sverianti 15 tonų su TNT užtaisu. Ją varė alkoholis ir skystas deguonis. Ja galima buvo siekti 150 mylių atstumą, taigi iš vokiečių okupuotos Europos ja galima buvo apšaudyti Londoną ir p. Angliją. Jos greitis buvo didesnis už garso ir kai po sprogimo pastatai virsdavo griuvėsiais, tik tada jos skridimo garsas pasiekdavo likusių gyvų žmonių ausis.

Sąjungininkų laimei Hitleris nepasitikėjo V-2 projektu ir nedavė jam reikalingo pirmumo. Jei vokiečiai būtų turėję šį ginklą bent 6 mėnesius anksčiau, tai sąjungininkų išsikėlimas Normandijon būtų pasidaręs neįmanomas. Gi jei V-2 būtų turėjęs atominį užtaisą, karas būtų pasibaigęs gal per vieną dieną vokiečių pergale.

Po Vokietijos kapituliacijos rusai pasiskubino sugriebti visus rastus V-2 ginklus ir visus prie jų dirbusius mokslininkus. Tas viskas buvo perkelta giliai į Rusiją. Nuo tada Rusija raketų lenktynėse toli užpakalyje paliko J. A. Valstybes.

Tobulėjant lėktuvams, didėjant jų greičiams, buvo prieita riba, kai lakūno fizinės jėgos negalėjo aptarnauti sudėtingos ir nepaprastu greičiu skrendančios mašinos. Bombonešiai, būdami pajėgesni lėktuvai, galėdavo pakelti daugiau įvairių skaičiavimo aparatų, atliekančių kai kurias lakūno funkcijas, tačiau naikintuvai, skirti pulti ir numušti bombonešius, tokio svorio pakelti ir išlaikyti didesnį už bombonešius greitį nepajėgė. Kilo reikalas išrasti ginklą, kuris kaip automatas, be žmogaus, pajėgtų pulti ir numušti galinguosius bombonešius. Taip Amerika ir įsijungė į vairuojamų raketų lenktynes su Rusija.

---

rytuose, iki Okos upės plotų, gyveno galindai, kurie savo reikšmingą pavadinimą bus gavę kaip toliausiai, pačiame gale gyvenantieji. Galindų kraštas buvo retai apgyvendintas, bet jokiu būdu neatskirtas nuo kitų baltų, t.y., latvių ir lietuvių, nes nėra žinių, kad tarp jų tais laikais būtų gyvenusi kokia nors kita svetima tauta.

Visos pirmosios baltų tautos apgyventas plotas tais laikais buvo labai didelis. Pagal prancūzų istoriko Jean Menoret patiektas žinias, jo išleistame veikale "Histoire des Pays Baltiques" (Paris, 1934 m.), visa baltų pirminės tautos apgyventa teritorija siekusi apie 430,000 kvadratinių kilometrų.

RAKETOS IŠ ŽEMĖS PAVIRŠIAUS Į ORĄ

Pirmoji mintis buvo išrasti ginklą, kuris paleistas nuo žemės paviršiaus, numuštų bombonešį. Pirmoji tokiam tikslui raketa J. A. Valstybėse priimta buvo NIKE. Jų baterijos jau saugo apie 10 svarbiausių J.A.V. miestų ir vis nauji miestai apstatomi NIKE baterijomis.

NIKE, kaip ir dauguma vairuojamų raketų, sudėta iš dviejų dalių: pačios raketos, kuri ją pakelia nuo žemės ir stumia oru ir užtaiso. Jos ilgis yra 25 pėdos, užtaise yra 300 svarų sprogstamosios medžiagos. Tiesiai augštyn ji kyla iki 50,000 pėdų, o įstrižai siekia 20 mylių. Prieš ją paleidžiant, radaras turi surasti ir tiksliai nustatyti lėktuvo padėtį. Tada NIKE pakyla ir, išvystydama 1500 mylių/val. greitį, neša užtaisą į taikinį. Atitinkamame augštyje pati raketamotoras atsikabina ir nukrinta, o užtaisas vienas dar vejasi lėktuvą, vedamas radio spindulio, pavijęs — sprogsta.

Aviacija tobulina panašią kitą raketą — BOMARC, kuri yra didesnių išmatavimų ir, žinoma, brangesnė. Visų šitų raketų silpna pusė ta, kad jų tikslumas priklauso nuo radaro, kuris turi surasti skrendantį lėktuvą. Gi skrendantis bombonešis gali aptemdinti radaro ekraną, taip kaip televizijoje pašalinė elektros srovė iškreipia ar aptemdo ekraną. Bombonešis gali nukreipti į šalį radaro spindulį, kuris veda raketą. Pagaliau bombonešis gali paleisti į taikinį vairuojamą bombą, būdamas šimtą mylių nuo taikinio. Tokią bombą vadinamą RASCAL, turi ir J.A.V. Bombonešis gali artintis prie taikinio, skrisdamas žemai, medžių viršūnėmis, kur nei radaras, nei priešlėktuviniai ginklai, nei vairuojamosios raketos, nei naikintuvai neturėtų jokių galimybių jį net rasti.

Ant popieriaus visos tos raketos atrodo tiesiog stebuklingos, tačiau bombonešiai turi priemonių ir prieš jas. Kiekvienas jų turi taip vadinamą "black box", kurios paskirtis yra sutrikdyti jautrią gynimosi elektroninę sistemą. Kiekvienas naujas ginklas tuoj suranda priešginklį.

RAKETOS IŠ JŪROS Į ŽEMĖS PAVIRŠIŲ

Jau prieš ketvertą metų J.A.V. laivynas išrado povandeniniams laivams vairuojamąją raketą LOON. Bandymuose Atlanto vandenyne vienas povandeninis laivas iššovė šią raketą į 100 mylių atstume esantį taikinį. Raketa skrido virš besiginančio laivyno vienetų ir be jokių kliūčių pasiekė taikinį prie žemyno. Havajuose kitas povandeninis laivas paleido tokią raketą išilgai viso laivyno, kur kiekvienam laivui buvo suteikta proga ją numušti, tačiau nė vienas laivas nesugebėjo to padaryti.

Šiandien amerikiečių povandeniniai laivai naudoja pagerintą raketą pavadintą REGULUS, kuri gali nusviesti atominį užtaisą 500 mylių atstuman.

Reikia manyti, kad Sovietų Sąjunga irgi gali turėti panašaus tipo raketas, o tuo tarpu jos povandeninis laivynas yra pats didžiausias pasaulyje. Amerikiečiai visą laiką daro bandymus, ieškodami priemonės prieš povandeninių laivų, ginkluotų raketomis grėsmę. Vis daugiau laivyno vienetų yra ginkluojami vairuojamųjų raketų baterijomis, kurios šaudo toliau ir galingesne jėga už jūrines patrankas.

RAKETOS IŠ ŽEMĖS PAVIRŠIAUS Į ŽEMĖS PAVIRŠIŲ

Šios rūšies vairuojamosios raketos daro bombonešius jau pasenusiu ginklu. Pirmoji šio tipo raketa

Raketa SNARK SM-62, svaidmuo su sprausminiu motoru

Raketa MARTIN TM-61B ant judraus stovo

Raketa REGULUS, gali būti šaudoma nuo povandeninio laivo

Vairuojama raketa CORPORAL armijoje papildo toli šaudančią artileriją

yra MATADOR ir jos keletas baterijų šiuo metu stovi Vokietijoje. MATADORAS yra sprausminio tipo bepilotinis lėktuvas galis nusviesti atominį užtaisą į 500 mylių atstumą. Jam nereikia jokio įsibėgėjimo, pakilimui kelio, jis iššaunamas į orą raketos pagalba. Savo darbą atlikusi raketa nukrinta, o pats sparnuotas ginklas neria priekin standartinio sprausminio motoro stumiamas. Ginklas yra vairuojamas radio pagalba tarnybos, kuri gali būti žemėje, arba lydinčiame lėktuve.

Tačiau patį didžiausią pavojų ir grėsmę sudaro toli siekiančios tarpžemyninės vairuojamosios raketos, kurios gali pasiekti taikinius, esančius toli užnugaryje veikiančios kariuomenės ir ten gali nušluoti nuo žemės paviršiaus fabrikus, miestus, ar gyvenvietes. Tokius bandymus daranti ir Sovietų Rusija ir Amerika, kuri turi net keletą tipų šio bandomo ginklo. Geriausias jų būtų SNARK, tai milžiniškas bepilotinis lėktuvas-bombonešis, varomas sprausminio motoro. Lėktuvo įgulą sudaro daugybė automatinių skaičiavimo mašinų ir prietaisų. SNARK skrenda milžiniškus atstumus garso greičiu. Jo bandymams reikia didelių plotų, todėl J.A.V. išgavo britų sutikimą įrengti taikinių stebėjimo tarnybas britų saloje ASCUNSION, pietiniame Atlante apie 4400 mylių nuo raketų paleidimo vietos Floridoje. Per vandenyną SNARK yra vairuojamas teleskopo pagalba pagal žvaigždes, o sausuma — elektroniška akis stebi vietovaizdį ir lygina jį su nužymėtu žemėlapyje skridimo keliu. Jo elektroninės smegenys gali siųsti signalus, veikiančius gynybos priemones, tikslu jas suklaidinti. Prieš sprogimą jis gali pasiųsti paskutinį signalą, rodantį jo poziciją ties taikiniu.

Pats paslaptingiausias ir baisiausias šios rūšies ginklas yra ATLAS. Jis dar yra vadinamas Intercontinental Ballistics Missile. Jis nepanašus į MATADORĄ, nes neturi sparnų. Iš žemės atmosferos jį išstumia milžiniška raketa. Dideliame augštyje ir, pasiekusi greitį 5000 mylių/val., raketa nukrinta, o ATLAS toliau zvimbia erdvėje, darydamas balistinę kreivę, panašią į artilerijos sviedinio.

Kol ši raketa kyla viršun, ji yra pasiekiama ir valdoma iš žemės radaro, tačiau pasiekus augščiau-

Balistinis svaidmuo REDSTONE, šaudomas 200-300 mylių atstumu.

NIKE baterijos saugo eilę svarbesnių Amerikos didmiesčių, pasirengę sutikti priešo lėktuvus.

sią savo tašką, raketa tampa laisva ir radaro įtakos nejaučia. Augščiausią tašką savo kreivėje ji pasiekia per 15 minučių ir po to pradeda žemėjančią kelionę į taikinį vis didėjančiu greičiu ir, po 30 min. po iššovimo, ji neria į taikinį kitoje žemės pusėje, sunaikindama jį baisiu atominiu sprogimu. Tačiau tai daugiau teorija. Nes kai ATLAS krisdamas pasiners atgal į atmosferą, nuo oro trinties (8000 myl./val.) bet koks metalas išgaruotų, sakoma net deimantai neišlaikytų tokios augštos temperatūrcs ir išgaruotų. Taigi dar reikia išrasti būdų, kaip išlaikyti ją šaltą paskutines kelias minutes prieš sprogimą.

Yra gerai žinoma, kad sovietai jau patrigubino V-2 pasiekiamą atstumą, pridėdami dar ir vandenilio užtaisą. Jų pilnai pakaktų sunaikinti visą Vakarų Europos gynybą. Kita sovietų vairuojamoji raketa, vadinama 103, gali būti sviedžiama iki 2000 mylių atstumo. Reikia prileisti, jog jie galės pagaminti ir ATLAS pobūdžio raketą.

KAS SEKA TOLIAU?

Kyla klausimas kokios rūšies politika duotų geriausios galimybės išvengti karo ir išgelbėti žmoniją nuo sunaikinimo?

Pirmasis reikalavimas yra tas, kad reikia kiek galint daugiau tobulinti ir gamintis tų ginklų, kurie suteiktų geriausios galimybės atsikeršinti būsimam agresoriui, o toki ginklai tai ir bus tolimų atstumų vairuojamosios raketos. Iki dabar šioje srityje J.A.V. būta daug bandymų ir kartais bereikalingų dubliavimų, vykdomų įvairiose ginklų rūšyse atskirai. Be jau paminėtų vairuojamųjų raketų, J.A.V. turi dar šias žinomesnes raketas: TERIER, METEOR, SIDEWINDER, LARK, LOKI, SPARROW, CORPORAL, HONEST JOHN, LACROSSE, HERMES, TALOS, BUMPER, VIKING, TRITON, NAVAHO, REDSTONE ir kt.

Paskutiniu metu yra dedamos pastangos mažinti bereikalingą lenktyniavimą raketų projektuose tarp atskirų ginklo rūšių ir koncentruoti jėgas ir išteklius tiems projektams, kurie galėtų daugiausia padėti išvengti galimo karo. Prezidentas Eisenhoweris yra irgi tos nuomonės, todėl šiam tikslui davė pirmenybę prieš visus kitus ir todėl ATLASO projektas dabar žengia pirmyn didžiausiu greičiu.

Vairuojama raketa TERRIER, jūrų karinio laivyno išvystyta, vartojama ginkluoti naujausius JAV laivus.

VYTAUTO DIDŽIOJO VASAROS PILIS

PETRAS BŪTĖNAS

(Žiūr. KARYS Nr. 8)

Tą **Pasuris** ar **Paseris** (Posur, Paseur) vardą paremia kad ir žemiau pavyzdžiais duotieji mūsų žemės vietovardžiai savo įvairiomis, bet viena kitai artimomis ir bendrosios kilmės lytimis. Tik iš anksto pastebiu, kad kaikurie ypač gyvenviečių vietovardžiai galėtų būti ir nuo asmenvardžių, taigi ir ne tiek seni. Be to, senoji vietovardinė lytis įprastinai turi pradinį šaknies priebalsį **s**, o jei jo vietoje atsiranda priebalsis **š**, tai lietuvių kalboje visiškai natūralu.

Sar-, Ser-, Sir-, Sur-...

Sar- šaknis.

Sarapė vtv. APO 151, lenk. Szarupa, Prūsuose; Sar+ap-e "Sar+up-ė".

Sarija Dauguvos deš.-š. įtakas žemiau - šiauriau Drisos mst.; Sar-ij-a.

Saročia upė į žiemryčius nuo Vilniaus mst.; Saroč-ia.

Šareikos, Matž. Šareikiai, vok. Schareiken, bžk. į pietryčius nuo Galdapės mst., M. Lietuvoje: Šar-eik--os.

Pasariai, vok. Posaren, 2 kaimai šiauriau Saldavos, vok. Soldau, mst., Prūsų žemės Galindos srityje; Pa-sar-iai; žr. šaknį **Sar-t-.**

Sar-g- šaknis.

Žr. šaknį **Zir-g-.**

Sar-j- šaknis.

Žr. šaknį **Zir-g-.**

Sar-k- šaknis.

Šarkuva, vok. Sarkau, bžk. Kuršių marių kopų rėžio pietinėje dalyje; Šar-k-uv-a iš Sar-k-av-a.

Sasarka, arba Sesartis, vsd. LAV Ukmergės aps. Balninkų vls.; Sa-sar-k-a ir Se-ser-t-is; žr. šaknį **Sar-t-.**

Sar-t- šaknis.

Sarta, rus. Sorta, arba rus. Sarta XVI a. Sprogis 286, t.y. Sartupis (Kražiai), (R. Schmittlein, Aestii I, 113); Sar-t-a.

Sartas ežeras Prūsų ežeryno srityje; Sar-t-as.

Sartas, Sartų ežeras išsišakojęs prie Dusetų mstl. ir nueinąs į šiaurę beveik ligi Kriaunų mstl.; Sar-t--as.

Sartėniškis LAV vsd. Utenos aps. Leliūnų vls.; Sar-t-ėn-išk-is.

Sartininkai mstl. nuo Tauragės mst. į vakarus, prie Klaipėdos krašto; Sar-t-in-ink-ai.

Sartupis (Kražiai); Sar-t+up-is; žr. Sarta.

Siesartis ežeras ir upė — Šventosios kair.-v. įtakas Ukmergės aps.; **Siesartis** — Šešupės žemupio deš.-r. įtakas Sūduvos Suvalkijos šiaurėje; Sie-sar-t--is; žr. šaknį **Sar-.**

Pasartas ar **Pasartis,** vok. Posorter-S., ežeras į žiemryčius nuo Saalfeld mst. Prūsų žemės Pamedės srityje; Pa-sar-t-is; žr. šaknį **Sar-.**

Seir- šaknis.

Seira upė, **Seirijas** ežeras, **Seirijai** mstl. Dzūkijoje, Sūduvos Suvalkijoje, į pietus (vakariau) nuo Biržtono mstl. ir Punios mstl., ties šaknų **Drusk-, Sal-, Sol-, Sur-, Sūr-** vietovardžių baru, į rytus imant per Nemuną; Seir-a, Seir-ij-as, Seir-ij-ai. Apylinkėje yra LAV: **Paseireikiai** (ir kietos galnės irgi) kaimas Seirijų vls.; Pa-seir-eik-iai; **Paseiriai** kaimas Seinų aps. Leipalingio vls.; Pa-seir-iai; žr. šaknį **Ser-.** Dėl šakninio atsiradusio dvibalsio **ei** dar plg. **Veisiejai** mstl., į pietvakarius nuo Seirijų mstl.; Veis-iej-ai, kur įprastinės priesagos **-ėj-** vietoje yra priesaga **-iej-,** turinti dvibalsį **ie;** plg. dar ir **Seinai** mst. vakariau Veisiejų mstl.; Sein-ai, kur šaknyje taip pat dvibalsis **ei,** o tuo tarpu nuo Seinų dar į pietvakarius prie Augustavo mst. stovi didelis **Sainas,** Matž. **Saina,** lenk.-vok. Sajno (vs. vd.) ežeras, kur šaknyje jau kietasis dvibalsis **ai;** žr. šaknį **Ser-n-.**

Ser- šaknis.

Serappen ir **Surappen** vtv.; **Serpallen,** sen. **Surpalwen** vtv. (APO 168; R. Schmittlein, Aestii I 209) — Prūsuose; Ser+ap-en "Ser+up-iai" ir Sur+ap-en "Sur+up-iai"; Ser+pal-en "Ser+pal-iai" ir Sur+pal--ven "Sur+pal-v-iai", kur **pal** bus atskiras, antrasis vietovardžio sandas; plg. **pala** "bala, pelkė, raistas, klanas, mauras, kiauružemė"; dėl šaknies **Sur-** plg. 1414 m. vietovardį **Posur, Poseur.**

Seredžius, lenk. Sredniki, mstl. Dubysos (Nemuno deš.-š. įt.) žiotyse. Dėl to vtv. **Ser-edž-ius** (su ketvirtosios linksniuotės galūne), kamienas **Ser-edž-** iš **Ser-ed-j-,** gal reiktų ilgiau kalbėti.

Ser-m- šaknis.

Sermežis, -io upė Lietuvos tolimuose rytuose; Ser--m-ež-is. Greičiausiai tai sudurtinis upėvardis: **Ser+mež-is.**

Ser-n- šaknis

Paserninkai LAV kaimas Alytaus aps. Seirijų vls.; Pa-ser-n-ink-ai. Jo šaknis **ser-,** bet tai yra srityje, kur vyrauja šaknis **seir-** (žr.).

Ser-t- šaknis.

Pasertupiai kaimas Kretingos aps. Darbėnų vls.; žr. šaknis **Sar-** ir **Sar-t-.**

Ser-v- šaknis.

Servas, lenk. Serwy, ežeras (K. Būga Liet. k. žod. LXXXVI § 115); jotvingiškai **sirvas** "širvas", ir turėtų būti **Sirvas** ežeras, — į žiemryčius nuo Augustavo mst., Dainavos Jotvingų (gudiškai Dojnova Jatvez' — Lietopisec' velikogo kniazstva Litovskogo i Žomojtskogo), arba Augustavo, girioje, netoli kurio Žilinuose, lenk. Žyliny kaimas, buvo svarbi jotvingų-sūduvių karinė citadelė prieš į Jotvą - Sūduvą įsiveržusius krievus, rusus ir lenkus, tada tiems rytų ir vakarų slavams išvien susitarus kovojant su lietuvių gimine.

Amerikiečių spaudoje nurodoma, kad praktiškai, taikos išlaikymui reikėtų vykdyti tris punktus:

1. Ir toliau išlaikyti Strategic Air Command — Strategines orines jėgas, nes dar nėra priemonių, kurios būtų padarę šias aviacijos jėgas pasenusiomis.

2. Stiprinti naujų ginklų projektavimus ir jų tobulinimą, bet nedidinti senųjų ginklų kiekį.

3. Sudaryti organą, panašų į atominės energijos komisiją, kuris būtų autoritetas specialiai vairuojamųjų raketų projektavimui ir gamybai.

Vykdant šiuos tris punktus, esą, bus laimėtas laikas, sulaikant galimą agresorių nuo karo pradėjimo. Tiesa, lokalinių karų, mažo masto nebus išvengta, bet laimint laiko, auklėjimas, mokslinimas ir religija turės, pagaliau, pakelti žmogaus moralinės atsakomybės jausmą ir gal nukreips jį nuo minčių apie baisią sunaikinimo galią.

Tačiau vien tik vykdant šią programą, tektų išvadoje apsiprasti su daug kam nemiela dabartine pasaulio santvarka.

Servečis, ies, slav. Serveč' — Nemuno augštupio kair.-p. įtakas ir Neries (Nemuno deš.-š. įtakas ties Kauno mst.) augštupio deš.-š. įtakas. Kamienas **Serv-eč-** iš baltiško **Sir-v-in-t-**; žr. šaknį **Sir-v-**.

Sir- šaknis.

Sirutiškis plv. Utenos aps. Užpalių vls. Vietovardis asmenvardinis Lietuvos Sėloje; Sir-ut-išk-is.

Sirtautas, Sir+taut-as — liet. vyrų vardas.

Sirvydas, Sir+vyd-as, asmenvardis.

Sirvydžiai kaimas Utenos aps. Tauragnų vls.; Sir+vydž-iai iš Sir+vyd-j-ai. Vietovardis asmenvardinis.

Castrum **Syrene** Žiemgaloje 1271 m. B G 135, 152, 436, 109 esanti **Silene. Syrene** gali būti skaitoma ir **Sir(i)ene: Sirenes** — Pamedės prūsas SRP I 121, 1279 m. **Syrien** — Gut bei Braunsberg (Kameramt Liebstadt) PN, G'; liet. **Sirutis** pavardė (K. Būga Liet. k. žod. CXXXVI § 196). Lietuvos ir Latvijos Žiemgalos vietovardžiai mėgsta turėti priesagą **-en-** ir prie jos minkštą galūnę; Lietuvoje tai yra tarmiškai, o šiaipjau dažniausiai tokia priesaga išvirsta priesaga **-in-**; pvz. jei latvių **Skujene "Skujinė"** — Tervetės (Mūšos-Lielupės kair.-p. įt.) kair.-v. įtakas Latvijoje, tai lietuvių **Švitinis,** lat. Svitene — Mūšos-Lielupės kair.-p. įtakas, prie kurio stovi Pašvitinys mstl. Tai žiemgališkai **Sirene** ar **Silene** atliepia lietuviškai **Sirinė** ir **Širinė** ar **Silinė** ir **Šilinė.** Šito vietovardžio šaknys **Sir-** ir **Sil-** turėtų rodyti dviejų kultūrų (suomiškosios ir baltiškosios) susidūrimą Žiemgaloje; beje, tas pats ir kaikur kitur baltų žemėje.

Sir-g- šaknis.

Žr. šaknį **Zir-g-.**

Sir-v- šaknis.

Sirvina, Sirvena, dabar **Širvina, Širvena** (dėl priesagos **-en-** plg. augščiau **Syrene-Silene**), arba Biržų, ežeras; Šir-v-in-a, Šir-v-en-a, kur kad ir buv. Sėlos žemėje, šiauryn einant, išnyksta priesaginis **t** priebalsis; plg. Sir-v-in-t-a — Šir-v-in-t-a upėvardžius, kurie turi savo priesagoje priebalsį **t.**

Širvinta iš Sir-v-in-t-a 2 upės: Šešupės (Nemuno kair.-p. įt.) kair.-v. įtakas ties Širvintos mst., Sūduvos Suvalkijoje, D. ir M. Lietuvos riboje, ir Šventosios (Neries, Nemuno deš.-š. įt., deš.-š. įt.) kair.-r. įtakas, tekąs pro Širvintų mstl., Ukmergės aps., kur Lietuvos nepriklausomybės kovose mūsų buvo lenkų kariuomenė sumušta.

Sor- šaknis.

Sorotis, -ies rus. Soroč' — Velikajos (Peipaus-Pskovo ežero pietų įtakas) deš.-r. įtakas, į šiaurę nuo Opočkos (Matž. Apočka) mst.; Sor-ot-is, o Sor-oč- iš Sor-ot-, kur sen. šaknis bus buvusi **Sar-.**

Sor-g- šaknis.

Žr. šaknį **Zir-g-.**

Sor-j- šaknis.

Žr. šaknį **Zir-g-.**

Sor-t- šaknis.

Žr. šaknį **Sar-t-.**

Sur- šaknis.

Surelė LAV vsd. Alytaus aps. Butrimonių vls.; Sur-el-ė.

Suretiškė, LAV dzūkiškai Sureciškė vsd. Seinų aps. Kučiūnų vls.; Sur-et-išk-ė; dzūkų afrikata **c** (t+s) yra iš priebalsio **t** prieš minkštąjį balsį.

Surupai, arba Duseikiai, kaimas Telšių aps. ir vls.; Sur+up-ai.

Dėl šaknies **Sur-** plg. 1414 m. **Po-sur-, Po-seur-.**

Žr. šaknį **Ser-**: Surappen ir Surpalwen.

Sur-d- šaknis.

Surdaugiai k. ir dv. Ukmergės aps. Traupio vls.; Sur+daug-iai.

Surdegis, lenk. Surdęgi "Surdingiai", mstl. į rytus nuo Panevėžio mst.

Surdegis vsd. Utenos aps. Debeikių vls.; analizė, turbūt, Sur-d-eg-is, ne Sur+deg-is.

Sur-g- šaknis.

Surgantiškiai LAV k. ir plv. Trakų aps. Kruonio vls.; Sur-g-ant-išk-iai. Vietovardis asmenvardinis.

Surgedai LAV kaimas Zarasų aps. Antalieptės vls.; Sur-g-ed-ai, Sur-g-ēd-ai.

Surgeliškiai LAV vsd. Ukmergės aps. Širvintų vls.; Sur-g-el-išk-iai.

Surgelai LAV kaimas Ukmergės aps. Širvintų vls.; Sur-g-el-ai, Sur-g-ēl-ai.

Surgėnai k. Utenos aps. Joniškio vls.; Sur-g-ėn-ai.

Surgučiai k. Marijampolės aps. Sasnavos vls.; Sur-g-uč-iai.

Surgusčiai LAV kaimas Ukmergės aps. Molėtų vls.; Sur-g-us-č-iai.

Surguškiai LAV kaimas Utenos aps. Joniškio vls.; Sur-g-uš-k-iai.

Surgurbi vietovė apie Tepliavos mst. M. Lietuvoje, Priegliaus ir Deimenos santakos vakariniame šone (taip rašo R. Schmittleinas Aestii I 171, 209), o M. Toeppeno žeml. **Sugurbi.** Reiktų dar ir kitų šaltinių matyti. Bet greičiausiai bus **Sur+gurb-i,** kur antrasis sandas yra **gur-b-**; prūsų garbis "kalnas, kalva", jei iš tikrųjų prūsai šitaip kalną, kalvą būtų vadinę, nevartodami žodžių **kalnas, kalva.** Dėl garsų junginio **ur** plg. lot. **Visurgis** vok. "Weser upė".

Sur-m- šaknis.

Surmantai dv. ir vsd. Raseinių aps. Girkalnio vls.; Sur-m-an-t-ai, bet tikriausiai Sur+mant-ai.

Surminai plv. Šiaulių aps. Šaukėnų vls.; Sur-m-in-ai, bet ir Sur+min-ai.

Sur-t- šaknis.

Surtė kaimas Alytaus aps. Metelių vls.; Sur-t-ė.

Sur-v- šaknis.

Surveliai k. Trakų aps. Žaslių vls.; Sur-v-el-iai.

Survilai: 1. k. ir dv. Kauno aps. Čekiškės vls., 2. S.—Butkiškė plv. Čekiškės vls. ir 3. S. dvaras Panevėžio aps. Troškūnų vls.; Sur-v-il-ai, net ir Sur+vil-ai.

Surviliškės (ds. vd.) mstl. ryčiau Dieveniškio mstl., į pietvakarius nuo Ašmenos mst.; Sur-v-il-iškės, Sur+vil-išk-ės.

Surviliškis: 1. miestelis Nevėžio deš.-v. krante, į šiaurę nuo Kėdainių mst., 2. viensėdis Panevėžio aps. Subačiaus vls. ir 3. palivarkas Panevėžio aps. Raguvos vls.; Sur-v-il-išk-is, dvišaknis kamienas Sur+vil-.

Zir-g- šaknis.

Zirgūna (1920 m. Sirgun, dabar vok. **Sorgefluss** G') arba **Serija** upė, įtekanti Drūsens ežeran (vok. Drausen-S. (K. Būga Liet. k. žod. LXVII § 77), Prūsų žemės Pamedės (1326 m. Pomesania) administracinėje srityje. **Zir-g-ūn-os** vtv. šaknis **Zir-g-** gali kaitaliotis su šaknimis **Sir-, Ser-, Sar-** (vok. Sor-).

Sarija, Sar-ij-a, galima lytis; plg. Sarja, o žr. Passarge.

Sarja, Sar-j-a, žr. Passarge ir Sorge.

Serija, Ser-ij-a, žr. Zirgūna ir Paserija.

Sirgun 1920 m., o M. Toeppeno žeml. (vaizduoja Vok. kryžiuočių ordino laikus) ji yra ir mūsiškos galūnės **Sirgune;** Sir-g-un-e, t.y. Zir-g-ūnė,-a.

Sorge vok. yra Sor-j-a, taigi Sar-j-a.

Pasarja žr. Passarge.

Paserija liet., Pa-ser-ij-a, vok. Passarge; Aismarių užtakio vidurio rytų įtakas žemiau Braunsbergo mst. Nuo jos žiočių prasideda politinė linija, vadinama Paserijos žiočių — Vižainio potsdaminė linija, nuo kurios į pietus prūsų ir lietuvių žemės priskirtos Lenkijai, o į šiaurę eina M. Lietuva, kuri Potsdamo su-

GEN. STASIO RAŠTIKIO ATSIMINIMAI

ST. ŠIRVYS

Dabartinė mūsų karta išgyvena įdomius ir istorinius laikus: du pasaulinius karus, revoliucijas, valstybių atgijimus ir žlugimus, tautų tragedijas ir t.t. Mūsų Lietuvos ir lietuvių tautos žymesnieji istoriniai tarpai: Pirmojo pasaulinio karo metu atlikti žygiai Lietuvoje ir užsieniuose, siekiant Lietuvos nepriklausomybės, 1917 — 1918 m. lietuviškų karinių dalinių kūrimas ir gyvenimas rusų kariuomenėje, 1918 — 1923 m. kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės ir jos žemių sujungimo, mūsų valstybės kūrimas, žlugimas, tautos tragedija, naujos okupacijos, mūsų kariuomenės sunaikinimas, ir jos karių pavergimas tarnauti vienam ir antram okupantui. Vis tai svarbūs įvykiai, laukią atsiminimų istorijai palikti aiškesnių faktų. Tų įvykių dalyvių dar daug gyvų.

O kur tie mūsų atsiminimai? Jų labai maža buvo išleista Nepriklausomybės laikais, maža ir dabar išleidžiama. Ateityje istorikai už tai mus smerks.

Div. gen. St. Raštikis, lyg norėdamas mūsų apsileidimą istorijos atžvilgiu sušvelninti, pasišovė parašyti du stambius atsiminimų tomus. Pirmasis tomas jau išleistas. Viso 704 puslapių. Tai stamboka knyga, kurią parodyti ir svetimam negėda.

Nenuostabu, kad div. gen. Raštikis sugebėjo plačiai parašyti savo atsiminimus. Žmogus energingas, darbštus, daug išgyvenęs, pasiekęs kariuomenėje augščiausių viršūnių, daug dirbęs, daug kur buvojęs, todėl ir daug žinių turįs. Be to, ir gerai plunksną ir žodį valdo. Mūsų atsiminimų literatūroje div. gen. Raštikio atsiminimai užima pirmąją vietą savo pločiu ir turiniu.

Div. gen. Raštikis gerai nujautė, kad jo atsiminimai mūsų tarpe sukels pasitenkinimų ir nepasitenkinimų. Tai pastebi ir savo knygos įvadoje. Nepasitenkinimus ar pasitenkinimus sukelia generolo perdidelis atvirumas santykiuose su vyriausybe. Visai nešališkai sunku apibūdinti ar tai gerai, ar ne. Kiekvienas jaučiame kokį nors palankumą vienai ar kitai mūsų politinei srovei, ir pagal tą palankumą daug ką vertiname. Taip pat ir generolo atsiminimus. Juos išgirs ar išpeiks srovinė spauda.

Generolo atsiminimų titulinis puslapis:

Stasys Raštikis, buvęs Lietuvos kariuomenės vadas. KOVOSE DĖL LIETUVOS. Kario atsiminimai. I dalis. 1956.

Kitoje pusėje pabrėžiamas leidėjas: Išleido "Lietuvių Dienos", Los Angeles, California. Meninę dalį prižiūrėjo dailininkas Povilas Puzinas. Spausdino "Lietuvių Dienų" spaustuvė. Tiražas: 2000 egz. Kaina: 7 dol. Šią pirmąją atsiminimų dalį autorius skiria savo mylimajai Tėvynei ir mielajai Lietuvos kariuomenei.

Generolas atsiminimus pradeda, pirmiausia aprašydamas savo mieląjį Dūkštą, kur praleido vaikystę ir jaunystę. Toliau aprašo savo tėvus, savo vaikystę ir mokslą. Karinius atsiminimus pradeda nuo 69 puslapio: Į caro kariuomenę, Pirmojo Pasaulinio karo frontuose, Kaukazas, Tifliso karo mokykloje, Revoliucija Baku ir bėgimas į Tiflisą. Atsiminimai iš rusų karinės tarnybos gana trumpi. Baigiasi 106 puslapiu.

Toliau seka grįžimas į Lietuvą, gyvenimas Kauno kunigų seminarijoje ir klieriko atostogos. Mat, auto-

---

tartininkų, vengiant **Lietuvos** ir **lietuvio** vardo, išgalvotai praminta niekuo nepateisinamu vardu Karaliaučiaus sritimi, dabar T. Rusijos okupacijoje praminta dar nepateisinančiau — Kaliningradskaja oblast "Kaliningrado sritis", nes, mat., Karaliaučius, vok. Koenigsberg, seniau Regiomontum, baltiškai **Tankstė,-a,** dabar yra surusinto subolševikinto Kaliningrad vardo.

Passarge vok., Pa-sar-g-e yra Pa-sar-j-a, arba Paserija (žr.); plg. vok. **Sorge** "Sar-j-a". Raidė **g** reiškia priebalsį **j**; plg. dar upėvardžius vok. **Dange** "Danja" — Danija, arba Akmena; vok. **Gilge** "Gilja" — Gilija, vok. **Minge** "Minja" — Minija, **Nerge** "Nerja" — Neris ir kt.

Šio skyriaus vietovardžių (iš vandenvardžių) rūšis labai plačiai paplitusi: tokių šaknų vietovardžių randame Lietuvoje, M. Lietuvoje, Sūduvoje - Jotvoje, Prūsų žemėje, istorinėje Lietuvos valstybėje, Latvijoje, suomių - ugrų giminės gyventose srityse, taip pat ir dabar Estijoje bei Suomijoje ir kitur. Vietovardis **Posur, Poseur,** atseit **Pasuris** ar **Paseris,** irgi iš šios rūšies vietovardžių, taigi ir senas.

Puslankio tūris

Mažosios Biržtono kilpos Nemuno stačios dešinėspietinės pakrantės puslankis nuo Biržtono miestelio ligi Verknės (lenk. Wierzchnia; Nemuno deš.-r. įtakas) žiočių tiesiai turi gerus 2 km, o lanko išlinkimu kokį kilometrą dar reiktų pridėti. Tame tarpe yra: Vytauto kalnas, Druskupis, nežinomo vardo upelė, Sirvinų upelė su Sirvinų kaimu, Medeikonių (Panevėžio aps. Pušaloto vls. yra Medikoniai, trm. Medekoniai, kaimas) kaimas, skelbiąs čia **medę** "girią" augus, ties Paverknių kaimu kalne stovi konglomeratas iškyšulys Ožkų krosnis, vietinių vadinamas Ožkų pečiumi, ir Verknės slėnys su augštais krantais. Kernuvių, lenk. Kiernowo "Kernava,-as" kaimas 2 km į pietus nuo Biržtono mstl., Nemuno deš.-r. augštame krante, prie duburiuotos upelės. išTame panemunės puslankyje ir bus buvusi Vytauto D. pilis Pasuris ar Paseris.

Šaltiniai

Pažymėtini šie šaltiniai:

APO — J. Gerullis, Die altpreussischen Ortsnamen 1922 m.

K. Būga, Lietuvių kalbos žodynas 1924 m.

LAV — Lietuvos apgyventos vietos 1925 m., o čia yra 1923 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenys.

LKV — Lietuvių kalbos vadovas 1950 m.

Lietštž. — Lietuvos kariuomenės štabo žemėlapis.

Matž. — P. Matulionio Lietuvos žemėlapis 1920 m.

R. Schmittlein, Etudes sur la nationalitė des **Aestii** I t. 1948.

SRP — Scriptores Rerum Prussicarum.

J. Sprogis, Geografičeskij slovar' drevnej žemojtskoj zemli XVI stolietija, Vilna, 1888 m.

Vokštž. — Vokiečių kariuomenės štabo žemėlapis.

"Pirmąjį oficialų vizitą padariau maršalui Rydz—Smigly..."

Stasys Raštikis "Kovose Dėl Lietuvos" — 570 psl.

rius, grįžęs į Lietuvą, pirmiausia buvo pasiryžęs eiti į kunigus. Tik atėjus Tėvynės gynimo valandai ir bolševikams užėmus Dūkštą, autorius, būdamas atostogose, palieka namus, slapta atkeliauja į Kauną ir savanoriu stoja į Lietuvos kariuomenę. Aprašo bėgimą nuo bolševikų, atsisveikinimą su kunigų seminarija ir 135 — 160 pusl. savo kovas dėl Lietuvos ir sužeidimą.

Autorius sužeistas mūsų kariuomenei puolant bolševikus Dauguvos link. Sužeistą bolševikai paėmė į nelaisvę. 161 — 192 pusl. aprašo, kaip jis buvo bolševikų paimtas į nelaisvę, praleistas dienas jų ligoninėse, koncentracijos stovykloje, Maskvos kalėjimuose ir pagaliau po 20 mėnesių nelaisvės paleistas į laisvę.

Autorius vėl grįžta į Lietuvos kariuomenę ir aprašo savo darbus kariuomenėje ir namuose, gruodžio 17 d. perversmą, tarnybą Generalinio štabo valdybos II skyriuje (buvo jo viršininkas), mokslą Vytauto Didžiojo Universitete Kaune, vedybas ir šeimą, sprendimą — į generalinio štabo akademiją, stažą vokiečių kariuomenėje, jų artilerijoje ir generalinio štabo akademijoje.

Grįžęs iš Vokietijos, autorius buvo paskirtas stažui atlikti į 5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulką pulko vado padėjėju, o paskui vadu. Tai aprašęs, toliau mini savo tarnybą Šiauliuose, būnant divizijos štabo viršininku, gen. Kubiliūno nepavykusį perversmą ir vėl grįžimą į Kauną. Toliau aprašo savo paskyrimą Generalinio Štabo Valdybos viršininku ir gen. Jackaus ligą. Šis tomas suskirstytas į dvi dalis. Augščiau minimi atsiminimai apima pirmąją dalį. Antroje dalyje autorius aprašo savo tolimesnę tarnybą ir darbus kariuomenėje.

Kad būtų skaitytojui aiškiau, ką autorius apima antroje dalyje, paminėsiu atskirų straipsnelių antraštėles: 43) Vyriausiojo Štabo viršininkas, 44) Darbų ir reformų planas, 45) Kariuomenės vadovybės įstatymas, 46) Pirmasis valstybės gynimo tarybos posėdis, 47) Kelionė į Latviją, 48) Kariuomenės mokymas, 49) Moralinių ginklų stiprinimas, 50) Kariuomenė ir visuomenė, 51) Kodėl "perdaug" kalbėdavau? 52) Mano "politikavimas" kariuomenėje, 53) Šaulių Sąjungos reforma, 54) Kiti reikalai kariuomenėje, 55) Karaliaus Jurgio VI ir karalienės Elzbietos vainikavimo iškilmėse Londone, 56) Tautininkų seimas, 57) Kelionė į Estiją, 58) svetimų valstybių karo atstovai Lietuvoje, 59) Lietuvos karo atstovai užsienyje, 60) Santykiai su užsienio diplomatais, 61) Krašto apsaugos ministeris gen. Šniukšta, 62) Santykiai su vyriausybės nariais, 63) Santykiai su politinėmis grupėmis, 64) Santykiai su tautininkais ir jaunalietuviais, 65) Krašto apsaugos ministeris, 66) Lenkijos ultimatumas, 67) Kariuomenės ir Šaulių Sąjungos pažanga, 68) Apdovanojimai, 69) Klaipėdos atplėšimas, 70) B. gen. Černiaus vyriausybė, 71) Kelionė į Berlyną, 72) Kelionė į Varšuvą, 73) Karo pradžia, 74) Mobilizacija, 75) Internavimas Lenkijos karių, 78) Derybos Maskvoje, 79) Rusų karinės įgulos Lietuvoje, 80) Respublikos Prezidento ultimatumas kariuomenės vadui. Merkio vyriausybės sudarymas, 81) Mano privatus gyvenimas būnant kariuomenės vadu, 82) Santykiai su generolu Silvestru Žukausku, 83) Trys Lietuvos Respublikos Prezidentai, 84) Santykiai su Respublikos Prezidentu, 85) Atleidimas iš kariuomenės, 86) Apsilankymas pas brolį Andriejų ir Dūkšte, 87) Bręsta naujas kariuomenės sukilimas, 88) Grįžimas į kariuomenę.

Iš šio skyriaus matome div. gen. Raštikio tarnybą ir darbus, būnant kariuomenės vadovybės viršūnėje ir jo reprezentacines keliones į užsienius. Generolas iškelia daug mums nežinotų dalykų arba patikslina tai, ką buvome girdėję iš lūpų į lūpas. Žinoma ,atsiminimuose, ypač senesniuose, gali pasitaikyti ir viena kita klaida, ypač imant kokį įvykį iš šalies. 677 pusl. autorius mini, kad Nepriklausomybės karo metu 2-ojo pėstininkų pulko karo lauko teismo sprendimu div. gen. Vitkausko brolis buvo nubaustas mirties bausme už komunistų veiklą. O man apie jį teko girdėti visai kitokių žinių. Savanoris kūrėjas, buvęs Kėdainių srities karininkas, a.a. ltn. J. Mikoliūnas man šiaip pasakojo. Girdi, d. gen. Vitkausko brolis buvo raudonosios armijos komisaras. Atsiųstas į Lietuvos frontą, pasigrobė bolševikų štabo keliasdešimt tūkstančių rublių ir raitas pabėgo į lietuvių pusę. Savo nelaimei, pateko smarkiai lenkuojančio karininko J. R-los daliniui. Pasidavęs atidavė pinigus. Girdi, juos pagrobęs tikslu atnešti Lietuvai. Pasisakė, ir pats norįs tarnauti Lietuvai. Karininkas J. R. kažkuriais sumetimais, dėl pinigų ar kt., suklaidino kariuomenės vadą. Girdi, pagavome bolševikų komisarą. Ką su juo daryti? Taip klaidingai informuotas, vadas įsakė sušaudyti. Tais laikais komisarai nebuvo pasigailimi, nes ir jie mūsiškių atžvilgiu buvo žiaurūs.

Kur dingo Vitkausko atnešti pinigai, kiti dalinio karininkai nežino. Arti karininko J. R. buvę tikri lietuviai karininkai piktinosi dėl Vitkausko sušaudymo. Kaip generolas, taip ir aš šį įvykį esame girdėję iš šalies.

Generolo atsiminimų antrajame skyriuje randame ir sunkesnių vietų paprastam skaitytojui, nuotykių aprašymų mėgėjui. Kur generolas kalba apie savo veiklą kariuomenėje, siekiant kariuomenės ir šaulių pažangos, ten daugiau domėsis buvę mūsų kariai, šauliai, na, ir tie, kurie domisi mūsų buvusiomis karinėmis pajėgomis. Minimos vietos reikšmingesnės mūsų istorijai, nes jos jau nebe vien tik asmens išgyventi nuotykiai, bet darbų apžvalga.

Generolas nenuskriaudžia ir nuotykių aprašymų mėgėjų. Tos medžiagos daugiausia. Be jos, žinoma, nebūtų ir atsiminimai. Kai kurias atsiminimų vietas galėtume priskirti prie autobiografijų. Aplamai, atsiminimai nėra nukalti ant vienodo kurpalio, kaip, paprastai, kitų būna, bet įvairiai sudaryti. Tai turėjo įtakos generolo labai šakota, turininga praeitis, kurią ir norėjo palikti ateičiai, istorikams. Jeigu div. gen. Raštikis nebūtų parašęs savo atsiminimų, ateityje daug kas būtų jį už tai kaltinęs. Juk Nepriklausomybės metu generolas ne tik užėmė svarbias pareigas, bet ir sugebėjo tautoje įsigyti didelį populiarumą. Ne vien kariuomenėje, bet ir visuomenėje.

Div. gen. Raštikis plačiais atsiminimais lyg iššaukia ir kitus rašyti savo atsiminimus, ypač užėmusius žymias pareigas ir tuos, kurie nepatenkinti jo atsiminimais. Skaitytojai nepyktų sulaukę atsiminimų ir iš kitos pusės.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Jeronimas Cicėnas, **Omahos Lietuviai,** 278 psl. Išleido Omahos šimtmečiui Minėti Lietuviams Atstovauti Komitetas, Nebraskoje 1955 m. Gausu iliustracijų. Spaudė Saleziečių Spaustuvė Italijoje. Kieti viršeliai.

Juozas Grušas, **Karjeristai** I d., 190 psl. Išleido NIDA, Londone 1956 m. Antrasis leidimas.

Alfa Sušinskas, **Jaunystės Maršas,** 260 psl. Išleido prel. M. Juras. Antrasis pataisytas ir papildytas Tremties leidimas. Viršelis ir aplankas dail. A. Korsakaitės.

ŠAKNYS

NELĖ MAZALAITĖ

Buvo vienas ūkininkas, kuris tikėjo, jog tiktai ant jo kiemo kryžiaus yra miręs Kristus. Šitaip pasirodė jam, kada jis pažvelgė paskutinį kartą į savo namus, apleisdamas juos, tai tuomet jam pasigirdo Kryžių kalbant: — Kaip tu gali apleisti Mane? — Jis jau norėjo pulti iš vežimo ir pasilikti, bet juto šalimais sūnaus petį: tai dėl šito savo vaiko, dėl vienintelio belikusio jam, bėgo senis. Sūnus nenorėjo pasilikti rusams grįžtant, ir jis negalėjo palikti tėvo — šitaip jie traukėsi abudu.

Bet dar ilgai toje bėgimo kelionėje ūkininkui atrodė, kad reikia pasukti atgal: iš tikro, kaip jis galėjo apleisti savo sodybą? Ir tuojau pat žinojo: priešas yra netoli, per kelių pypkių surūkymą — ir jeigu jie užgaiš, jie neteks ir šito sūnaus, kaip anojo, kuris žuvo. Vadino jį žuvusiu — juk jeigu negirdėjo varpų užu jo vėlę, tai tiktai todėl, kad Sibire niekas neskambina už mirusius. O, kad sūnus tenai būtų ištvėręs, kas galėjo betikėti — net tėvas ne.

Tačiau viena tikėjo — moteris, išvežtojo žmona. Ji buvo jauna ir labai graži, ji buvo išauginta išlepintai, vienturtė ir pertekliuje — ūkininkas nenorėjo, jis priešinosi visom jėgom, kad sūnus pasirinko tokią marčią. Jo širdis neatsileido nė paskui. Nė tada, kai jaunieji susilaukė kūdikio. Bet kada užkrito nelaimė, kada jo sūnų pagrobė bolševikai — ūkininkas nuskubėjo į miestą ir atsivežė marčią ir vaikaitį, kurie buvo išlikę tiktai dėlto, kad užpuolimo naktį buvo svečiuose pas gimines.

Per visą skurdų karo laiką jis teikė tiems dviem namus ir globą, tiktai savo širdies jis nebuvo atidaręs marčiai: vis tiek, ji buvo svetima, poniška miestietė, be jo valios pasirinkta. Tačiau jis nekartą stebėjosi ,kad ji niekuomet nerodė nekantrybės, nei pykčio, ji turėjo jam visada gerą žvilgsnį ir malonų žodį, nors jisai neatsilygino panašiai. Bet ji priklausė jo rūpesčiams, ir kai sūnus įtikino ir išmaldavo, kad tėvas privalo bėgti drauge, ūkininkas pirmiausia pasakė moteriai:

— Renkis.

Ji pažvelgė, jos akys buvo labai skaidrios, ir ji tarė:

— Ne. Kaip aš galiu pasitraukti iš savo laukimo sargybos. Aš žinau, kad mano vyras sugrįš. Ir aš saugosiu jam jo tėviškę.

Ūkininkas klausėsi ir žiūrėjo, ir tylėjo jis: nebuvo iki šiolei šiuose namuose tokio, kas nepaklausytų. Taip, kartą jo paties sūnus, ir tai jis buvo padaręs dėl šitos pačios moters, kuriai — dabar juto uošvis — jis nedrįso įsakyti. Bet ūmai pajuto baimę už bernicką, už savo sūnaus sūnų, ir prašydamas prabilo:

— Nors vaiką leisk.

Berniokas, kuriam ėjo vienuolikti metai. pažvelgė į senelį, ir jo akys buvo skaidrios, kaip motinos, ir balsas panašus, kai atsakė:

— Aš saugosiu motiną ir tėviškę — juk čia sugrįš tėvas.

Ūkininkas net nedrįso išsitarti jiems, kad juokinga būtų ir patikėti, jog jie gali išsaugoti sodybą, žemę, šita silpnų rankų miesto moteris, šitas vaikas. Reikėjo iš anksto laikyti dirvas pavirtusias dirvonais ir pamažu gaištančius gyvulius, jis jau dabar matė savo dvasioje, bet jis neišdrįso įžeisti jų gerų norų.

Tačiau tada, kai jis žiūrėjo, išvažiuodamas, į Kryžių ir girdėjo Jį — paskui jis žvelgė į pasiliekančius: motina stovėjo laikydama rankas ant sūnaus pečių, ir tarytum juos dengė kryžius savo šešėliu. Ir staiga ūkininkas valandėlę pasijuto ramus, tarytum padarė testamentą, atiduodamas žemę tam, kam ji tikrai priklausė.

Ne, nebuvo jam ramybės nė kelyje, nė toje žemėje, kur jie, bėgliai, pasislėpė. Ir ne todėl, kad naktimis, ir kad dieną, saulės nesigėdindamos, krito iš dangaus žmogaus metamos ugnys ir degino, griovė žmonių padarytus miestus, ir žudė pačius žmones, ne dėlto ūkininkui buvo neramu. Jis galvojo apie tuos, kur pasiliko ir apie savo dirvas — daugiau apie jas, ir už jas labiausia bijojo, kad jos ten merdėja. Bet ką jis galėjo daryti — juk nesiskųs sūnui, neskaudins jam širdies, tasai gi buvo jo paskutinis turtas, gyvenimas ir parama — taip, kaip jis buvo ramstis, kurio laikėsi sūnus, šitaip jie padėjo vienas kitam.

Jie laikėsi iki atėjo paskelbta taika, o netrukus pamatė, kad tai buvo apgaulingos ramybės, netikrų vilčių ir neišsipildymų metas, ir žmonės ėmė staigiai senti širdimis. Jie neturėjo savo valios, niekas nepriklausė jiems, kartais jie pasidarydavo labai silpni ir prarasdavo net savo sielas. Tačiau jie dar skyrė blogį ir juto kaltę, užtatai teisinosi ir smerkė visus, tiktai ne save. Štai tą viską girdėjo ir regėjo doras ūkininkas, jis nyko, kaip javas blogoje dirvoje, o vieną rytą atsibudo labai nusiminęs ir neiškentė neprasitaręs sūnui:

— Regėjau sapną: po mūsų kryžiumi kieme pasirausė kirmėlė. Mano tėvai statė kryžių, šitaip jie dėkojo Viešpačiui, kad jų įpėdinis buvo jiems suteiktas — su tuo kryžiumi aš gimiau, ir su juo turiu mirti. Aš mirsiu.

Ir piktuoju kalbėjo sūnus, ir prašė, ir juokėsi iš sapnų, bet nepajėgė nuveikti tėvo susigraužimo: ką gi jis galėjo, kad ir paties širdyje atsirado nerimas. Nė vieno akimirksnio jis neužmiršo tėvo sapno: kad įsirausė kirmėlė po kryžiumi, jų tėviškėje.

O toje sodyboje buvo šitaip: jaunoji moteris ir jos vaikas dirbo sunkiau, negu senovės baudžiavoje, tačiau šito sunkumo jie nenorėjo nusimesti. Kaimynai gyrė, kad ji tvarkė ūkį sumaniai, tarsi būtų užauginta prie tų darbų. Jie patys talkino jai — taip, visada atsirasdavo gerų pagalbos rankų, kiekvienas padėjo kaimynui, taip jie visi gynėsi nuo suvarymo į kolchozus — tų dienų talkos nebuvo tam, kad būtų apdainuota ir atšokta pabaigtuvės.

Užpuolikai dar vedė apgaulius žaidimus, dar nebuvo pavartota tikroji prievarta išmesti iš lizdų — tačiau į vieną kitą vietą buvo trenkiama baisiau negu perkūnas. Jaunos našlės arba žmonos tų nevertųjų, kurie pabėgo svetur, arba tokių nedorėlių, kurie teisingai buvo išvežti Sibiran — jos neturėjo skursti sunkiai dirbdamos, neprivalėjo jos vienos džiovinti savo jaunas dienas — toks buvo valdžios galvojimas. Juk

tiek yra karo didvyrių, nusipelniusių karžygių, jie taipgi turėjo gauti atpildą — tai jiems buvo dovanojama ūkiai, iš kurių pabėgo bailiai, liaudies ir vyriausybės priešai. Vertieji gaudavo ūkius, o ten vargstančios moterys — vyrus, tai labai gerai derinosi, sakė rusai.

O, kad šitoje sodyboje gyveno graži moteris, mokyta, verta gero vyro — ją pasirinko patsai apskrities ponas. Jis buvo neblogos išvaizdos, jis žinojo, kad patinka daugeliui ir patiks jai, jis pasipuošė ten atvykdamas, kaip tikras jaunikis, jo vežime buvo gėrimų, sutartuvėms atšvęsti. Jis šypsojosi pats vienas, važiuodamas, ir juokėsi peržengdamas slenkstį, ir sutikęs šeimininkę šauniai pasisveikino ir stačiai pasakė, jog jis ateinąs užkuriom — jis gi buvo mandagus vyras.

— Aš esu ištekėjus, — atsako moteris, bet rusas dar šypsosi. Jis žiūri į jos dailų kūną ir gražų veidą, ir galvoja: — tai mano — ir kalba:

— Jūs išsisukinėjate, kaip ir dera kukliai moteriškei. Bet jūs žinote, kad tokios gražios našlės greitai susilaukia piršlių.

— Jeigu aš esu našlė — tai jūs esate užmušėjai, — sako išbalusi moteris. — O jeigu žmogžudys siunčia piršlį aukos našlei — tuo piršliu tegali būti giltinė.

Nuo šitų žodžių rusas baigė šypsotis. Ir jis nustojo kalbėti taip, kad patiktų, liovėsi, kaip jis manė, pamėgdžiojęs šio krašto vyrus — jis kietai metė:

— Toks yra įsakymas, kad būsi mano žmona.

Ir dar kiečiau atsakė moteris:

— Jeigu įsakymas tik toks, prašau, išeikite iš mano namų. Galite grįžti, jeigu bus liepta nužudyti mane, — ir ji nusisuko, tokia puiki, tokia išdidi, jog rusas pasijuto esąs elgeta. Tai truko vieną akimirką, tuojau jis vėlei pajuto savo galią ir sušniokštė:

— Aš sugrįšiu! Bet tai bus kitaip!

Jis išėjo, ir skaudžiai kentėjo jo arklys grįžimo kelyje nuo įtūžusios rankos, nes vyras buvo pralaimėjęs savo bjauriausią kovą. O, jeigu jis būtų tiktai pareigūnas, tereiktų paprastai paleisti savo galingą užkariautojo ranką! Bet juk jis yra gražus vyras, visada laukiamas ir priimtas, ir dabar buvo išniekintas. Jis galvojo apie šitą atkaklų kraštą ir apie žmones — jis dabar nebenorėjo tos, kuri jį pavarė, net užplakti ją savo rankomis būtų permažas atsilyginimas — reikėjo kitko. Visą kelią jis galvojo, jo smegenys buvo įkaitę, kaip įvirinta geležis, ir kai jis turėjo pasisakyti tiems, su kuriais buvo aptaręs savo pasirinktas vedybas, su vyresniais už save, jis paniekinančiai tarė:

— Klausykit, aš persigalvojau: ar verta tokiai svetimai beždžionei paaukoti švarų rusų kraują? Mongolą jai. — Ir jau įtūžęs pasakė: — nusiųsime jai mongolą, ir tokį bjaurų, kad tikroji jo motina gailėjosi nenusmaugusi jo mažo.

Šitaip dėjosi jo sodyboje, kai toli nuo jos, tremtinys ūkininkas susapnavo kryžių. Jis laukė mirties, rengėsi jai, niūriai ir prislėgtas, kad teks atsigulti nepažįstamuose kapuose — tačiau praėjo savaitė ir kita, ir jis nesijautė didesnis ligonis. Jis jau buvo patikėjęs, kad sūnus teisus, jog tai buvo šiaip sau, nieko nereiškiantis, slogutis, juk ir niekas dabar nepajėgia susapnuoti namų, kur dangus būtų neapsiniaukęs, ar, kad rusai negaudytų ir miege, niekas nė sapne nemato savo pasilikusių sveikų ir linksmų. Taip, jis jau buvo bepradedąs nurimti, tačiau vieną rytą jis pabudo dar labiau išsigandęs, negu aną kartą:

— Ne, sūnau — tokie sapnai nemeluoja. Negali meluoti, ypač, jeigu pasikartoja: kryžių mačiau. Jis susmuko į žemę — kiemas prasivėrė ir jis nugrimzdo į neužmatomas gelmes. Jis man yra, kaip dvynis brolis — kartu gyvenome vieną amžių: aš mirsiu.

Sūnus kalbėjo jam raminimo žodžius, bet jam vėlėsi liežuvis, jo kalba neturėjo įtikinimo nei svaros, jis pats sau netikėjo. Savo širdyje jis buvo taip pat pilnas nusiminimo, kaip ir tėvas — jis negalėjo suimti, kaip jis galėtų pasilikti vienas, gyventi. Kol jie buvo drauge, jam atrodė, tarytum jie turėjo pažadėtą teisę grįžti, tarytum dokumentus į savo žemės paveldėjimą — tačiau tiktai, kai abu. Šiuo metu tėvas jam nebuvo tiktai jo gimdytojas, bet visa tėviškė. Ir jis juto ,kaip jo širdis gelia — ir jis tarytumei savo tėvo sapne, buvo namie, tačiau negalėjo matyti, kas ten dedasi.

O ten, namie, buvo rytas — neseniai išaušę, tačiau ir motina ir jaunasis sūnus jau atsikėlė, apžiūrėjo gyvulius ir ruošėsi lauko darbams. Jie ką tiktai susėdo prie pusryčių stalo, ir tuo metu atsidarė durys. Dar neatsisukę į jų pusę, abu stebėjosi savyje, kad negirdėjo nė šuns sulojimo, tačiau, kai jie pažvelgė į tas atsidariusias duris, jie pajuto, jog ir žvėris praranda balsą, pamatęs tokį sutvėrimą, kuris žiūrėjo į juos.

Nuo anų piršlybų, moteris gyveno taip, kaip žmogus po Paskutinio Patepimo — ji visą laiką juto, koks yra mirties kvapas. Ji buvo ilgai svarsčiusi, ar tylėti, ar pasakyti sūnui — ji gailėjosi jo jaunystės — taip, juk jis jau vaikystėje, turėjo tapti vyru, vaiku nebuvęs. Tačiau, jeigu ją ištiks pražūtis, ar turi jis pasilikti nebylys, nežinantis? Ne, — tarė ji sau, — jisai turi žinoti. Tada, jeigu ji bus išvežta į tremtį ar kalėti — jo laikas bus pasitraukti pas tuos, kurie niekuomet nepavargsta, neišsižada vilties, ir su ginklu laukia aušros. Tenai jis bus saugesnis, negu prie šio slenksčio, kurio užsigeidė velnias. Gal būt, nors jam dangus leis sulaukti tėvo.

Nė vienai akimirkai ji negalėjo patikėti, kad jis jau neturi tėvo — jos širdis nepajėgė pajusti savęs našle, tiek meilės gyveno joje, tokios, kuri nepriima mirties. Tačiau, jeigu — jeigu ir nuėjo jos mylimasis pirmiau už juos į šviesos šalį — vaikas sulauks dėdės ir senelio — jiems pasakys, kad ji buvo ištikima iki galo, kaip sako Šventraštis, kad jos meilė buvo viena ir nepakeičiama, kaip tikėjimas. Taigi, viską ji buvo pasakiusi vaikui, ji kalbėjo ramiai ir be ašarų, ir taip pat klausėsi jis.

Savo slaptoje viltyje jis buvo padaręs priežadą: — Aš apginsiu tave! — Jis norėjo jai sakyti: — Mes abu turime pasitraukti pas partizanus, ir negaištant, — bet jis žinojo, jog vos tik bus iškėlę koją, jau praras tėviškės raktus. — Taip jie gyveno tas savaites, iki šios dienos, iki šito durų atidarymo, iki dabar, kol išvydo žmogų. Jeigu jis yra žmogus.

Jeigu jis žmogus — nes jis atrodė toks bjaurus, jog pati jo motina turėjo apverkti, kad toksai nelaimingas gimė, — manė moteris žiūrėdama į mongolą. Tačiau jis vilkėjo rusų kareivio uniforma, jis buvo ginkluotas ,ir ji suprato, kad jos žodžiai išsipildė: budelis siuntė piršlį. Ji tiktai galvojo: — Kaip išgelbėsiu sūnų? — Akimis ji kalbėjo vaikui, ji liepė jam išeiti, tačiau jis nesijudino iš vietos, o jo širdis plakė: — Jeigu tas baisybė palies motiną, aš nužudysiu jį!

Gi tasai ateivis pasitraukė nuo durų, jis artėjo į stalą, jis prabilo, ir nors jo rusiška kalba buvo neaiški, moteris girdėjo:

— Gera sodyba. Man patinka. Ji mano. — Jis ilgai pasižiūrėjo į moterį ir ją perpylė šiurpas. Jis nusišypsojo ir pasidarė dar baisesnis. — Ir boba graži, — tarė jis. — Tu mano.

— Žvėris, — pagalvojo moteris, — jis tiktai žvėris, ir staiga ją apėmė nusiminimo narsumas. O gal todėl, kad ji buvo įžvelgusi savo vaiko akis, nors jos buvo nuleistos — ir pro uždaras jo blakstienas ji juto jo mintį: jis gins ją, jos kūdikis, gins ir žus. — Aš turiu jį išgelbėti, — šaukė ji viduje sau, — turiu išsaugoti. O, kodėl neatidaviau išvežti jį seneliui į saugią laukimo vietą, kodėl nemokėjau išsižadėti! Ji galvojo apie muzikos užburtas gyvates, ji galvojo apie moters malšinamus plėšrius tigrus, ji galvojo apie laiką ir būdą išsiųsti sūnų iš namų, ji meldėsi. Ir šypsojosi. Taip, ji nusišypsojo ramiai ir pasakė atėjūnui:

— Sodyba tavo, kaip sakai. Sėskis prie stalo ir valgyk.

Tasai atsisėdo — jis valgė godžiai, kaip laukinis — bet ji galvojo tiktai apie vaiko nuleistas blakstienas ir jo gyvybę, ir vėlei kalbėjo ramiai:

— Kaip yra tavo gimtame krašte: ar moteris, kuri jau turi vyrą, gali priklausyti kitam?

— Vyras užmuštų ją, — pasakė atėjūnas, ir jo balsas buvo duslus, nes jo burna prikimšta valgio.

Ir dar ramiau ji kalbėjo:

— Tu pagalvok, jeigu tu namie turėtum žmoną, ir tuos namus užimtų svetimieji, ir pasiimtų tavo moterį.

— Nužudyčiau! — sušuko atėjūnas, ir jo balsas karkė taip grasinamai, ir ji matė, kaip krūptelėjo berniokas, ir jos širdis drebėjo už jį. Bet ji negalėjo parodyti savo baimės — ir dar ramiau kalbėjo:

— Matai. Žinok, kad aš esu ištekėjusi.

— Meluoji. — Paniekinančiai pasakė atėjūnas. — Man sakė, kad tu meluosi.

— Paklausk kiekvieno žmogaus. Visi tau pasakys, kad sakau teisybę, — tarė ji. — Vistiek, kad šią minutę mano vyras nesėdi už stalo, aš esu tiktai jo nuosavybė.

— Tu meluoji, — jį išvežė, — pasakė jis prikimšdamas burną nauju kąsniu.

— Žiūrėk, tu pats pripažįsti, kad jis yra. Prieš dvi dienas aš gavau jo laišką — pamanyk, jis gali grįžti bet kuriuo laiku, staiga, ir kaip sakei, jis turi teisę užmušti.

Ji kalbėjo taip rimtai ir drąsiai, jog ji matė, kad tasai patikėjo, jis net nustojo kramtęs ir sumišo. Jos įtampa atslūgo: Dieve mano, kad tiktai jis pasitrauktų dabar, kad tam kartui juo galėtume nusikratyti! Ji žinojo, ji juto, kad daugiau jie nebegali pasilikti čia, jie nebepaneša ant savo pečių tėviškės. Kad tiktai šiai dienai jie būtų išgelbėti iš tiesioginės pražūties, jie tuojau pasitrauks, pasislėps.

Ta pati mintis valdė vaiką — dabar buvo metas, manė jis — jis pakilo nuo stalo ir pasakė garsiai, lyg paprasčiausią daiktą:

— Aš atvesiu Juodvarnį.

Kai berniokas buvo prie durų, atėjūnas suriko:

— Kur? Kur eina vaikėzas?

— Gyvulius pagirdyti. Juk sakai, kad sodyba bus tavo — reikia pasirūpinti, kad viskas būtų tvarkoje. Ir tavo arklį pagirdys — juk tu keliavai. — Ji kalbėjo, o tasai šypsojosi, ir labai bjaurus atrodo, tačiau patenkintas, ir jis nebestabdo vaiko.

O, kaip jis bėga! Jis žino, kad motina supranta: jis atves Juodvarnį ir jo vyrus — ir motina bus išgelbėta. Kokia ji drąsi, — didžiavosi vaikas, — kaip tikras partizanas. Kaip ji nukalbėjo tą baidyklę! Jeigu ji būtų atsakinėjusi šiurkščiai — tas galėjo griebti už plaukų ir nukirsti peiliu jos galvą — kaip darė jo protėviai. Berniokas užsimerkė sekundei nuo šitos minties — dabar jis vėl buvo apimtas abejojimų: kiek jis turi laiko? Mongolas sunkiai galvoja — matė berniokas — taip sunkiai, tarsi keltų akmenis ar medžius rautų — taip, negreit susigaudys esąs apgautas. Tačiau reikėjo skubėti — jis bėgo atsargiai, apsižvalgydamas, beveik prisimesdamas prie žemės — reikėjo skubėti, kad motina nepradėtų bijoti palikta viena su velniu.

Ji bijojo — ji galėjo sau tvirtinti, kad nebijo, kad dabar bijo mažiau, nes jos sūnus buvo laisvas — tačiau ji bijojo dar labiau, negu pirma. Dabar ji troško, kad jie ateitų greičiau, kol ji nepradės rėkti iš baimės ir drebėti — ir tada, ji žino — priešas bus laimėjęs. Ji džiugino save svajojimais, kaip jie iš paslaptingų, nepasiduodančių miškų, išeis vieną dieną pasitikti tėvo ir laisvės. Ji ramino ir guodė save, kaip kažką pašalinį, kuris yra silpnesnis už ją. Ji stebėjo, kad atėjūnas visą laiką valgė ir atrodė alkanas — ji stūmė jam valgius, kad tiktai jis būtų užsiėmęs. Ji negalėjo perprasti, ką jis dabar sprendė — po to, kai jis, atrodo, priėmė jog jo piršlybos yra netikros, ji nedrįso prasižioti, kad neprasitartų netinkamo žodžio ir nepasidarytų prasčiau. Tačiau ir tylėjimo ji bijojo.

Pagaliau tasai buvo pasisotinęs — jis pastūmė duonos kepalą, kuri iki šiol laikė prie pat savęs, ir gailėdamasis sumurmėjo:

— Puiki sodyba!

— O, — manė ji, — tai jis vistik supranta, jog turės išeiti iš čia! Ją apėmė begalinis džiaugsmas, tačiau tuojau ji regėjo, jog jo gailestys virsta piktumu — jis bematant galėjo pasikeisti, ir ji skubiai tarė:

— Valdžia ir šiaip sau tau gali atiduoti geriausią ūkį. Juk tu esi didvyris, tu kraują už ją liejai. Gali tau padovanoti sodybą, o merginą pats pasirinksi iš savo giminės — kam tau svetimos moterys.

— Tu sakai tiesą, — palingavo jis galvą, ir ji pajuto, kad jos širdyje auga sparnai, ji gali išlėkti. Ji atsistojo nuo stalo ir pradėjo nurinkinėti indus, vistiek ji norėjo atsitolinti nuo jo, nors iki durų. Ji juto, kaip ją drąsko jo žiūrėjimas, tačiau jis tebesėdėjo už stalo, sunkus, apsirijęs. Ir staiga prabilo:

— Man buvo įsakyta pasilikti šioj sodyboj.

Ji tylėjo — sparnai buvo palūžę, širdis plakė blaškydamasi. Ji stovėjo, dabar atrodė bus saugiau, kad jis nematytų jos judant — kaip tykojantis žvėris jis laukė to. Tiktai atsakyti ji nežinojo nieko.

Ir ūmai tasai ėmė kilti nuo stalo, kalbėdamas:

— Tu man patinki. Aš pasiliksiu ir būsiu tavo vyras. Ir visus nudobsiu, kas ateis arti.

Jis žengė į ją: — ji girdėjo jo kojas, juto, kaip jis žiūri, žinojo, kad ateina ir negalėjo atsiplėšti iš vietos: — Kaip galėčiau, — manė ji, — juk sparnai nulaužyti. — Tačiau tai praėjo, tas sustingimas, ji traukėsi atbula, nes jai atrodė, jeigu ji nusuktų jam nugarą, jis pultų, tarsi lūšis, kuris krenta į auką nuo medžio — ji galėjo gintis tiktai matydama jo veidą, juk žvėris bijo žmogaus akių. Ji traukėsi, ji jau stovėjo ant slenksčio, jau peržengė jį — mongolas sekė iš paskos, neskubėdamas — jis gi žinojo, kad pagaus, jam nebuvo ko skubėti — ji matė jo galvojimą.

Laimingi tie, kuriuos kerta gyvatės ir jie miršta vietoje, laimingi, kuriuos sudrasko liūtas — šaukia ji viduje. Ir ji šaukiasi į nežinomas tolumas savo vyro, ir ji ragina savo sūnų, kad jis bėgtų ir išsigelbėtų, ir prošvaistėmis galvoja, kad ji dar gali būti išvaduota — ir jau buvo už durų, ir trenkė jas visa jėga.

Ji išgirdo keiksmą — ji žinojo, kad buvo pataikiusi į jo veidą — reikėjo bėgti, kol jis atsipeikės. Ji jau bėgo per kiemą. Jai atrodė, kad bėgo šimtą metų šituo taku, kuriuo pasuki už trobos — dabar tiktai tereikia pastumti vartelius, nuo tenai jau prasideda

krūmokšniai, tankūs juodalksniai auga patakiais — į ten reikėjo bėgti, kaip nors suklaidinti besivejantį, užkristi kur nors pagriovyje.

Bet jis buvo čia pat — dundėjo kiemas nuo jo batų, ji pajuto, kad kažkas trenkė jai į pečius: tai akmeniu jis metė, ir į kojas akmeniu sviedė, ir ji suklupo. Ji sušuko, bet tai buvo veltui — niekas neateis — ne tokie laikai, kad į šauksmus atbėgtų žmonės, tokie pat beginkliai ir užpuldinėjami. Jeigu ji prisišauktų vyrus iš miško — juk jie turėtų artėti!

Tačiau tiktai vienas artėjo — tas, nuo kurio bėgo. Ir tuo akimoju ji pamatė sodybos kryžių — švietė saulė, neseniai patekėjusi, skaisti, rasota ir labai šviesi, ji švitėjo stačiai į kryžių. Kryžius gi stovėjo įstatytas į akmenis, tarytum buvo išaugęs iš jų, iš jų senų žalių sąmanų, o aplinkui augo erškėtrožės, krūmų krūmai, ir jos visos žydėjo — baltos erškėtrožės. Ji matė tą viską, bet labiausia prieš jos akis saulė švietė į Kristų ant kryžiaus — ir ji puolėsi ten. Ji nejuto savo kojos, nežinojo ar šlubavo, nežinojo ar iš jos peties bėga kraujas — ji tiktai žinojo, kad stovi po kryžiumi, atsirėmusi į jį — taip, kad ji buvo jo laikoma, tarytum priaugo visa savo nugara prie jo medžio.

Ir ūmai ji nebeturėjo baimės — ji žiūrėjo į bjaurią žmogystą, kuris prislinko ir jau tiesė į ją rankas — ji tarė garsiai, lyg ne tiktai tam sakė, kuris užpuolė ją, bet Kažkam, kas klausėsi, kad paskui liūdytų. Ji tarė:

— Jeigu tu mane paliesi, aš nužudysiu tave per tavo pirmą miegą.

Ji matė, kad jis nepabūgo. Ji matė jo mintis: ne, ji nebuvo tokia, su kuria jis išdrįstų gyventi, tačiau šioje minutėje niekas negalėjo sulaikyti, ir jis pradėjo ją tempti už rankos ir už plaukų. Ir tada, ji girdėjo, kad iš jos gerklės, tačiau jai pasirodė, jog nuo kryžiaus atsiliepė — vieną žodį:

— Partizanai.

Tokius dalykus atėjūnas suprato — jis neturėjo laiko kada atsisukti ir pasitikrinti, bet jo pyktis buvo toks, jog ir bėgti jis negalėjo neįvykdęs to, ką padarė, — senu giminės papročiu, jis išsitraukė peilį, ir laikydamas moterį už plaukų, suvarė ašmenis į jos kaklą. Kai jis pradėjo pats bėgti — neturėjo laiko pamatyti ar jį supa, ar vejasi, jis net savo arklio nepasiėmė, taip jį varė baimė, nes tiems, kurie atėjo plėšti šią žemę, nebuvo baisesnio vardo, kaip tas, kurį buvo išgirdęs: partizanai.

Jie atėjo netrukus — labai skubėjo keturi vyrai ir berniokas. Saulė nuostabiai švietė visur, ir ypač kieme ir labiausiai prie kryžiaus — į erškėtrožes, kurios žydėjo krūmų krūmais — baltas erškėtrožes. Tiktai viena šaka buvo pasidariusi rausva nuo kraujo, ir drėgna nuo šitos rasos. Ir jie rado vaiko motiną — ji buvo taip prisiglaudusi prie kryžiaus, tarytum buvo to medžio dalis. Jie tarė, kad ji, likusioji savo meilės sargyboje, buvo verta pasilikti čia ir šiame poilsio miege laukti grįžtančiųjų: jie atkėlė akmenis nuo kryžiaus, iškasė duobę gilią, lygią su kryžiaus šaknimis — ir palaidojo ją, prigludusią prie to švento medžio. Ir vėlei uždėjo akmenis į jų seną vietą.

Tą rytą senas tremtinys ūkininkas prižadino savo sūnų labai anksti. Baimingai pašoko sūnus, tačiau jis pamatė tėvą tokį sveiką ir tvirtą, tarytum ant jo buvo buvusi uždėta gydanti ranka.

— Aš sapnavau msų sodybos kryžių, mano sūnau. Jis yra pasidaręs stipresnis, negu ąžuolas, negu akmuo ar metalas. Ir jis auga vis gilyn į vidų, ir jo šaknys yra gyvos. Jis nėra išraunamas iš mūsų žemės. Ir jis nemiršta.

Vytauto Augustino
Lietuvos Vaizdų Albumas

LIETUVA

yra geriausia dovana visokiomis progomis. Albumo vaizdai kalba apie Lietuvą visiems suprantama kalba, todėl jis tinka visiems, kas kokia kalba bekalbėtų.

Albumas Lietuva
yra gražiausia dovana

Kiekvienam verta šį gražų leidinį pačiam įsigyti ir kitam dovanoti.

Išleido: **ATEITIS**, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Jį galima gauti:
ATEITIES administracijoj ir pas platintojus.
Kaina 6 dol.

ČIKAGOS LAIKRAŠTIS "SANDARA" RAŠO, KAD

"Lietuvių Aikštės" Čikagoje atsiradimo proga pravartu prisiminti, kad ir Maskva turi vietovę, prie kurios pavadinimo lietuviai yra prisidėję.

Dr. Kosto Jurgėlos "History of Lithuanian Nation," 100 puslapy yra aprašyti karaliaus Algirdo trys žygiai prieš Maskvą.

Pirmąjį kartą Algirdas buvo nužygiavęs prie Maskvos 1368 m. pagelbėti grįžti sostan Tverės kunigaikščiui, Algirdo svainiui Mykolui. Lietuviai tada buvo apsupę Kremlių ir sunaikinę Maskvos priemiesčius.

Kai vėliau, Maskvos kunigaikštis Dimitrijus, Donskuoju vadinamas, vėl pradėjo puldinėti Tverę, Algirdas, Kęstutis, Vytautas ir "visi Lietuvos kunigaikščiai" apgulė Maskvą antru kartu. Tai įvyko 1370 metais. Po 8 dienų apgulimo, Dimitrijus-Donskoj išėjo į kalvą, nuo tų laikų iki šiandien tebevadinamą POKLONNAJA GORA, nusilenkti Lietuvos valdovui Algirdui. Pagal to laiko totorių chano įvestus klusnumo ir pagarbos papročius, Dimitrijus Donskoj atsiklaupė prieš Lietuvos valdovą. Paliaubos buvo pasirašytos, o pergalės ženklan Algirdas Kremliaus vartuose įsmeigė savo jietį.

Kai Maskva nesiskaitė su 1370 metais pasirašytu susitarimu, lietuviai trečią kartą atsirado prie Maskvos vartų 1372 metais. Lietuviai šį kartą per pasiuntinį pasiuntė maskviečiams deglą, pranešdami, kad jie atsirasią prieš baigiant deglui sudegti, ir ant vartų jietimi prisegė užrašą: "Didvyris yra tas, kuris kovoja iššauktas prieš savo valią, o ne tas, kuris sukelia karą". Dimitrijus greit sutiko su jam pastatytomis sąlygomis. Velykų sekmadienį Kęstutis su savo kariuomenės vadovybe įjojo į Kremlių, įteikė Velykinį margutį Dimitrijui ir jį pabučiavo, pagerbdamas maskolių papročius. Taika buvo atstatyta, prekybos laisvė užtikrinta ir sienos ties Možaisku ir Ugros upe nustatytos.

Taip parašyta K. Jurgėlos istorijoje anglų kalba, kur nurodomi ir šių žinių šaltiniai.

Įdomu būtų kada nors aplankyti tą Poklonnaja Gora — Nusižeminimo-Pagarbos Algirdui kalvą.

Iš anglų kalbos vertė Z. R.

9.

6. Penkių Vyresniųjų Vadų Būdai

Tokiu būdu patekę nelaisvėn vyresnieji vadai buvo nugabenti pas karalių ir nukirsdinti. Vienas iš jų, Klearchas, visų, kurie galėjo kalbėti apie jį iš patyrimo, buvo laikomas tikru kariu ir nepaprastai atsidavusiu karui. Tai aiškėja dar ir iš to, kad tol, kol Sparta kariavo su Atėnais, tol jis buvo Graikijoje. Bet įvykus taikai, jam pasisekė įtikinti krašto valdžią, kad trakiečiai yra graikams agresyvūs ir dalinai gavęs, ko norėjo iš eforų (valdytojų) jis išplaukė iš savo krašto kariauti su trakiečiais į šiaurę nuo Chersoneso ir Perinto. Jam jau pakėlus bures, eforai, dėl kažkokių priežasčių pakeitė savo nuomonę ir bandė jį nuo sąsmaukos grąžinti. Tačiau jis daugiau jų jau nebeklausė ir nuburiavo į Helespontą. Dėl tokio elgesio, už nepaklusnumą, Spartos valdžia jį buvo nubaudusi mirtimi. Kaip tremtinys jis kreipėsi į Kyrą ir aš esu jau rašęs, kaip jis įgavo Kyro malonę. Kyras jam davė 10,000 dareikų; gavęs pinigus jis nepradėjo lengvai gyventi, bet išleido juos sudarydamas armiją. Su ta armija jis kariavo su trakiečiais, juos atkakliame mūšyje sumušė, plėšė bei siautė jų krašte ir tol tęsė karą, kol Kyrui prireikė jo armijos. Tada jis paliko Trakiją, kad dalyvautų kartu su Kyru kitame kare.

Man atrodo, tai yra daviniai apie žmogų atsidavusį karui. Jis būtų galėjęs gyventi taikiai, niekam nedarydamas blogo ir nenusipelnydamas priekaištų, tačiau pasirinko karą. Jis būtų galėjęs gyventi patogų gyvenimą, bet pasirinko kietą kario gyvenimą. Jis būtų galėjęs turėti pinigų ir saugumą, bet pasirinko išleisti turėtus pinigus kariaudamas. Iš tiesų, jis norėjo leisti pinigus karo reikalams, taip kaip kiti mėgsta juos leisti meilės ar kitiems malonumams.

Viskas tas rodė jo pasišventimą karui. Dideli jo kario privalumai matėsi ir iš jo meilės nuotykiams, pasiruošimo pulti priešą dieną ar naktį ir kaip visi su juo buvę sutinka, patekęs į nepalankias sąlygas, jis neprarasdavo galvos. Buvo sakoma, kad jis turėjo visus vado privalumus, kokius tik jo rūšies žmogus galėjo turėti. Jis būdavo nepaprastai sumanus planuoti priemones, kad armijai suorganizuotų aprūpinimą ir kaip jį gauti. Tuos, kurie būdavo su juo jis žinojo, kaip paveikti, kad suprastų, jog Klearchas yra žmogus, kurio klausoma. Tokių rezultatų jis pasiekdavo savo kietumu. Jo išvaizda buvo rūsti ir balsas šiurkštus. Jo bausmės būdavo sunkios ir kartais duodamos supykus, taip kad kartais vėliau jis pats gailėdavosi jas paskyręs. Bausmė jam būdavo esminis dalykas, nes jo nuomone kariuomenė be drausmės yra niekam tikusi. Buvo net kalbama, kad jis yra pasakęs, jog kareivis turi labiau bijoti savo vado kaip priešo, tada tik jis tiks gero sargybinio pareigoms, nedarys blogo savo pusei ir eis į mūšį nė sekundės nedvejodamas. Taip ir būdavo, kad sunkiose sąlygose kareiviai jam visiškai pasitikėdavo ir nenorėdavo geresnio vado. Tokiais atvejais jie sakydavo, kad jo rūsti išvaizda atrodydavo net visai linksma, o jo kietumas gimdydavo pasitikėjimą priešo akivaizdoje, tuo būdu virsdamas jiems ne kietumu, o kažkuo, kas juose sukeldavo saugumo jausmą. Iš kitos pusės, kai pavojus praeidavo ir būdavo proga jį palikti ir pereiti tarnauti kitam, daug jų pabėgdavo, nes toli gražu, jis nebuvo patrauklus, visada

likdamas kietas ir žiaurus, o jo santykiai su kareiviais visada būdavo lyg mokytojo su mokiniais.

Todėl jis niekada neturėjo pasekėjų, kurie sektų jį iš draugiškumo ar prisirišimo. Iš antros pusės, jis išreikalaudavo visišką paklusnumą iš visų, kuriuos miestas skirdavo jo vadovybėn, ar tų, kurie tarnavo jam iš neturto ar kaip kitaip priversti. Bet, kai jie pradėdavo laimėti mūšius, tada tik būdavo galima suprasti, kaip svarbūs tie faktoriai, kurie jo vyrus padarydavo gerais kareiviais. Jie turėdavo pirmumą, būdami pilni pasitikėjimo priešo akivaizdoje ir buvo drausmingi, nes bijojo jo bausmių. Taigi toks jis buvo kaip vadas, bet sakoma, nelabai mėgęs tarnauti kieno nors kito vadovybėje. Savo mirties metu jis buvo apie 50 metų amžiaus.

Proksenas Beotietis jau nuo pat savo ankstyvos jaunystės norėjo tapti vyru, galinčiu atlikti didelius darbus. Turėdamas tokį tikslą, jis leido pinigus, kad būtų Gorgio iš Leontino auklėjamas (Gorgias, garsus kalbėtojas, už mokymą imdavo 100 minų). Pabuvęs su juo kurį laiką, jis priėjo išvados, kad jau galėtų vadovauti armijai ir, tapęs kokio didžiūno draugu, galėtų būti nemažiau naudingas didžiūnui, kaip jis jam. Todėl jis ir dėjosi į Kyro nuotykį, įsivaizduodamas, kad laimės garsų vardą, didelę galią ir gausybę pinigų. Tačiau, nežiūrint visų šitų siekimų, jis labai aiškiai pabrėždavo, kad nė vieno iš šitų dalykų jis nenorėtų įsigyti negarbingu būdu; priešingai, jo įsitikinimu, tokius dalykus jis turėjo arba užpelnyti dideliais ir garbingais darbais, arba iš viso jų negauti. Jis buvo geras vadas, mandagus su žmonėmis, tačiau savo kareivių jis nesugebėdavo paveikti, kad jie jo bijotų ar jį gerbtų. Savo kareivių jis daugiau varžėsi, kaip jo valdiniai jo. Be to, aiškiai matėsi, kad jis labiau bijojo tapti nepopuliarus savo kareivių tarpe, kaip jo kareiviai, kurie nevykdydavo jo įsakymų. Jo nuomone, būti geru vadu ir įgyti tokio vado vardą, pakako pagirti tuos, kurie pasižymėdavo ir nepaminėti tų, kurie to neverti. Išdavoje padorūs vyrai jo aplinkoje jį mėgdavo, bet žmonės be principų griaudavo jo padėtį, manydami jį esantį lengvai valdomą. Savo mirties metu jis buvo apie 30 metų amžiaus.

Menonas Tesalietis visada aiškiai rodydavo, kad jo troškimas yra būti turtingu. Jis norėjo būti vyresniu vadu, kad gautų didesnį atlyginimą. Jis norėjo garbės, kad už ją ką nors gautų. Jo noras tapti įtakingiausių žmonių draugu kilo iš tikslo išvengti bausmių už blogus darbus. Jo nuomonė buvo, kad trumpiausias kelias savo tikslo pasiekti ėjo per priesaikos laužymą, melą ir apgaulę; todėl rimtumas ir teisingumas jam buvo lygūs menkaprotystei. Buvo aišku, kad jis nieko nemylėjo, o jei jis sakėsi esąs kieno nors draugas, tai tik todėl, kad prieš jį intrigavo. Jis niekad nesijuokdavo iš priešų, bet pasikalbėjimuose niekada nevengdavo išjuokti savuosius. Jis netroško savo priešų turtų, manydamas, kad sunku yra paimti iš žmonių, kurie saugosi, bet kas lietė draugų nesaugomą turtą, jis save laikė apsukriausiu, sugebančiu lengvai uždėti ant jo savo rankas. Matydamas kitą laužant pažadus ir darant bloga, jis jo bijodavo, nes laikė jį taip pat gerai pasiruošusiu, bet žmogų, kuris buvo sąžiningas ir gerbė tiesą, jis laikė puskvailiu. Kaip kiti žmonės didžiuodavosi savo dievobaimingumu, teisingumu ir tiesumu, taip Menonas didžiuodavosi savo sugebėjimu apgauti, melu ir draugų paniekinimu. Į žmogų su sąžine jis žiūrėjo kaip į pusiau išauklėtą. Įsigyti kieno didelį draugiškumą, jis manė geriausias kelias buvo sutrypti tuos, kurie jau pasiekė tą, ko jis troško. Užtikrinti savo kareivių klusnumą, jo planas buvo, tapti jų nusikaltimų dalininku. Jis manė, kad rodydamas savo didelę galią ir norą ją panaudoti blogam, tuo pačiu įgis teisę į garbę ir pagarbą. Jei kas palikdavo jo tarnybą, jis sakydavo, jog buvęs tiek malonus, laikė jį nenorėdamas išvyti. Kai kurie neaiškūs jam metami kaltinimai gal ir nėra teisingi, tačiau šie faktai buvo visiems žinomi. Dar būdamas gražus berniokas, jis įkalbėjo Aristipą pavesti samdinius jo vadovybėn. Vėliau jis gyveno labai intimiai su Ariejum, nors tas buvo vietinis. Ariejus mėgo geros išvaizdos jaunuolius; ir dar prieš tai, kai jam išaugo barzda, jis jau laikė sau draugą suaugusį Tarypą.

Jo draugai vyresnieji vadai buvo nužudyti, kadangi žygiavo su Kyru prieš karalių, tačiau jis nors irgi darė tą patį, nesusilaukė to paties galo. Nužudžius vyresniuosius vadus, jis buvo karaliaus nubaustas, tačiau ne mirtimi, kaip Klearchas ir kiti, ne nukirsdinimu, kas, atrodo, yra staigiausia mirtis. Sakoma ir jis pagaliau susilaukė galo, išgyvenęs metus blogiausio elgėsio, lyg būtų paprasčiausias nusikaltėlis.

Agias Arkadietis ir Sokratas Achajietis taip pat buvo nužudyti. Niekas negalėtų padaryti nė mažiausio jiems užmetimo dėl drąsos kare, ar apkaltinti juos negerbiant draugus. Jiedu abu buvo apie 35 metų amžiaus kiekvienas.

III DALIS. ŽYGIS Į KURDISTANĄ

1. Ksenofonas imasi iniciatyvos.

Suėmus vyresniuosius vadus ir nužudžius kartu su jais ėjusius dalinių vadus ir kareivius, graikai atsidūrė nepaprastai blogoje būklėje. Paaiškėjo, kad jie atsidūrė arti karaliaus sostinės, iš visų pusių siaučiami didelių kiekių žmonių ir miestų, tapusių jų priešais; atrodė, jog daugiau jau niekas neduos progos pirktis maisto. Nuo Graikijos jie buvo mažiausiai 1000 mylių atstumo ir neturėjo vadovų, kad rodytų jiems kelią; jie buvo atkirsti nepereinamų upių, užstojančių žygio kelią į tėvynę. Net ir vietiniai, žygiavę su Kyru į sostinę, atsisuko prieš juos ir jų armijoje nepasiliko nė vieno raitelio, taigi jei jie ir laimėtų mūšį, negalėtų užmušti nė vieno priešo, o jei pralaimėtų, nė vienas iš jų neliktų gyvas. Galvodami apie viską šitą, jie krito į gilų nusivylimą. Tik keletas jų tą vakarą ragavo maisto ir maža kas kūrė laužus. Daugelis jų tą naktį nėjo paraduoti prie ginklų ir liko miegoti ten, kur pakliuvo, nors negalėjo užmigti, nes jautėsi nelaimingi ir ilgėjosi savo tėviškių, tėvų, žmonų ir vaikų, kurių jie jau nebesitikėjo daugiau pamatyti. Tokio ūpo būdami, jie praleido tą naktį.

Armijoj buvo atėnietis, vadinamas Ksenofonu; jis lydėjo ekspediciją, nebūdamas nei vyresniuoju, nei dalinio vadu, nei paprastu kareiviu. Jo senas draugas Proksenas pakvietė jį iš namų, žadėdamas padaryti jį draugu Kyro, kurį, jis sakėsi, vertino daugiau už savo kraštą. Perskaitęs Prokseno laišką, Ksenofonas kreipėsi patarimo į Sokratą Atėnietį (garsusis filosofas Sokratas buvo Ksenofono mokytojas ir draugas). Spėdamas, kad draugystė su Kyru gali sukelti skundų Atėnuose, nes buvo manoma, kad Kyras gyvai rėmė spartiečius jų kare su Atėnais, Sokratas patarė Ksenofonui vykti į Delfus ir kreiptis patarimo apie žygį į Delfų dievą. Ten nuvykęs Ksenofonas paklausė Apolono tokį klausimą: "Kokiam dievui turiu melstis ir aukoti, kad kelionė į kurią galvoju vykti, sektųsi geriausiai ir garbingiausiai ir kad grįžčiau iš jos sveikas ir su pasisekimu?" Apolonas atsakė, kad turėtų aukoti atitinkamiems dievams. Ksenofonas, grįžęs į Atėnus, orakulo atsakymą perdavė Sokratui. Išgirdęs Sokratas pradėjo jį barti, kam jis iš viso nepaklausė dievo ar jam vykti į žygį ar geriau pasilikti. Vieton to, padaręs savo sprendimą vykti, jis tik paklausė kaip geriausiai tą kelionę atlikti. "Tačiau", tarė jis, "jei jau tokį klausimą davei, tai dabar daryk, ką dievas tau liepė".

Atlikęs dievo įsakytas aukas Ksenofonas pakėlė būres ir išplaukė. Prokseną ir Kyrą, jau pasiruošusius žygiui į krašto vidų, jis rado Sardyje, kur buvo pristatytas Kyrui. Proksenas labai pageidavo, kad jis pasiliktų su jais, prie jo prisidėjo ir Kyras, sakydamas, kad kaip tik žygis pasibaigs, tuoj pat jį grąžinsiąs į namus. Ekspedicija buvo rengiama tariamai prieš pisidiečius. Tokiu būdu Ksenofonas prisijungė prie armijos, suklaidintas apie jos tikslą, tačiau tai nebuvo Prokseno klaida, nes nei jis, nei kas nors kitas iš graikų, išskyrus Klearchą, nežinojo, kad žygis buvo nukreiptas prieš karalių. Tačiau pasiekus Kilikiją, atrodė, jog visiems jau paaiškėjo, kad žygiuojama prieš karalių. Nors ir nenoromis ir nusivylę, vyrai tačiau tęsė žygį, nenorėdami nustoti pasitikėjimo vienas kito ir Kyro akyse. Ksenofonas nebuvo skirtingas nuo kitų ir toje sunkioje būklėje jautėsi vargingas kaip ir visi, negalėdamas užmigti. Pagaliau jis trumpam užmigo ir sapnavo sapną. Jis sapnavo, kad kilo perkūnija, žaibas trenkė į tėvo namus ir visas namas staiga suliepsnojo. Labai išsigandęs, jis pabudo ir pagalvojo, kad kai kuriais atžvilgiais sapnas buvo geras, nes apsuptas jam gresiančių sunkumų ir pavojų, jis sapnavo apie didžiąją Zeuso šviesą. Tačiau kitu atžvilgiu liepsna baugino jį, nes atrodė, kad sapną sukėlė Zeusas karalius, ir liepsnojanti aplinkui ugnis galėjo reikšti, kad jis niekada nebeišeisiąs iš karaliaus šalies, įvairių sunkumų atsiradusių iš visų pusių uždarytas. Bet ką iš tiesų reiškia sapnuoti tokį sapną, matosi iš to, kas po to sapno įvyko.

O atsitiko taip. Pabudus pirmiausia jam štai kas šovė galvon: "Kodėl aš čia guliu? Naktis jau baigiasi ir auštant greičiausia pasirodys priešas. Jei pateksime į karaliaus rankas, mus niekas nebeišgelbės ir teks matyti baisiausių dalykų, kentėti visokius kankinimus ir galiausiai mirti niekinga mirtimi. Tačiau mes štai gulime sau lyg gerais ramiais laikais ir niekas nė negalvoja imtis kokių priemonių mūsų pačių apsaugai. Iš kokio gi miesto galiu tikėtis gimsiant vadą, kuris imtųsi reikalingų žygių? Ar turiu laukti, kol pasidarysiu kiek vyresnis? Bet jei šiandien pasiduosiu priešui į rankas, niekad neturėsiu progos pasenti".

(Bus daugiau)

Redaguoja Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

NEBIJOKIM VARDŲ

VLADAS PUTVINSKIS-PUTVYS

Sušukta: Vagis!
Ir išsigando dorieji,
o vagis nusišypsojo.

Iškėlė vėliavą idėjos pranašas, sutelkė apie ją prijaučiančių širdžių būrį ir nuvedė jį gyveniman, kovon...

Priešininkai, negalėdami perveikti idėjos, pasistengė apvaginti vėliavą. Pasistengė vėliavos vardą paversti paniekos žodžiu. Ir išsigando dorieji bailios širdies žmonės savo vėliavos, ir pasiliko tik dorieji drąsuoliai ir prisiplakę vagys, kurie stengėsi idėją išnaudoti savo asmens tikslams.

Reta idėja sugebėjo išsisaugoti daugiau ar mažiau panašaus likimo.

O tai yra dėl to, kad žmonės visur sugeba rasti sau pelno ir stengiasi jį ištraukti ir iš idėjos. Kita vertus, beveik kiekviena idėja iš ko nors atima pelną ir dėl to randa priešų.

Taip atsitiko su patriotiškumu. Sušukta ant jų: nacionalistai! šovinistai! juodoji šimtinė! Ir susigėdo, susislapstė bailesnieji patriotai. Prie vėliavos liko tik tvirtesnieji, bet ir tie pritilę su nulenktomis galvomis ir dar tie, kurie naudą sau traukia su ironiška šypsena. Pasirodė, kad piktas žodis kartais gali būti baisesnis už šautuvą.

Nebijokim ne tik šautuvo, bet ir žodžio. Žodis neužmuš, jeigu rankos bus švarios. Idėja nugalės, jeigu ją ginsim nuo tų draugų, kurie nori ją išnaudoti.

Vėliavos vardas liks garbingas, jeigu ją nešim švariom rankom. Ji reikalinga drąsos, ne tik fizinės, bet ir moralinės. Mūsų galioje yra įrodyti, kad patrioto vėliava yra garbinga.

DAR DĖL SESĖS ELZĖS JANKUTĖS

(Pasikalbėjimas su šauliu adv. R. Skipičiu)

"Tremties Trimite" jau buvo kreiptasi į seses ir brolius šaulius lėšų telkimo Sesei Elzei Jankutei ir jos aklajam broliui Kristupui paremti reikalu. Sesė Elzė Jankutė, kaip žinome, yra LŠST Laikinosios Centro Valdybos narė. Savo visuomeniška veikla ji yra lietuvių tarpe žinoma jau keliasdešimt metų. Kai jos jėgos ėmė silpnėti ir ligos viena po kitos pradėjo ją kankinti, sesės ir broliai jautriai susirūpino jai pagelbėti. Čikagos šaulės bene pirmosios pasiuntė Sesei Elzei Jankutei 305 dolerius. Šaulė K. Pimpienė ir šauliai B. Girčys ir R. Skipitis sudarė Komitetą Martyno Jankaus vaikams, t.y., Elzei ir Kristupui Jankams paremti. Š. m. balandžio mėn. Komitetas ėmė organizuoti rinkliavą. Žinomiems asmenims išsiuntinėjo apie tūkstantį atsišaukimėlių ir virš šimto aukų lapų. "Tremties Trimito" Redakcija kreipėsi į Komiteto narį šaulį adv. Rapolą Skipitį su keliais klausimais kalbamos rinkliavos reikalu. Tuos klausimus ir atsakymus čia ir dedame.

— **Kaip sekasi rinkliava?**

— Ligi š. m. rugpjūčio 31 d. Komitetas yra gavęs $1372.90.

MŪSŲ ŠEIMOJE

o Buv. LŠS Vadas pulk. Pranas Saladžius, siųsdamas savo linkėjimus "Tremties Trimitui", rašo: "Spaudoj yra daug negerovių. Spauda, jos netinkamas, nekultūringas žodis, supjudė lietuvį su lietuviu; tik spauda turės ir suvesti lietuvius draugėn. Mums dera tik kultūringas kelias; žodis tik teisingas ir taktingas; šauliai tokiu teisingu, vieningu keliu ir ėjo. "Tremties Trimito" šauliškieji žodžiai nuoširdūs, paprasti ir aiškūs".

o LŠST LCV Šaulių Moterų Skyriaus Viršininkė, džiaugdamasi gražia šaulių veikla Toronte, savo rašte LCV įgaliotiniui Kanadoje sako: "Kiek džiaugsmo dėl Jūsų gražių planų! Ypatingai esu sužavėta Jūsų sumanymu organizuoti moterims paskaitas tautinio auklėjimo klausimais. Tokios paskaitos gali būti organizuojamos ir būtų labai naudingos ir bendros vyrams ir moterims ir vieniems vyrams. Jos neturėtų būti susirinkimų pobūdžio, kurie yra visiems įgrisę, bet jaukios, šeimyniškos. Galima paruošti ir užkandžius, bet būtinai kuklius. Jie padidins jaukumą ir nesudarys per didelių išlaidų. Galima padaryti ir suneštinius užkandžius. Tuomet žmonės rinksis ne tik dėl pareigos dalyvauti, ne tik tam, kad duoti, bet ir gauti sau naudos. Gauti stiprybės kovoje dėl būvio, dėl savo idealų, jėgos išlaikyti viltį ir ramybę. Tai sena V. Putvio idėja, jo bandyta įgyvendinti dar 1920-21 metais. Šaulių moterų veikloje N. Lietuvoje davė gražių rezultatų. Čia, tremtyje, kur žmonės taip katastrofingai tolsta, gal geriausia priemonė juos suartinit. Suartinti ne baliukais su nusigėrimu, bet stipriais dvasiniais ryšiais".

o LŠST LCV Bendradarbis, žymus Akademinio Skautų Sąjūdžio "Mūsų Vytis" redaktorius vyr. sktn. Bronius Kviklys padovanojo LŠST vadovybei du tomus Vlado Putvinskio-Putvio raštų. LŠST Laikinoji Centro Valdyba dėkoja savo mielam bendradarbiui už tokią brangią dovaną ir linki geriausios sėkmės jo redaguojamam "Mūsų Vyčiui".

— Kada Komitetas mano šią rinkliavą baigti?

— Pradžioj buvo manyta rinkliavą baigti š.m. liepos 31 d., vėliau pratęsta ligi spalio 31 d., o dabar rinkliavos baigimas nukeltas ligi šių metų galo.

— Kodėl rinkliavos baigimas buvo net du kartu nukeltas toliau?

— Komitetas pasiryžo surinkti bent 3000 dolerių. Tokia pinigų suma yra būtina, jei norime Sesei Elzei Jankutei padėti, kad ji nebeturėtų sunkiai dirbti kukliam pragyvenimui. Jei ji gyventų Jungtinėse Amerikos Valstybėse, tai galėtų gauti senatvės pensiją. O Kanadoje neišgyvenusiems ten 20 metų pensijų nėra. Nors Sesės Jankutės kojos kaulas sugijo, bet koja vis dar sutinusi ir nėra atgavusi viso savo pajėgumo. Š. m. gegužės mėn. jai išsiliejo tulžis, kurią vėliau reikėjo pašalinti. Nuo šios pastarosios operacijos ji dar ligi šiol nėra pasveikusi, nors vis eina geryn. Mes visi norėtume ir labai džiaugtumės, kad Sesė Elzė visai pasveiktų ir būtų dar tvirtesnė kaip buvusi. Ir mums būtų daug maloniau, kad ji dar daugiau savo laiko galėtų skirti visuomeninei veiklai, o ypač šauliams. Todėl būtų labai pravartu ir gražu, jei mes sudėtume Sesei Elzei ne tris, bet 30 tūkstančių dolerių... Tačiau Komitetas supranta realias galimybes, todėl nustatė minimumą tik $3000.

— Ko norėtų Komitetas iš šaulių?

— Iš sesių ir brolių šaulių Komitetas laukia nuoširdžios talkos. Kaip matote, dar Komitetas nėra gavęs nė pusės nustatyto minimumo. O jei sesės ir broliai šauliai panorės, tai rinkliavos derlius pralenks nustatytą minimumą. Ateina ruduo — geriausias laikas pinigams telkti. Graži veikla šiuo atveju parodys mūsų solidarumą. Padėti sesei šaulei, o dar taip nusipelniusiai — kiekvieno mūsų šventa pareiga. Kas negali rinkti, tas gali aukoti. Mano širdis sako, kad ir šį kartą sesės ir broliai šauliai gražiai atliks savo pareigą.

RED. PASTABA:

Dėkodamas LŠST LCV nariui šauliui adv. Rapolui Skipičiui už maloniai suteiktas informacijas, "TREMTIES TRIMITAS" iš savo pusės tikisi, jog pradėtoji rinkliava ras tinkamą atgarsį šaulių tarpe, ir, jiems energingai įsijungus į darbą, pasieks norimų rezultatų. Ypač gražiai čia galėtų ir turėtų pasireikšti **jaunieji šauliai.** Nekalbant apie patį Sesės Elzės Jankutės asmenį ir būtiną reikalą jai pagelbėti, šauliškąjį jaunimą tikrai gali uždegti paties **šaulio adv. R. Skipičio** duodamas pavyzdys. Jaunimas neturėtų užmiršti, jog šio garbingo visuomenininko asmenyje į šaulius kalba Lietuvos Šaulių Sąjungos vienas pačių pirmųjų šaulių, ilgametis LŠS vyr. vadovybės narys, taip pat buvęs ir LŠS Centro Valdybos Pirmininku, dabar gi aktyviai dirbąs LŠST LCV-boje, su ilgo gyvenimo patyrimu, bet visuomet jauna širdimi rūpindamasis kiekvienu degančiu šaulišku reikalu.

"TREMTIES TRIMITAS" labai nuoširdžiai prašo kiekvieną šaulę ir šaulį, kuris dar nėra to padaręs, nieko nelaukiant kreiptis į Komitetą Martyno Jankaus vaikams paremti, prašant atsišaukimėlio ir aukų lapo. Parodžius noro ir pastangų, aukų lapas tikrai negrįš atgal tuščias... Gi jei kas negalėtų rinkti aukų, tegul paprašo savo artimųjų ir draugų, arba bent atsiunčia savo paties auką. Pinigai siunčiami ir visais kitais rinkliavos reikalais kreipiamasi ne į LŠST LCV-bą, bet tiesiai į Komitetą šiuo adresu:

Rapolas Skipitis
5613 So. Emerald Ave.
Chicago 21, Ill., U.S.A.

Putino "Kunigaikštis Žvainys", vaidina Čikagos šaulių klubo vaidintojų kuopelė.

Lietuvaitės malda, iš veikalo "Bus Audra", vaidino Čikagos šauliai.

• Š. m. rugpjūčio 25 d. Čikagoje įvyko LŠST Laikinosios Centro valdybos arbatėlė ir posėdis, dalyvaujant Lietuvos Konsului Dr. P. Daužvardžiui ir LŠST LCV nariams adv. R. Skipičiui, prof. M. Mackevičiui, Gen. K. Musteikiui, A. Valatkaičiui, J. Vepštui ir V. A. Mantautui. Arbatėlės — posėdžio šeimininkai buvo Gen. K. Musteikis ir Ponia Gražina Musteikienė, priimdami visus dalyvius savo namuose su be galo jaukiu ir šiltu lietuvišku nuoširdumu, taip primenančiu prabėgusias dienas Tėvynėje. Posėdžio metu aptarti įvairūs Sąjungos reikalai, pasidalinta nuomonėmis, sugestijomis, mintimis bendrais visuomeniškais ir Tėvynės vadavimo klausimais ir pabendrauta šauliškoje dvasioje. Toks posėdis LCV-bai yra pirmasis tremtyje (iki šiol viskas būdavo atliekama korespondenciniu būdu). Posėdžio dalyviai liko giliai dėkingi Konsului Dr. P. Daužvardžiui už jo vertingus patarimus LŠST ateities veiklai ir Generolui ir Poniai Musteikiams už sudarytąją progą praleisti ilgai širdyje liksiančias valandas prie jų namų židinio ugnies.

Šaulys Vladas Išganaitis

• Nuo š. m. rugsėjo 1 d. LŠST LCV-ba padidėjo dviem naujais nariais. Štai jų pavardės ir adresai: šaulys **kun. Ansas Trakis,** 6122 So. Talman Ave., Chicago 29, Ill. ir šaulys **Vladas Išganaitis,** 4429 So. Rockwell St., Chicago 32, Ill. "TREMTIES TRIMITAS" džiaugiasi ir linki naujiesiems LCV nariams geriausios sėkmės!

• "TREMTIES TRIMITO" atstovas, š.m. rugpjūčio 28 d., apsilankęs Čikagos Šaulių Klubo vaidintojų kuopelės tautinių šokių repeticijoje, liko sužavėtas tenai viešpatavusia lietuviško šventvakario nuotaika. "TREMTIES TRIMITUI" atrodo, kad Čikagos šauliškojo jaunimo, susispietusio vaidintojų kuopelėn, graži tarpusavio bendravimo dvasia, idealizmas, pasišventimas ir tikrai jaunatviška dinamika yra ne tik viltis Sąjungos ateičiai, bet kartu įrodymas, kad mūsų jaunimas myli Lietuvą, yra jos vertas ir jai gėdos nepadarys. "T. T." skaitytojai šiame numeryje ras dvi nuotraukas iš Čikagos Šaulių Klubo vaidintojų kuopelės veiklos ir taip pat kuopelei energingai vadovaujančio šaulio **Vlado Išganaičio** atvaizdą nepriklausomybės laikų uniformoje.

LIETUVIŲ SPORTO ŽAIDYNĖS DETROITE IR WINDSORE

EDVARDAS ŠULAITIS

Rugsėjo mėn. 1—2 d.d. Detroitas ir Windsoras gyveno VI-jų Šiaurės Amerikos liet. sporto žaidynių ženkle. Suvažiavo arti 200 sportininkų, kurie tarpusavyje varžėsi futbole, plaukyme, lauko tenise ir lengv. atletikoje.

Daugiausia susidomėjimo susilaukė futbolo varžybos, pravestos net dvejose valstybėse — J.A.V. (Detroite) ir Kanadoje (Windsore). Pirmą vietą čia išsikovojo Toronto Vyties futbolininkai, kurie trečiu kartu pasiekę žaidynių futbolo nugalėtojų vardą sau pasiglemžė Tėvų Pranciškonų skirtą pereinamąją taurę. Antraisiais liko New Yorko LSK, pirmose rungtynėse įveikęs Detroito Kovą 5:0, bet baigmėje suklupę prieš Toronto Vytį 0:3. Rungtynėse dėl trečios vietos Chicagos Vainutas parklupdė Detroito Kovą 3:2, prieš tai pralaimėjęs Vyčiai 1:5.

Lauko tenise vyrų grupėje pirmuoju išėjo jaunas Detroito lietuvis — Krasliauskas, kuris sudorojo varžybų favoritus: Andrijauską, Gvildį ir baigmėje — Grybauską. Moterų tarpe nugalėtoja tapo D. Oželytė iš Čikagos.

Lengvoje atletikoje laimėtojų tarpe matėsi senieji veidai ir čia ypatingomis pasekmėmis nepasižymėta. Varžybų metu, šuolyje į tolį, vieną iš žymiausių mūsų sportininkių — Elvyrą Šikšniūtę iš Clevelando ištiko skaudi nelaimė — mūsų rekordistei lūžo kojos kaulas.

Plaukime, taip mažai pas mus kultivuojamoje sporto šakoje ,buvo pasiekti geriausi rezultatai, juos vertinant šio krašto mastu. Čia matėsi išimtinai jaunos pajėgos, augštesniųjų mokyklų mokiniai, kurie mokyklose įgijo nemaža praktikos plaukymo sporte.

Bendru šių žaidynių klubiniu laimėtoju, surinkusiu daugiausia taškų visose sporto šakose, tapo Chicagos LSK Neris, kuris gavo Dipl. Šefo St. Lozoraičio skirtą pereinamąją taurę. Jaunių, mergaičių ir jaunučių klasėse klubiniu nugalėtoju išėjo Detroito LSK Kovas, nusinešęs FASK'o pereinamąją taurę.

Žaidynių nugalėtojams dovanų įteikimas įvyko rugsėjo 2 d. Windsore, Capitol teatre. Čia žodžius tarė žaidynių varžybinio komiteto pirm. P. Petrutis ir naujasis Š. Amerikos Fizinio Auklėjimo ir Sporto Komiteto pirm. dr. A. Nasvytis. Laimėtojams dovanas perdavė Kanados ir J.A.V. Lietuvių Bendruomenės pirmininkai B. Sakalauskas ir St. Barzdukas.

ŠACHMATŲ VARŽYBOS DETROITE

Tuo pačiu metu, kada Šiaurės Amerikos lietuviai varžėsi savųjų tarpe, du Chicagos ir vienas Detroito lietuvis mūsiškius atstovavo didžiuliame S. Tartakoverio vardo šachmatų turnyre, sulaukusiame apie 70 žaidėjų iš įvairių J.A.V. vietovių.

Čia lietuviai užsirekomendavo puikiai ir vienas jų — Povilas Tautvaiša užėmė II-III vietas kartu su Bisquier, žaidžiančiu J.A.V. rinktinės antroje lentoje. Pirmuoju buvo Donald Byrne, surinkęs 7½ tšk. iš 8 galimų. Prieš jį Tautvaiša pralaimėjo vienintelį tašką, o su kitu — Grombacher — sužaidė lygiomis.

Kiti lietuviai — K. Jakštas ir K. Škėma taip pat užėmė garbingas vietas, surinkdami 5½ taško ir pasidalindami VII-VIII-IX vietas.

"TĖVYNĖS" STOVYKLOJE

Rugpjūčio 25 — rugsėjo 4 d.d. apie 270 vyresnio amžiaus skautų turėjo progos viens kitą arčiau pažinti, pastovyklauti. Stovykla vyko Windsore, Kanadoje, tad matėsi visa eilė ir kanadiečių brolių bei sesių. Žvilgterėjus į atvykusiųjų gyvenamąsias vietoves, galima pasakyti, kad stovyklos rajone tilpo visa šiaurinė Amerika: — New York, Boston, Stamford, Hartford, Rochester, Waterbury, Worcester, Niagara Falls, Hamilton, Toronto, London, Chicago, Cleveland, Detroit, Los Angeles!

Tai buvo vyresniųjų skautų stovykla, sutraukusi skautus vyčius, vyr. skautes, skautus akademikus. Jautėsi gyva, stipri, lietuviška dvasia, skambėjo dainos, vyko diskusijos, pašnekėsiai. Vakariniai laužai jungė visus į bendrą, darnų vienetą. Stovykloje matėsi visa eilė dabartinių skautybės vadų — skautininkų, šiuo metu suskridusių į tarybos sąskrydį. Šiuo maloniu sutapimu teko išgirsti eilę paskaitininkų, teko priimti sveikinimus iš Pirmijos pirmininko, v. sktn. V. Čepo, vyr. sktn. O. Zailskienės, vyr. sktn. St. Kairio.

Savo jaunatviška dvasia stovyklai vadovavo korp! Vytis garbės narys, sktn. prof. St. Kolupaila, gi rajonai buvo pasiskirstę sekančiai: berniukų — sktn. V. Anužis, mergaičių — psktn. D. Pulkaunikaitė, Akademikių — T. N. Dalia Tallat-Kelpšaitė, akademikų-senj. (stovyklos metu pakeltas į filisterius ir paskautininko laipsnį) Kęstutis Mikėnas. Laužų metu stovyklos "oficiozą" — "Sumuštinį" redagavo senj. R. Vėžys su kolektyvu, pasižymėję pastabumu ir neišsemiama jumoro srove.

Laužų metu buvo perduoti sveikinimai ir dainos į Lietuvą. Amerikos Balsas čia dalyvavo sktn. Labanausko asmenyje, tad ir žymi programos dalis, dainos, linkėjimai bus perduota į Tėvynę. Jaunieji stovyklautojai turėjo progos pamatyti ir vieną iš vyresniųjų laužavedžių — sktn. Vilių Bražėną, kurio pravestieji laužai paliko gilų įspūdį.

Stovyklą aplankė visa eilė svečių, jų tarpe ir kanadiečių skautų atstovai. Jie keletą valandų žavėjosi mūsų jaunimu, bandė dainuoti mūsų dainas, Tie patys kanadiečiai padovanojo ir gražią, graviruotą metalo lėkštę stovyklos viršininkui — tai draugiškumui, brolybei išryškinti, santykiams suartinti.

Gaila ir sunku buvo skirtis, kai paskutinį kartą žemyn leidosi vėliavos, kai skambėjo paskutiniai Lietuvos himno aidai. Ramino viltį kelianti mintis, jog kitais metais vėl susirinksime! **Vad.**

SKAUTAI IR JŲ DŽAMBORĖS FONDAS

Pagal skautų statuto dvasią skautybė yra sąjūdis, kuris per keletą gyvavimo dešimtmečių iš vieno pasiryžėlio kario Anglijoje išaugo į pasaulinę broliją — seseriją, skautų sąjungą.

Kas stebi gyvenimą negali nepastebėti gyvo ir aktyvaus fakto — skautų judėjimo. Šį judėjimą labai kukliai 1907 m. pradėjo Anglijos kariuomenės karininkas H. G. Baden - Powellis. Šiandien jis yra paplitęs visame pasaulyje ir yra apėmęs kelis milijonus įvairių tautų, rasių, tikėjimų jaunimo. Pasisekimo paslaptis yra ta, kad skautybė pilnai atitiko jaunuolio psichiką, siekimus ir polinkius.

Lietuviai visada bendradarbiavo su kilnių idėjų pasauliu, pasauliu, kuris nesudaro jokio pavojaus tautinei gyvybei ir kūrybai. Skautybės idėja ir Lietuvos jaunimui buvo prie širdies. Skautybė Lietuvoje gimė su pačia Lietuvos Nepriklausomybe 1918 m. sostinėje Vilniuje. Ją įkūrė pasiryžėlis — jaunuolis atkurtos Lietuvos kariuomenės karininkas P. Jurgėla-Jurgelavičius.

Pradžioje ji buvo vieniša, kai kieno net pajuokiama. Tačiau atkaklus pirmųjų steigėjų pasiryžimas įstengė ne tik simpatijų įgyti, bet ir Lietuvos jaunimo, ypač moksleivijos širdis užkariauti. Ligi 1924 m. organizacija išaugo tiek, kad drąsiai įstojo į Tarptautinį Skautų Biurą, į pasaulio skautų šeimą. Dvidešimt dviejų kūrybingo ir laisvo gyvenimo metų bėgyje skautybė išaugo į didžiausią Lietuvos jaunimo organizaciją, kuri turėjo savo spaudos organą su tūkstančiais prenumeratorių ir reprezentacinius vienetus.

Tačiau plėšriojo kaimyno egoistiniai bei imperialistiniai siekimai panaikino ne tik Lietuvos laisvę, bet ir pačius tautiečius su jų visomis organizacijomis išsklaidė po platųjį pasaulį.

Lietuviai skautybės vadai laisvajame pasaulyje atsidūrę, nesėdėjo rankas nuleidę, bet tuoj atkūrė jaunimui egzilinę skautybę, kuriai šiuo metu priklauso apie 2000 lietuvių. Tame skaičiuje didžioji dalis yra jaunuomenė, bet yra dalis ir pagyvenusių žmonių įvairaus mokslinio ir profesinio išsilavinimo.

Tie tūkstančiai lietuvių skautų yra tikrieji lietuvių tautos ambasadoriai, kuriems yra progų dalyvauti įvairiuose tarptautiniuose sambūriuose ir reprezentuoti Lietuvą.

Reprezentacija yra susijusi su pasirodymu plačiojoje visuomenėje, spaudoje, organizacijų suvažiavimuose, sąskrydžiuose. Skautų sąjungai reprezentacija yra būtina, jos vengti, arba aplenkti jokiu būdu negalima. Ypatingai tas yra svarbu išeivijoje ir siekiant teisinio sąjungos pripažinimo. Taip yra reprezentuojamas ne tik skautų sąjungos jaunimas tremtyje, bet ir visos pavergtos Lietuvos jaunimas, likęs Tėvynėje, dabartiniu metu save atstovauti negalintis. Svarbiausiomis vietomis bei momentais reprezentacijai yra tarptautinės stovyklos, parodomosios sueigos, įvairios iškilos, pašnekėsiai.

Dažnai tokios reprezentacijos yra surištos su didesnėm išlaidom ir delto sunkiai ir nevisada įgyvendinamos. Pagerinti sąjungos šlubuojančią finansinę būklę, kai kuriems skautų vadams kilo puiki mintis įkurti tam reikalui fondą, pavadintą Džamborės Fondu.

Šitas fondas jau pradėjo lėšų vajų sausio mėn.; jį vykdo brolijos užsienių skyrius. Turint galvoje, kad tūkstantiniai skautų sąskrydžiai yra vieta, kur mūsų skautai gali gražiai pasirodyti ir parodyti savo pa-

Amerikiečių jūrų skautų tarpe. Kalba skt. A. Aglinskas.
Nuotr. L. Knopfmilerio

SKAUTIŠKA VEIKLA AUSTRALIJOJE

Tolimoje Australijoje lietuviai skautai veikia gyvai ir kai kuriose vietovėse net pavyzdingai. Prieš porą metų silpnokai veikusi Adelaidės vietininkija, šiuo metu išaugo į pajėgų Vilniaus tuntą, kuriam sumaniai vadovauja sktn. V. Stasiškis. Šis tuntas ir savo tautiečių ir australų yra laikomas tvirtu vienetu su augštu skautavimo lygiu. Pastaraisiais metais Vilniaus tuntas buvo surengęs dvi tikrai pavyzdingas stovyklas.

Ir Sydnėjuje sktn. V. Kišono vadovaujama vietininkija išaugo į tuntą, kurio narių skaičius kopia per šimtinę. "Aušros" tuntas Sydnėjuje garsus savo stovyklomis, skina laimėjimus tarptautinėse sporto šventėse, atlieka daug gerųjų darbelių.

MŪSŲ TARPE

Rugpjūčio 25 — rugsėjo 3 d. So Woodstock, Conn., įvyko didžiausia šiais metais lietuvių skautų bei skaučių stovykla. Visą laiką stovyklavo 130 skautų ir 118 skaučių. Vietomis stovyklautojai pasiskirstė sekančiai: New Yorkas — 66, Bostonas — 55, Worcesteris — 42, Waterbury — 23, Hartford — 23, Elizabeth — 17, Brockton — 10, Putnam — 7, New Haven — 3, Bridgeport — 2. Stovykla pasižymėjo savo griežta tvarka ir įtemptu darbu, kai kada net per daug buvo akcentuojamas darbo momentas ir skautai, grįžę iš stovyklos, jautė nuovargį. Šiaip stovykla buvo labai gražiai įrengta ir švariai užlaikoma. Amerikiečių skautininkai gėrėjosi šia stovykla, sakydami, kad pas juos tik knygose buvo galima taip stovyklą sutvarkyti. Kiekvieeną dieną rotatoriumi buvo leidžiamas laikraštėlis 320 egz. Viso per 10 dienų buvo išleista 52 puslapiai. Jame atsispindi visas stovyklos gyvenimas. Laikraštėlį redagavo R. Kezys. Darbo dienos savaitgaly stovyklautojų buvo virš 300. Maždaug tiek pat ir svečių aplankė stovyklą. Čia buvo pravestos sporto žaidynės, tautinių šokių festivalis, dideli laužai. Daug skautų bei skaučių stovykloje įgijo augštesnius patyrimo laipsnius, įvairias specialybes, tautinį, tarptautinį ar valstybinį ženklus. Apie 40 skautų, skaučių, vyr. skaučių, skautų vyčių ir oro skautų davė įžodį. Stovyklą aplankė daug žymių svečių, jų tarpe P.L.S.S. Pirmijos pirm. — dr. V. Čepas. Džiugu, kad rytiniame pakraštyje skautų skaičius kaskart didėja ir skautiška veikla gyvėja.

Šiai stovyklai vadovavo: K. Marijošienė, L. Jucėnaitė, B. Banaitytė, A. Noakaitė, L. Petrauskaitė, J. Taraškevičiūtė, A. Jankauskaitė, J. Šimulynaitė, A. Saulaitis, R. Kezys, Č. Kiliulis, J. Raškys, I. Smolskis, V. Bliumfeldas, P. Avižonis, A. Bobelis, A. Alksninis, V. Mikalauskas, A. Eidukevičius, V. Strolia, G. Kulbis ir kt. Stovyklos kapelionas buvo kun. J. Pakalniškis iš New Yorko.

Naujuoju Bostono skautų Žalgirio tunto tuntininku paskirtas vyr. sl. Č. Kiliulis, 10 Michigan Ave., Dorchester, Mass.

Čikagos akademikai skautai dvi dienas iškylavo prie Lake Geneva, Wis. Buvo pravestas gražus laužas, išleistas humoro laikraštėlis. Iškyloje dalyvavo apie 60 akad. skautų ir svečių.

Prof. Ig. Končius liepos 31 d. atšventė savo 70 metų sukaktį. Šį nuoširdų lietuvių jaunimo draugą sveikiname, linkėdami dar daug darbingų metų sulaukti.

---

vergto krašto skausmą, juose lietuviai skautai ir skautės turi būtinai dalyvauti, nes ten tie keliolika jaunų berniukų ar mergaičių staiga virsta dideliais lietuvių tautos ambasadoriais. Į juos būna nukreiptos tūkstančių akys.

Reprezentacijos lygį visakeriopai galima pakelti tik Džamborės Fondo pagalba, žinoma, jei tą fondą parems ir jam nebus šykšti lietuviškoji visuomenė.

Skautai yra giliai įsitikinę, kad tą jų fondą ne tik gražiai parems abu lietuvių tremtinių sukurti fondai: Tautos Fondas ir Nepriklausomybės Fondas, bet ir visos lietuviškos organizacijos ir įstaigos. O be jų rems ir buvę Lietuvos kariuomenės kariai, kurių vaikai, arba vaikaičiai yra užpildę skautų gretas. Be to, tų gretų pagrindiniai stulpai — vadai dar ir dabar yra žymia dalimi buvę Lietuvos kariai.

Skautija yra gimininga ir kariuomenei ir sava dvasia ir struktūra. Ryškus skirtumas yra tas, kad kariuomenė daugumoje susideda iš pašauktųjų, o skautija iš savanorių. Tas savanoriškas jaunimas savo darbus ir siekius grindžia obalsiu: Dievui, Tėvynei ir Artimui!

Kai reikia prisidėti prie religinių apeigų, nešti vėliavas, budėti prie altoriaus, ar minėti kurį šventąjį, skautai neatsisako. Tai pirmoji skautų obalsio dalis — Dievui. Gi kai skautai yra kviečiami prisidėti prie įvairių tautinių ar valstybinių iškilmių ar švenčių, ar kitų Lietuvos gerovei skirtų, jie ne tik kad neatsisako, bet pirmieji prisistato. Tai antroji skautybės obalsio dalis — Tėvynei. O jau kas liečia trečiąją obalsio dalį — Artimui, šiuo atveju, jau tenka plačiajai lietuviškai visuomenei eiti į pagalbą, lietuviškom organizacijom, įstaigom ir buvusiem Lietuvos kariams.

Tad remkime skautų fondą — Džamborės Fondą!

Savanoris-Kūrėjas Pov. Dirkis

Amerikos kariuomenės vyr. kapelionas **gen. P. Ryan,** katalikų kunigas, šiuo metu lankąs amerikiečių karinius dalinius Europoje, per Amerikos Balsą pasakė padrąsinimo žodį į pavergtąją Lietuvą. Vyr. kapelionas pažymėjo, kad amerikiečiai yra labai susirūpinę pavergtųjų lietuvių padėtimi.

Benediktas Jasinskas baigia armijos pagrindinį apmokymą ir liepos 21 d. grįžta namo atostogoms.

Povilas Tyrulis iš Brighton Park, išvyko į Marine Corps atlikti pagrindinį apmokymą San Diego, Californijoje.

Išbuvęs vienerius metus West Point Karinėje Akademijoje, **Martynas Lydi** nusprendė aplankyti savo tėvus — advokatus Albertą ir Adelę Lydi, kurie gyvena Oakland, Calif.

Vytautas Vitkus, tarnaująs karo aviacijoje, atvažiavo pas tėvus atostogų 3 savaitėm. Po atostogų išvyksta į Japoniją tęsti savo tarnybos.

Dr. V. Kožicas — karys ir gydytojas Čikagoje. Kilus rusų — vokiečių karui, dr. Vincui Kožicai teko vadovauti pirmosios pagalbos daliniui Vilniuje, kuris teikė pagalbą lietuvių kariams ir partizanams mieste bei jo apylinkėse. Tuo pat metu buvo įsteigta Antakalnyje Vilniaus lietuvių karo ligoninė, vėliau vokiečių išstumta į miesto centrą. Toje ligoninėje dirbo ir dr. Vincas Kožica, tos ligoninės viršininkui išvykus, net eidamas viršininko pareigas.

Dr. Leonas Seibutis yra pašauktas atlikti karinę prievolę JAV armijoje. Dr. Seibutis šiuo metu specializuojasi inkstų ir pūslės srityje Billings ligoninėje.

Pradžioje liepos mėnesio į Pomona, Calif., išvyko atsargoje esąs jūrų leitenantas komanderis **Zane Praninskas.** Jis ten atliks pratimus su vairuojamom raketom.

Vytenis Dirkis, karių Ramovės pirmininko Povilo Dirkio jauniausias sūnus, baigė Šv. Ritos augštesnę mokyklą ir yra priimtas į Wilson kolegiją Čikagoje.

Vilius Jakušovas, pavyzdingas "Dainavos" ansamblio dainininkas ir taut. šokių šokėjas, š.m. rugpjūčio 17 d. išvyko atlikti karinę prievolę JAV kariuomenėje. Su juo atsisveikinti buvo nuvykusi ansamblio valdyba į jo namus, kur įteikė prisiminimui dovanėlę.

Gimęs Marquette Parke, **Bruno Andriuška** neseniai gavo armijos pulkininko laipsnį. Jis yra 38 metų amžiaus ir šiuo metu yra Paris Island, South Carolina.

Jo žmona Dora yra čikagiškio Jono Zalatoriaus duktė. Jiedu augina dvi dukreles.

Cpl. Rimvydas J. Rapšys, US marinas, parvyko atostogų iš Vašingtono, D. C. Yra gavęs Marine Corps Good Conduct Medal už pavyzdingą tarnybos atlikimą per paskutinius 2 metus. Dabar vyksta į Navy Air Station, Port Lyautey, French Marocco. Prieš tai yra tarnavęs užsienyje 2 m. Japonijoj ir Okinawoj.

Pvt. Tony Jaruševičius dirba 7th Cavalry Regt. Japonijoj, Camp Otsu. Neseniai yra baigęs Army Communication School Tokio mieste.

Seržantas J. Stankaitis mirė Tokijo mieste, Japonijoje. Jis buvo tik 43 metų amžiaus. Kariuomenėje tarnauti pradėjo prieš karą. Dalyvavo Saipon, Filipinų ir kituose mūšiuose. Buvo kilęs iš Gardner, Mass.

Alfonsas Liškevičius, 2521 W. 45 Place, su šeima persikėlė į naujas patalpas. Jisai yra Lietuvos Kariuomenės karo invalidas, bet atvažiavęs į JAV turi užsidirbti duoną, dirbdamas nelengvą jo sveikatai darbą. Tačiau jis nesiskundžia ir laukia to laiko, kad galėtų grįžti į tėvynę ir dirbti savo pamėgtąjį darbą.

Don Varno posto moterų vienetas rengė bunco ir kortų vakarą balandžio 18 d. 7 val. vakaro St. Andrian bažnyčios salėje, 7054 S. Washtenaw ave.

Kunig. Birutės karių šeimų moterų draugijos valdyba Čikagoje, norėdama pagerbti lietuvius tremtinius Sibire ir prisidėti prie jų kančių sumažinimo, prisiuntė Čikagos Balfo apskrities vadovybei stambią auką — 190 dol. Balfo vadovybė taria širdingą ačiū už Sibiro fondo rėmimą.

Ilgametis LRKSA 183 kuopos narys **Mykolas Jučas,** gyv. 353 Baltimore Ave., West Pittston, mirė balandžio 29-tą, palaidotas trečiadienį, gegužės 2-rą iš Pittstono šv. Kazimiero bažnyčios parapijos kapinėse. Laidojimu rūpinosi direktorius Kižis. Velionis atvykęs iš Lietuvos W. Pittstone išgyveno 47 metus. Buvo pirmojo pasaulinio karo veteranas ir priklausė prie Amerikos Legijono 542 posto. Paliko žmoną, sūnų, tris dukteris ir šešis anūkus.

Serga kūrėjai - savanoriai. Jau antras mėnuo serga ir gydomas Weston sanatorijoj (antras augštas, trečias skyrius, pirmas kambarys) kūrėjas-savanoris **Vladas Kazlauskas.** Nors liga pasireiškė lengvoje formoje ir gyvybei pavojaus nėra, tačiau, kol visai pasveiks, reikės išbūti sanatorijoje nemažiau metų. Jis su žmona ir dukra tik prieš pora metų persikėlė iš Brazilijos.

Kūrėjų-sav. S-gos Toronto skyrius, kuriam ir jis priklauso, atjausdamas jo materialinius nedateklius, iš savo kuklios kasos yra šiek tiek sušelpęs. Būtų gera, kad ir daugiau kas šį laisvės kovų veteraną prisimintų.

Taip pat negaluoja ir kitas kūrėjas-savanoris **Jonas Tamulaitis,** kuris, gydytojų patariamas, turėjo apleisti darbovietę ir 2-3 mėnesius ilsėtis namuose.

Pereitą trečiadienį Šv. Kazimiero kapinėse, Čikagoje, tapo palaidotas **Pranas Bagdžiunas,** 71 metų amžiaus. Jis mirė Hines veteranų ligoninėje, po ilgos ir sunkios ligos.

Laidotuvėse buvo atliktos karinės ceremonijos; jo karstą dengė Jungtinių Amerikos Valstybių vėliava, o Amerikos Legiono, Forest Park posto nariai nešė karstą.

Į Ameriką atvyko 1889 metais, būdamas penkių metų amžiaus. Jis gimė Ramonaičių kaime, Lygumų valsčiuje, Šiaulių apskrityje. Pirmojo pasaulinio karo metu jis tarnavo Amerikos kariuomenėje ir buvo karo fronte Prancūzijoje.

Plk. lt. Juozas Bačkus, buvęs Lietuvoje gusarų pulko vadas ir 1941 m. birželio 14 d. ištremtas į Sibirą, mirė kankinio mirtimi .

Išgyvenęs Worcester, Mass., 45 metus, mirė žinomas šios apylinkės tautietis **Petras Raulinaitis.** Jis bu-

vo pirmojo pasaulinio karo veteranas ir ilgoką laiką dirbo American Steel and Wire, kaipo traktoriaus vairuotojas.

Velionis priklausė SLA 57 kuopai, Veterans fo Foreign Wars skyriuje. Paliko žmoną Marijoną, sūnų Petrą ir dukrą Marijoną.

Jonas Petrulis mirė rugp. 19 d., sulaukęs 42 m. amžiaus. Gimė Lietuvoje; kilęs iš Biržų aps., Sodelių kaimo.

Amerikoje išgyveno 7 metus.

Lietuvoje priklausė 7 p.p., ir Vokietijoje Sargybų Kuopoms.

Š. m. birželio 29 d. Čikagoje mirė **Justinas Naujokas**, gyvenęs 3529 So. Halsted St.

Velionis iš gyvųjų tarpo išsiskyrė pačiame amžiaus subrendime, sulaukęs vos 55 metus. Justinas Naujokas buvo gimęs Amerikoje, bet jaunas grįžęs Lietuvon, gyveno Marijampolės aps., Višakio Rudos val. 1918—1920 m. velionis kaip savanoris aktyviai dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės kovose ir kaip drąsus karys buvo apdovanotas Vyties Kryžiumi. Amerikoje išgyveno 6 metus.

Šių metų liepos mėn. atsargon išėjo J.A.V. jūrų karo laivyno ltn. **Karolis L. Skaggas.** Laivynan jis buvo įstojęs savanoriu vos 16 metų teturėdamas. Pradėjo tarnauti viename iš naikintojų. Karo metu jis baigė povandeninių laivų mokyklą, iš kurios buvo paskirtas į povandeninį laivą ir pasiųstas į Ramųjį vandenyną, kur ištarnavo 32 mėnesius ir buvo pakeltas į karininko laipsnį.

Daug kartų jam teko dalyvauti kautynėse su japonų kariniais laivais. Jis dalyvavo mūšiuose su japonais prie Maršalio salų ir kitose vietose. Karo veiksmus užbaigė Tokio, Japonijoje. Karui pasibaigus, parvykęs iš Japonijos, Karolis buvo pasiųstas į Kiniją dviem metams "tarpininkavimo misijon" tarp nacionalistų Kinijos ir raudonosios.

Šiais metais baigęs savo tarnybą, Karolis, nors jo tėvai ir giminės gyvena pietinėse valstybėse, pasirinko su savo žmona Mikolaityte vietą gyventi New Yorko apylinkėje. Prieš keletą metų jie įsigijo nuosavą namą Massapequa Park, kur ir tikisi ramiai pagyventi.

Jonas Mikolaitis

Jūrų ltn. Karolis Skaggas su žmona Milda Mikolaityte.

MŪSŲ MIRUSIEJI

PSK. JUOZAS JARAŠIŪNAS

Š. m. liepos 3 d. Clevelande, Ohio, J.A.V., mirė Juozas Jarašiūnas. Velionis gimęs 1916 m. sausio 27 d. Biržų aps., Joniškėlio val., Meškalaukio kaime. Baigęs Šiaulių gimnaziją ir Panevėžio miškininkų mokyklą, buvo paskirtas girininku. Po metų buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę ir tarnavo 5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulke. Tarnybą baigė jaun. puskarininkio laipsniu.

Vėl grįžo į miškų tarnybą ir ilgus metus tarnavo Kretingos Miškų Urėdijos Šventosios girininkijoje girininku. Buvo aktingas šaulys ir Vilniui Vaduoti Sąjungos narys. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, o 1949 m. atvyko į Ameriką.

DR. JUOZAS URMONAS

Neseniai teko skaityti spaudoje, kad 1951 ar 1952 metais Sibire mirė Dr. Juozas Urmonas.

Teko jį man pažinti 1919 m. Lietuvos kariuomenėje. 1921 m. sausio mėn. rusų bolševikams užėmus Šiaulius, nemaža Šiaulių gimnazijos moksleivių pabėgo iš rusų okupuotų sričių ir, atbėgę į Kauną, stojo savanoriais į Lietuvos kariuomenę. Jų tarpe buvo ir Juozas Urmonas. Drauge su kitais savo draugais moksleiviais įstojo į Kauno karo komendantūrą ir buvo paskirtas į kulkosvaidžių komandą.

Kovo mėn. kuriant atskirą Vilniaus batalioną, daug jo draugų kulkosvaidininkų buvo paskirta į minimą batalioną, o jis su kitais pasiliko Kauno komendantūroje. Kai Vilniaus batalionas išvyko į frontą, Žaslių-Žiežmarių bare, žiūrime, apkasuose besėdįs ir Juozas su savo draugu Jonu. Abu pabėgo iš Kauno ir, atbėgę į frontą, pasiliko Vilniaus bataliono eilėse.

1919 m. rudenį, dar kovų metu su bermontininkais, buvo išleistas potvarkis, kad moksleiviai, nutraukę mokslą, gali iš kariuomenės išeiti į atsargą mokslui tęsti. J. Urmonas drauge su savo draugu Jonu išėjo į atsargą, baigė gimnaziją, o vėliau išvyko į užsienį augštojo mokslo siekti. Grįžo įsigijęs daktaro laipsnį.

1945 m. pavasarį jį susitikau Berlyne. Bolševikams užimant Berlyną, Dr. J. Urmonas nebėgo toliau. Pasiliko. Galvojo veikti tarp likusių lietuvių. Bolševikai jį areštavo ir išvežė į Sibirą. Kalbama, kad jį bolševikams įskundė dvi sesutės lietuvaitės, Berlyne stojusios NKVD tarnybon.

Dr. J. Urmonas moksleiviu būdamas buvo ateitininkas ir vėliau liko jų ideologijos žmogumi. **St. Bs.**

KŪRĖJAI - SAVANORIAI AUSTRALIJOJE

Gyvendami tolimiausiame nuo Lietuvos žemyne Australijos kūrėjai-savanoriai nesnaudžia. Dar 1954 m. pradžioje čia buvo įsteigtas skyrius, kurio valdyba yra Sydney mieste. Iš Australijoje gyvenančių apie 50 savanorių skyriui priklauso apie 30. Mat dėl krašto didumo ne visi savanoriai užsiregistravo. Kūrėjai-savanoriai visada prisideda prie Lietuvos Kariuomenės šventės minėjimų, daromų didesniuose miestuose, dažniausiai iš savo tarpo duodami paskaitininką. Jie dalyvauja taip pat ir kitų organizacijų veikloje.

Šiemet birželio 2 d. Sydney mieste įvykusiame visuotiname šiame rajone gyvenančių kūr.-savanorių susirinkime buvo svarstytas L. K. Kūr. Sav. S-gos centro valdybos paruoštas sąjungos naujų įstatų projektas. Projektui su mažomis pataisomis susirinkimas pritarė. Tarp kitko patiko naujas nuostatas, kad sąjungos nariais galės būti savanorių žmonos ir vaikai. Susirinkimas taip pat nutarė, kad KARYS yra kartu ir kūr.-savanorių spaudos organas. Visi Australijoje gyvenų savanoriai kviečiami jį išsirašyti.

Sydney visuomenės tarpe vyksta susiskaldymas dėl Lietuvių Namų statybos, norima mat net du atskirus namus įsigyti, nes visuomenė nesutinka dėl vietos. Kūrėjai-savanoriai pasisakė už vienybę ir tik vienų, visiems bendrų namų įsigijimą.

Šiame susirinkime buvo taip pat išrinkta nauja skyriaus valdyba: V. Šliogeris — pirmininkas (jau treti metai), E. Migevičius — sekretorius ir J. Kapočius — iždininkas. Kandidatais į valdybą liko V. Juzentas ir V. Moras. Revizijos komisijon išrinkti: O. Šalkauskienė ir A. Zinkevičius.

Australijoje gyvenų kūrėjai-savanoriai iš šito tolimo krašto siunčia širdingiausius linkėjimus visame pasaulyje gyvenantiems Nepriklausomybės kovų dalyviams, kovų draugams kūrėjams-savanoriams.

K.-Sav. V. Šliogeris

...turiu pareikšti, kad esu labai patenkintas KARIO turiniu. Linkiu Redaktoriui ir bendradarbiams ir toliau sėkmingai redaguoti ir leisti KARĮ, tuo palaikyti mūsų, ne tik senių, bet ir jaunuomenės, lietuvišką dvasią. O jaunimas noriai skaito ir džiaugiasi.

V. Šliogeris

GRAŽI KARIO GEGUŽINĖ ČIKAGOJE

Norėdami paremti KARIO leidimą, Čikagos ramovėnai rugsėjo 2 d. suruošė gegužinę, įvykusią Bučio sode, Willow West. Diena pasitaikė labai graži ir kas tik galėjo ar panorėjo paremti savo žurnalą, atvyko. Sode visą laiką griežė muzika ir skambėjo liaudies bei karinės dainos, būreliais susėdę šnekučiavosi senieji veteranai, šauliai, savanoriai ir senieji Amerikos lietuviai, kurių čia gausiai atsilankė.

Gegužinės vedėjas ir tvarkytojas buvo KARIO atstovas ir valdybos vicepirmininkas Balys Brazdžionis. Valdybos narys K. Namikas su šeima visą dieną trūsė prie baro. Mjr. Ambraziejus ir p. Stankūnas su ponia priėminėjo svečius prie vartų. Labai gražių dovanų loterijai surinko P. Švelnys, kuris ją ir tvarkė ir priiminėjo KARIO prenumeratas.

Apie 5 val. B. Brazdžionis pravedė trumpą programą, kurios metu KARIO rėmėjus — bičiulius ir svečius pasveikino Savanorių-Kūrėjų vicepirmininkas p. Liepinaitis. Mokytojas Rašimas pagrojo keletą dalykėlių akordeonu. Vėliau, plk. K. Ališauskui padedant, buvo išdalintos dovanos. Daugiausia dovanų laimėjo iš Auroros atvykę KARIO bičiuliai.

Gegužinėje tarp kitų buvo matyti mūsų garbingieji kariai: gen. P. Plechavičius, gen. K. Musteikis, mjr. Bulika, ltn. Virpša ir daug kitų.

KARYS nuoširdžiai dėkingas visiems atsilankiusiems, tuo būdu padėjusiems sutelkti nors kuklią paramą jo leidimui.

Balys Svalia

LIETUVOS KARIUOMENĖS SAVANORIAI-KŪRĖJAI YRA PASIRYŽĘ

Š. m. rugsėjo 2 dieną, Čikagoje, Lietuvių Auditorijos patalpose įvyko LKKSS-gos Čikagos skyriaus narių susirinkimas, kuriam pirmininkavo gen. Mikas Rėklaitis. Programinę labai įdomią ir aktualią kalbą pasakė adm. pulk. Dr. Kazimieras Sruoga. Jis iškėlė mintį, kad savanoriai turi Tėvynės įgaliojimus ir įpareigojimus dirbti Jos išlaisvinimui. Mintis buvo entuziastiškai sutikta.

Susirinkime dalyvavo gausus būrys savanorių, kurie po oficialiosios susirinkimo dalies kelias valandėles labai jaukiai praleido su savo kovos draugu Dr. Kazimieru Sruoga (netekusiu Nepriklausomybės kovose kojos) prie alaus stiklo, dainuodami žygio dainas, dalindamiesi kovų prisiminimais. Net kelis sykius jie kėlė mielą prelegentą, pulk. Kazį Sruogą į palubes, šaukdami jam valio!

Susirinkime dalyvavo svečiai Dr. Motiejus Nasvytis ir inž. Šileikis.

K. Petrauskas

Jūrų kpt. ltn. P. Labanauskas, Amerikos Balso Wašingtone redaktorius, dalyvavo Kanados ir J.A.V. kultūros kongrese ir dainų šventėje įvykusioje Čikagoje, užrašydamas svarbesnius momentus, kurie bus perduoti į Lietuvą.

Pranešimuose apie okupuotą kraštą atpasakotas ir Ramovės atstovų suvažiavimas ir Penkmečio šventė, vykę tuo pat laiku Čikagoje.

NUOŠIRDI PADĖKA KARIO GEGUŽINĖS RENGĖJAMS

Tenka pažymėti, kad Čikagos biznieriai nuoširdžiai remia "Karį". Pirmiausiai turiu nuoširdžiai padėkoti lietuviškų radio programų vedėjoms p. S. Barcus ir p. Vanagaitienei už nemokamą garsinimą, aukojusiems loterijai dovanas: Lietuvių Prekybos Centrui, Roosevelt Furniture Co., J. Gradinskui, J. Karveliui, "Terrai", p. Steponavičiui, p. Budrikui, p. Lavickiui, p. Frankui ir kitiems.

Taip pat dėkoju už pasidarbavimą visiems Čikagos skyriaus valdybos nariams: p. Namikui ir sūnui, p. Stankūnams, p. Grigaravičiui, p. Dirkiui, daug dirbusiam bare p. Ambroziejui, p. Švelniui ir jo Šeimai ir kitiems padėjusiems ir parėmusiems rugsėjo 2 dieną įvykusią "Kario" gegužinę.

Su nuoširdžiausia padėka:

BALYS BRAZDŽIONIS,
KARIO Atstovas Čikagoje

ANGLIJA

Suezo kanalo krizė parodė, jog Anglijos karinės pajėgos yra silpnokos. Nors Anglija dar nekariauja, o tik demonstruoja, bet silpnybės jau pasirodė. Kariuomenė maža skaičiumi, plačiai išmėtyta — nuo Vokietijos per Malajus iki Korėjos. Ginklavimas atsilikęs. Amerikiečių specialistų nuomone, tokia kariuomenė negali vesti modernaus karo.

Anglai laiko Vokietijoj — 4 pėst. ir šarvuotas divizijas ir 1 brigadą, Gibraltare ir Maltoj mažas įgulas, Libijoj — 1 brigadą, Kipro saloj — — parašiut. ir specialios paskirties brigadą ir 8 pėst. batalionus, Adene — 1 batal., Kenijoj — 3 batal., Malajuos 3 brigadas, Hong Konge 2 brigadas, Korejoj — 2 batal., namie — judriam rezerve lieka tik nepilnos 2 pėst. divizijos ir 1 pėst. brigada.

Jei Suezo krizė išsivystytų į karo veiksmus (tai nenumatoma), tai Anglija pasektų Prancūzijos pėdomis — atitrauktų kariuomenės iš Vokietijos. Tas labai sumažintų NATO pajėgumą ginti Vak. Europą.

Amerikiečių specialistų nuomone, anglai, norėdami tinkamiau sutvarkyti savo karines pajėgas, turi sekti Amerikos pavyzdžiu — mažinti kariuomenę skaičiumi, bet perginkluoti moderniais ir atominiais ginklais.

Anglijos ekonominė padėtis negera. Išlaidų mažinimo sumetimais numatoma sumažinti kariuomenę, bet ginklavimo sumoderninti, atrodo, nesugebės. Jai belieka arba laukti žymios paramos iš Amerikos, arba iš viso pasikliauti, jog Amerika ją apgins.

SUEZO KANALAS

Anglija, Amerikos įkalbėta, nuėmė Suezo kanalo karinę sargybą. Ji manė, kad Suezo reikalus galės tvarkyti per Suezo Kanalo Bendrovę. Bet anglų kariams išėjus, Egiptas tuojau nacionalizavo Suezo Kanalo Bendrovę. Žiūrint iš strateginės pusės, — anglai gerai žino, jog tarptautiniai susitarimai nevisuomet galioja, ypač karo metu. Antro D. Karo metu nei vienas anglų laivas nepraplaukė į Baltijos ir Juodąsias jūras ir nei vienas vokiečių laivas nepasinaudojo Suezo kanalu ar Panamos kanalu, kai JAV įstojo karan.

Anglija daugiausia naudojasi Suezo kanalu ir nenori sutikti, kad jį valdytų Egiptas.

Iš ekonominio taško žiūrint, Vid. Rytai duoda apie 3/4 viso pasaulio naftos ir 95% visos Europos sunaudojamos naftos įvežama iš Vid. Rytų. Bijoma, jog Suezo Kanalos Bvės nusavinimo pavyzdys, gali sudaryti pagrindą nusavinti vakariečių dabar naudojamus naftos šaltinius. O nustojus Suezo laisvo kelio ir Vid. Rytų naftos, Vak. Europa, ir netiesioginiai Amerika, ekonomiškai daug nukentėtų.

Psichologiniai žiūrint, už Suezo klausimo stovi prezidento Nasser asmuo, kaip visų arabų vado. Jis remia arabų sukilimus Alžyre, Tunise ir Maroke. Prancūzai labai norėtų, kad Nassero iš viso nebūtų, tada jiems būtų lengviau malšinti sukilusius arabus.

RUSIJA

Sibire vykdomi atominiai sprogdinimai. Manoma, kad rusai bando mažesnio dydžio atomines bombas, kurių sprogimo stiprumas yra mažesnis kaip 1 megatonas (1,000, 000 tonų sprogstamos medž. sprogimo jėga). Amerika tokio pobūdžio bandymus atlikinėjo jau pernai. Bendrai Amerika turi daugiau įvairių pavyzdžių atombombų, kurios gali būti panaudotos įvairiose sąlygose ir aplinkybėse. Rusija eina Amerikos pėdomis.

JA VALSTYBĖS

Kariuomenės štabui pageidaujant, įvedamos mokyklose specialios pamokos apie komunizmą. Tai yra pasėka smegenų perplovimo, įvykdyto amerikiečiams karo belaisviams Korėjoj.

Marinų seržantas McKeon nuteistas karo teismo už tai, kad jam vadovaujant neprogramiiniam naktiniu pratimui nuskendo 6 kareiviai. Bausmė: negarbingas atleidimas iš kariuomenės, pažeminimas į eilinius, 9 mėnesiai sunkių darbų ir bauda 270 dolerių. Daugelis buvusių ir esančių marinų mano, kad bausmė per sunki. Ja visai marinų mokymo sistemai metamas tamsus šešėlis.

Marinų viršininko gen. Pate nuomone, seržantas turėjo būti pažemintas vienu laipsniu ir perkeltas kiton vieton. Gen. Puller (garsus marinas) liudydamas teisme pareiškė, kad nuskendimas buvo apgailėtinas atsitikimas. Toki naktiniai pratimai labai reikalingi. Jo manymu amerikiečiai Korėjos kare pasirodė prastai todėl, kad jiems trūko naktinio mokymo.

Seržantui bausmė dar nepradėta vykdyti, nes teismo sprendimą turi patvirtinti Navy Sekretorius. Atrodo, bausmė bus sumažinta.

J. L.

Jūrų laivyno patrulinis lėktuvas ginkluotas PETREL raketomis, kurios pakabintos po sparnais

J.A.V. KARINIS BIUDŽETAS 1957 METAMS

ORDNANCE liepos-rugp. mėn. numeryje patiekia apžvalgą 1957 m. paskirtų pinigų Amerikos ginkluotoms jėgoms.

Kongresas vienbalsiai priėmė $33,635,066,000 biudžetą, reikalingą išlaikyti Amerikos istorijoje stipriausias taikos meto ginkluotas jėgas. Prezidentas Eizenhoweris jau anksčiau yra pareiškęs, kad tautinė gynybos programa yra tokia, kuri atitinka šio krašto reikalams. Jis pasakė, kad būtų pavojinga stengtis prilygti būsimą priešą kiekvienoje ginklų kategorijoje.

Kongreso priimtas įstatymo projektas nukirpo $512,784,000 nuo prezidento pasiūlyto sausio mėn. $34,147,850,000 biudžeto projekto. Tačiau sumažinimas nepalietė gyvybinių reikalų. Kongreso aktu buvo išimtas iš įstatymo reikalavimas, kad gynybos departamento siūlymai panaikinti, pav., tokio tipo patarnavimus, kaip skalbyklos ar kavos spraginimo, būtų kongreso komisijos veto ribose.

Pasiūlymas pridėti vieną bilioną B-52 bombonešių gamybos paspartinimui, buvo atmestas, nes Kongresas buvo painformuotas, kad orinės jėgos neturi pakankamo skaičiaus apmokintų tarnybų, nei pakankamo skaičiaus aerodromų ar kitų įrengimų, kad galėtų aptarnauti padidėjusį skaičių tų tolimo skridimo bombonešių.

Senato sumų skirstymo pakomisijoje svarstymų metu buvo visiškai išsiaiškinta, kad J.A.V. galėtų susitvarkyti su bet kokio masto karu, kuris artimiausiu laiku kiltų. Jungtinių štabų viršininkas adm. A. W. Radfordas pareiškė, kad ginkluotų jėgų asmeninė sudėtis yra pakankamai didelė vykdyti pagrindinius uždavinius bet kokiam, net ir pasauliniam karui kilus. Kariuomenės sekretorius pareiškė, kad Nike susidorotų su bet kuriuo komunistų lėktuvu, nežiūrint jo greičio ir skridimo augščio. Kariuomenės štabo v-kas gen. Taylor nurodė, kad aktyvios tarnybos jėgos šiuo metu patenkina minimumą armijos kasdienių reikalavimų.

Jūrų laivyno sekretorius Thomas, pabrėždamas augantį stiprumą strateginėje srityje, išsitarė, kad su naujausio tipo lėktuvas, šiuo metu įvedamais laivyne, nebedaug bebus pasaulyje svarbių taikinių, kurių, reikalui kilus, jūrinis karo laivynas negalėtų pasiekti atominiais ginklais.

Taip pat nėra jokios abejonės, kad amerikiečių tauta nori likti ir toliau stipri. Vienintėlis klausimas yra, kiek stipri?

Asmeninė ginkluotų jėgų sudėtis sekančių 12 mėnesių laikotarpyje, pradedant liepos mėnesiu, bus padidinta 45,100 vyrų.

Kongreso komisija patvirtino asmeninę sudėtį visoms keturioms tarnyboms sekančių metų birželio 30 dienai siekiančią 2,865,200 vyrų. Tuo tarpu šių metų birželio 30 d. buvo 2,820,100 vyrų ginkluotose jėgose. Sekančiais metais atskiros tarnybos bus tokio pajėgumo žmonėmis:

Kariuomenė —	1,045,300
Jūrų laivynas —	678,100
Marinai —	205,700
Orinės jėgos —	936,100

Iš priimto biudžeto $33.6 bilionų kariuomenė gaus 7.5 bilionus, laivynas — 10 bilionų ir aviacija — 15.5 bilionų.

Į kariuomenės 7.5 bilionų biudžetą įeina ir 1.4 bilionai naujiems pirkiniams ir gamybai. Laivyno 10 bilionų biudžetan įeina ir 1.5 biliono naujiems laivams statyti ar seniems perstatyti, šeštasis Forrestal klasės lėktuvnešis, 12 naikintojų ir fregato tipo vairuojamų raketų laivų, vienas atominis kreiseris ir šeši atominiai povandeniniai laivai. 23 laivai numatomi patobulinti, planuojamas atominis lėktuvnešis ir dar vienas vairuojamųjų svaidmenų laivas. Laivynui buvo patvirtinti visi 1.7 bilionai naujiems lėktuvams įsigyti. Tas leis nupirkti 1,468 naujus lėktuvus, tuo būdu iki 1958 m. galo laivynas turės apie 2000 naujų lėktuvų.

Lėšos paskirtos aviacijai leis išplėsti ją iki planuotų 137 eskadrų (wing) iki 1957 m. birželio 30 d. Lėktuvams ir jiems reikalingiems įrankiams pirkti skirta 6 bilionai, už kuriuos bus įsigyta 1,927 lėktuvai. Vairuojamoms raketoms įsigyti skirta 1.1 bilionas. **Z. R.**

VALDŽIOS PARAMA VETERANAM

Prieš kiek laiko II Pasaulinio Karo veteranams buvo nutrauktas pašalpos teikimas mokslo srityje, kuria pasinaudojo 7,800,000 buvusių kareivių ir kuri šios šalies vyriausybei kainavo 114,500,000,000.

Iš 7,800,000 bendro veteranų skaičiaus, pasinaudojusių taip vad. G.I. Bill of Rights, 700,000 mokėsi žemės ūkio darbų, 1,400,000 išėjo įvairių specialybių praktikos kursus bedirbdami, 2,200,000 mokėsi augštojo mokslo institucijose ir 3,500,000 lankė žemesnio laipsnio mokyklas.

Ši parama buvo pradėta teikti 1945 metais, savo augšiausią tašką pasiekdama 1947 m., kada apie 1,500,000 veteranų buvo krašto augštosiose mokyklose. Prieškariniais laikais, 1939—1940 m., bendras visų augštųjų mokyklų mokinių skaičius buvo mažesnis už 1947 metų veteranų studentų skaičius.

98% šia parama pasinaudojusiųjų buvo vyrai. 2/3 iš veteranų studentų tarpo turėjo šeimos narius. Vidutiniško veterano mokslinimui Dėdė Samas išleido apie $1,800. Kolegijos studento mokslinimui išleista $2,500, žemesnių mokyklų mokiniams — $1,500.

Dabartiniu metu nemažas skaičius veteranų dar naudojasi Korean G.I. Bill, kuris jau įžengė į savo ketvirtuosius metus. Šį rudenį šiuo bilium dar naudosis apie 750,000 veteranų, kurie lankys kolegijas, žemesnes mokyklas, lavinsis žemės ūkio ar kituose amatuose. Korėjos veteranai savo mokymąsi valdžios pinigais, turi baigti 1963 m. sausio 31 d.

Edv. Šulaitis

NORI LAIKRODŽIO

Naujieji ateiviai Amerikoje, Mockaičiai, gavo iš Lietuvos laišką. Brolis rašo:

— Mielas Broleli! Šį mėnesį savo kolūkyje turėjome didelę nelaimę. Vanagas sudraskė mūsų kolūkio gaidį. Dabar nebežinome, kada keltis į darbą.

Ateivis Amerikoje moka skaityti laiškus iš Lietuvos, kas ten tarp eilučių parašyta. Ir pasiuntė broliui siuntinį su laikrodžiu-žadintuvu.

PRIPRATIMAS

Viename Amerikos mieste moterėlė pasiskundė miesto valdybai: "Prie mano namo, gatvėje, geležinis kanalizacijos dangtis trukdo man miegą. Kai tik automobiliai pervažiuoja jį, barška ir pažadina mane. Susimildami, pataisykite jį".

Kol miesto valdyba nutarė, kol pasiruošė darbui ir dangtį pataisė taip, kad nebarškėtų, automobiliams jį užgavus, moterėlė visai priprato prie barškėjimo. Kada dangtis nebebarškėjo, moterėlė vėl buvo nepatenkinta. Pasiuntė miesto valdybai naują prašymą. "Atstatykite senąją padėtį. Kada dangtis gatvėje nebebarška, negaliu užmigti.

S. Ž.

NEŽMONIŠKAS VARDAS

Maciūnų šeima turėjo daugybę vaikų. Pagaliau pritrūko jiems Lietuvoje įprastų vardų. Gimus vėl naujam kūdikiui, kūmams tik tiek tepasakė: tegul pats kunigas jam duoda vardą.

Atvažiuoja kūmai į bažnyčią ir tai pareiškia kunigui. O šis ilgai galvos nesuko. Pažiūrėjo į kalendorių ir parinko to šventojo vardą, kurio garbei kūdikio gimimo diena atitiko.

Ir pakrikštijo Damazo vardu.

Kol parvažiavo namo, kūmai pamiršo kūdikio vardą. Įnešus kūdikį į trobą, pirmiausia puolė klausti motina:

— Kokiu vardu pakrikštijote tą mano mažutėlį?

— Kad tave perkūnai, Maciūniene! — apsidžiaugęs sudavė jai per petį kūmas. — Tur būt, tau pats Dievas į ausį šnipštelėjo, kokiu vardu pakrikštijome. Bevažiuodami jau buvome užmiršę jo vardą.

— Na, na, na, kokiu? — susidomėję pradėjo arčiau lįsti ir kiti.

— Darmažas, Darmažas! Štai kokį parinko jaunasis kunigėlis — paaiškino kūmas.

— O, Viešpatie! Ar iš proto išsikraustė tas mūsų kunigėlis, — rankomis plastelėjusi per šonus, sušuko Maciūnienė. — Kol mažas, dar nieko. Galėsime vadinti... Dar mažiukas. Bet kaip reikės vadinti, kai jis užaugs?

ŠIUO ATVEJU ISTORIJA NEBESIKARTOS...

Dvylikai metų praslinkus nuo išsikėlimo iš jūros Normandijoje, didžiausios amfibinės operacijos istorijoje, daugelis karinių ekspertų jaučiasi esą tikri, kad žmonija kitos tokios operacijos nebematys ir istorija šiuo atveju nebepasikartos.

Milžiniško, sutelkto vienon vieton laivų skaičiaus reginys, jų pragariška ugnis išsikėlimo pajūrin tuo metu, kai krantan buvo paleista tūkstančiai puolimą vykdžiusių kovotojų, yra praeities dalykas ir šiuo metu taip pat pasenęs ir atgyvenęs kaip ir šarvuotų, žirguose sėdinčių riterių kova.

Amfibinė operacija visuomet yra labai rizikinga; tai titaniškas žaidimas, pavojingas dėl vandenyje pasislėpusių uolų ir dar labiau dėl oro ir vėjo užgaidų. Kai tokia amfibinė operacija pasiseka, tai dažnai pasiseka puikiausiai. Tačiau jei nepasiseka, tai pavirsta neatitaisoma nelaime.

Karo istorijoje geriausiai žinomas amfibinio išsikėlimo bandymas, kuris nepavyko, tai 1588 metais Ispanijos "nenugalimosios armados" žygis prieš Angliją. Po visos eilės nelaimingų susirėmimų su puikiai parengtu ir kovose patyrusiu britų laivynu ir nepalankioms audroms siaučiant, tik 54 iš 197 išplaukusių ispanų laivų pasiekė savo uostus. Visa šita operacija buvusi blogai suplanuota ir nuo to laiko Ispanija kaip jūrų galybė pradėjo silpnėti.

Išsikėlimas Normandijon skaitomas puikiai pavykusiu, kad gali būti laikomas klasiniu sėkmingos amfibinės operacijos pavyzdžiu ir atsidurs atatinkamuose karo istorijos vadovėliuose. Ši operacija įvykdyta 1944 m. birželio 6 d. rytą, po to, kai dėl nepalankaus oro ji buvo atidėta 24 valandoms. Tos 24 val. pasirengusiems keltis kariams, o ypatingai vadams, buvo labai nervus gadinąs ir baimingas laukimas.

Anglų kanalas tuo metu buvo sėte nusėtas šimtų laivų gabenusių krantan tūkstančius sąjungininkų kovotojų. Visa padangė atrodė pilna ūžiančių lėktuvų, skrendančių į abi puses. Įvairių ginklų rūšių nepaliaujama ugnis kurtino ir akino prasidėjusios kovos dalyvius. Besiliejančio kraujo upeliai dažė kanalo vandenį ir išsikėlimo pajūrį...

Ilgai, bet stropiai ir apgalvotai rengta operacija vyko taip sėkmingai, kad per pirmas 26 dienas sąjungininkų vadovybė iškėlė Normandijon apie vieną milioną žmonių, virš pusės miliono tonų karinių medžiagų ir maisto ir 117.532 motorines priemones. Išsikėlimo metu sąjungininkai turėjo 60.770 žmonių nuostolių (išsikėlimą vykdančių nuostoliai, paprastai, yra didesni už besiginančiųjų), ir paėmė 41.000 vokiečių belaisvių. Šia sėkminga išsikėlimo operacija buvo pasmerktas greitam pralaimėjimui nacių Vokietijos likimas.

Ar galėtų tokia operacija pavykti šiandien? Atrodo — sunkiai. Leidžiant, kad priešas turėtų vandenilio bombą, sugrupavimas vienon vieton didžiulio laivyno, kuris paremtų ir vykdytų išsikėlimą, atrodo, būtų savižudystė.

Karo menas šiandien taip greitai progresuoja, kad kiekviena žemės rutulio vieta tinka išsikėlimui, o kur negyventum visur gali būti pasiekiamas vairuojamųjų sviedinių.

J. Skardis

Kajna
2 li 5 a

AUKOJO KARIUI:

1.	Zaronskis Kazys, Ohio	$5.00
2.	Ramonas Kazys, Mass.	3.00
3.	Matulis Jonas, Canada	2.00
4.	Mikalkėnas Antanas, Mich.	2.00
5.	Rotcas F., Australia	2.00
6.	Janulevičius Leonas, N. Y.	1.00
7.	Kumpikas Julius, N. Y.	1.00
8.	Lakavičius Petras, N. Y.	1.00
9.	Mikuckis Juozas, Md.	1.00
10.	Vaičiulis Vytautas, N. Y.	1.00

KARYS dėkoja savo bičiuliams.

DARBININKAS
VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!
Išeina du kartu per savaitę
Kaina metams $6.00
Brooklyne 6.50
Užsienyje 6.50
680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

Phone: PRospect 8-5374
BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICE
Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films
2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS
savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15 per WDOK, banga 1260.
Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempužis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245
Programos vedėjas
Balys Auginas, 2838 Hampshire Rd., Cleveland HTS 18, Ohio. Tel.: CE 1-5904

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom
Baldus, šaldytuvus, pečius ,skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.
Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą.

Roosevelt Furniture Co., Inc.
LIETUVIŲ KRAUTUVĖ
2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO
Tel. SEeley 3-4711
Atdara pirmadienio ir ketvirtadeinio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

Laisvoji Lietuva
LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS
Prenumerata:
Metams — — $4.50
Pusei metų — — $2.50
Atsk. Nr. — 10 centų
Adresas:
911 W. 32th ST., CHICAGO 8, ILL.

SANTARVĖ
Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų žurnalas. Administracija J. A. V.:
SANTARVĖ, c/o M. ŽIDONIS,
78 Nash Street, New Haven, Conn.
Prenumerata $4.50 metams
Užsisakyti galima per KARIO administraciją.

IŠSPAUSDINTAS H. SIENKIEVIČIAUS

KRYŽIUOČIŲ II TOMAS

jau ruošiamas išsiuntinėti visiems KARIO skaitytojams, sumokėjusiems už I tomą.

II tomas yra 360 psl. su paveikslu priešais titulinį puslapį.

Kaina — $3.50, užsisakyti galima šiuo adresu:

"KARYS"

916 WILLOUGHBY AVENUE, BROOKLYN 21, N. Y.

Visi KARIO prenumeratoriai ir toliau gauna specialias nuolaidas, jei užsisako tiesiog iš KARIO administracijos:

Už kiekvieną tomą moka po $3.00, už visus tris tomus mokėdami iš anksto. vieton $10.50, moka tik — $8.00.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir parduodami nauji laikrodžiai

KAS LAUKIA ATSTATOMOS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS, TAS SKAITO

'NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ'

bendruomeninį, nepartinį ir nesrovinį, savaitraštį — rimtą ir objektyvų.

"Kario" skaitytojams pranešama, kad dabar "Nepriklausomoje Lietuvoje" eina b. Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerio pulkininko K. Žuko atsiminimai apie tai, kaip atsikūrė nepriklausoma Lietuva.

Prenumerata: Kanadoje 5 dol., visose Amerikose 5.50, visur kitur 6 dol. metams.

Adresas: Nepriklausoma Lietuva, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal 32, P. Q., Canada.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse	—	$5.00
Kanadoje	—	$5.50
Kitur	— —	$6.50

Atsk. Nr. kaina 10 centų

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio